

GAD

GENÇLİK | araştırmaları dergisi

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

SAYI
32

Yıl: 2024 Cilt: 12

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ /
JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Cilt/Volume: 12
Sayı/Number: 32
Nisan/April 2024

Yayın Dili

Türkçe/İngilizce

ISSN 2791-8157

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. *Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.*

Genel Koordinatör/General Coordinator

Mehmet Dinç

Yazı İşleri Müdürü/

General Publication Director

Rahime Mercan Sarı

Gençlik Araştırmaları Dergisi (GAD)
ULAKBİM TR DİZİN
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı)'de
Sorgulanmaktadır.

**T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve
Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına**

İmtiyaz Sahibi/Owner

Dr. Mehmet Ata ÖZTÜRK

Editör/Editor

Doç. Dr. Mehmet Fatih KÖSE

Alan Editörü/Field Editor

Prof. Dr. Hayri ERTAN

Dr. Gülsemin ERTÜRK ÇELİK

Dr. Tolga TEK

Dr. Nilgün ÖZCAN

Erhan AÇAR

Yabancı Dil Editörü/Foreign Language Editor

John Zacharias CRIST

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Abdullah Topcuoğlu / Selçuk Üniversitesi

Aylin Görgün Baran / Hacettepe Üniversitesi

Besim Fatih Dellaloğlu / Sakarya Üniversitesi

Ertan Özensel / Selçuk Üniversitesi

Eugene Kennedy / Louisiana State University

Hakan Dulkadiroğlu / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İhsan Sezal / TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

İsmail Coşkun / İstanbul Üniversitesi

Kadir Canatan / İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Mazhar Bağlı / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi

Mehmet Akif Aydın / İstanbul Medipol Üniversitesi

Mehmet Eskin / Adnan Menderes Üniversitesi

Süleyman Seyfi Öğün / İstanbul Ticaret Üniversitesi

Şeref Ateş / Sakarya Üniversitesi

Yasin Aktay / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yakup Bilgili / Florida State College

***İsme göre alfabetik sırada/**

In alphabetical order by name

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator
Rahime Mercan Sarı

Tasarım Dizgi ve Uygulama/Graphic Design
Bilal Said Doğrusöz

Mizanpaj/Proofreading
Bilal Said Doğrusöz

Yayın Türü/Type of Publication
Yaygın Süreli Yayın/Peer Reviewed Academic Journal

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir (Nisan, Ağustos, Aralık aylarında) yayımlanır/
Three times a year (April, August, December)

Ankara - Nisan 2024/Ankara April 2024

Dergi Atıf Adı/Journal Name
Gençlik Arş. Derg./Journal of Youth Research

Yönetim Yeri/Management Location
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon
Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13 Altındağ,
Ankara Telefon: 444 0 472
e-mail: genclikarastirmalari@gsb.gov.tr
web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler *Table of Contents*

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin
Fiziksel Aktivite İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri: Adana Örneği
*Levels of Physical Activity and Psychological Well-Being of
University Students Living in Dormitories: Case of Adana*
Filiz Çömez Polat

01
16

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Deneyimleri:
Fenomenolojik Bir Çalışma
*Experiences of University Students during COVID-19 Pandemic:
A Phenomenological Study*
Erinç Erbildim & Buse Keskindağ

22
38

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Çokkültürlü Kişilik Özellikleri ile Hoşgörü ve Benlik Saygısı
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği
*Examining the Relationship between Multicultural Personality
Traits, Tolerance and Self-Esteem: A Case of Sociology Students*
Fatma Ceyda Baş & Ahmet Faruk Yıldırım

43
57

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Gençlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme
Arzusunun Estetik Cerrahiye Kabul Etme Üzerine Etkisi
*The Effect Of Social Appearance Anxiety And Desire
To Be Liked By Young People On Acceptance Of Aesthetic Surgery*
Sümeyye Özmen & Firdevs Çelik

61
76

İNCELEME / ARAŞTIRMA

Kültürel Göstergeler Işığında Tofaş Araç Sahibi Gençler Üzerine Nitel Bir Araştırma
A Qualitative Research on Tofaş Car Owner Young Individuals in the Light of Cultural Indicators
Melek Açıklan & Mehmet Çakır

82
102

Yazarlara Notlar

Notes for Writers

106
108

Copyright © 2024 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2024 • 12(32) • 1-15

ISSN 2791-8157
Başvuru | 7 Temmuz 2023
Kabul | 11 Şubat 2024

Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri: Adana Örneği

*Filiz Çömez Polat**

Öz

Bu araştırmanın amacı Adana ilinde yaşayan ve kamuya bağlı yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörlerin incelenmesidir. Araştırmaya gönüllü olarak yaş ortalaması 21.14 olan toplam 365 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada demografik bilgi formu ile birlikte Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi Kısa Formu (UFAA-International Physical Activity Questionnaire) ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi, Ki kare ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda erkek öğrencilerin düşük şiddetli fiziksel aktivite ve yüksek şiddette fiziksel aktivite düzeyleri ile sportif katılım düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu; psikolojik iyi oluş ve yurt memnuniyeti bakımından cinsiyetin anlamlı bir farklılık yaratmadığı; fiziksel aktivite ile psikolojik iyi oluş düzeyi arasında da pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki (Pearson korelasyon; $p < 0,05$) olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendilerine yönelik mevcut psikolojik algısının olumlu olmasının, yurttan kalmaktan memnun oluşlarının, sportif faaliyetlere katılım göstermelerinin ve aktif olarak bir sporla uğraşmalarının psikolojik iyi oluşu desteklediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Psikolojik İyi Oluş, Yurt Öğrencileri, UFAA

* Psikolog Dr., Gençlik ve Spor Bakanlığı Adana İl Müdürlüğü, Adana, Türkiye. filiz.ank@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3563-0999

Abstract

The aim of this study is to examine the factors affecting the relationship between physical activity levels and psychological well-being levels of university students living in Adana. A total of 365 university students living in different dormitories and with an average age of 21.14 years participated in the study on a volunteer basis. In addition to the demographic information form, the International Physical Activity Questionnaire Short Form (IPAQ) and the Psychological Well-Being Scale (PWBS) were used in the study. Descriptive statistics, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test and Chi-square test were used to analyze the data. Analyses show that the male students' low intensity physical activity and high intensity physical activity levels and sports participation levels were higher than those of the female students. Gender was found to not cause a significant difference in terms of psychological well-being and dormitory satisfaction and a positive low-level significant correlation was found (Pearson correlation; $p < 0.05$) between physical activity and psychological well-being. In addition, students' current psychological perception of themselves as good and being satisfied with the dormitory, participating in sports activities and actively engaging in a sport were found to support their psychological well-being.

Keywords: Physical Activity, Psychological Well-Being, Dormitory Students, IPAQ.

Giriş

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye'de genç nüfus grubunu 15-24 yaş aralığındaki 12 milyon 872 bin 39 kişi oluşturmaktadır (TÜİK, 2023). Bununla birlikte Yüksek Öğretim Kurulu istatistiklerine göre de Türkiye'deki 208 yükseköğretim kurumunda 6 milyon 950 bin 142 üniversite öğrencisi kayıtlı görünmektedir (YÖK, 2023). Bir üniversite öğrencisi için üniversite sınavını kazanmak ve üniversite okumak kişinin yaşamını etkileyen en belirleyici dinamiklerden biridir. Üniversite sınavına hazırlanan gençlerin üniversite okumak istedikleri şehir bireysel tercihlerine göre değişmektedir. Sınavı kazanan öğrencilerin çoğu, doğdukları ya da ailelerinin yaşamış olduğu şehirden farklı bir şehri tercih etmektedir. Bu durum yeni bir uyum sürecinin başlayacağına işaret etmekte ve öğrencilerin yeni değişikliklerle baş etmek zorunda kalmalarına neden olabilmektedir (Demirel ve ark., 2006). Kişinin söz konusu yeni hayatına ilişkin karşı karşıya kaldığı en önemli sorun ise barınma olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversite öğrencileri büyük oranda ailelerinden bağımsız kalmayı istemekte; dolayısıyla eğitim hayatları boyunca ev kiralama ya da yurttan kalmayı tercih etmektedirler. Üniversite öğrencilerinin kaldığı yurtlar genellikle kampüse yakınlığı ya da ulaşımın kolay olması, sosyalleşmeye olanak tanınması, ekonomik ve güvenilir olması sebebiyle tercih edilmektedir (Özby, 1997).

Türkiye genelinde yükseköğrenim gören gençlere hizmet veren kamuya bağlı yurtların toplam kapasitesinin 800 binin üzerinde olduğu, üniversite öğrencilerinin yararlanabileceği kapasitede toplam yurt sayısının ise 768 olduğu bilinmektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2022). Adana yerinde düşünüldüğünde ise, üniversite öğrencilerinin barınabileceği yurt sayısı dokuz olup merkez ve ilçe yurtların toplam kapasitesi 11.182 civarındadır.

Öğrenci yurtları birçok gencin ailelerinden bağımsız olarak yaşamaya başladığı ilk mekânlar olduğundan gençlerin bireyselleşme ve sosyalleşme süreçlerinin yoğun yaşandığı alanlardır. Bireyin alışkın ve

güvende olduğu aile hayatını geride bırakıp yaşadığı ortamı değiştirmesi ve yeni bir yaşamı kurma girişimi kişiyi hem psikolojik hem de sosyal anlamda etkilemektedir (Matheny ve ark., 2002; Özgür ve ark., 2010). Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatları boyunca fiziksel olarak uygun koşullarda barınması, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması kişinin biyolojik sağlığını olumlu etkilediği gibi, toplumsal sağlığını da olumlu etkilediği söylenebilir. Hiç şüphesiz bireylerin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmeleri ya da hem akademik hem de sosyal anlamda başarı yakalayabilmeleri için gerekli koşulların sağlanması gerekmektedir. Başka bir deyişle düzenli beslenme, yeterli fiziksel egzersiz, sosyalleşme olanakları gibi gündelik davranışların varlığı bütünsel sağlık açısından önemlidir (Demirer ve Erol, 2020; Ölçücü ve ark., 2015; Önal ve Hisar, 2018). Bütünsel sağlık, bir sağlık modelidir ve kişinin fiziksel (akut ve kronik hastalıklar, beslenme, kilo ve düzenli hekim kontrolü), duygusal (iletişim kurma becerisi, duygusal tepkileri ve stres durumu) ve sosyal (birey-toplum ve doğa etkileşimi) boyutlarının birbiri ile etkileşim halinde olduğunu işaret eden bir sistemdir. Sistemin parçalarından birinde meydana gelen herhangi bir aksaklık kişinin bütünsel sağlık açısından iyilik halini bozabilir (Bulut ve Kiraz-Bulut, 2018). Dolayısıyla bütünsel sağlığın olumlu etkileri bağlamında öncelikle fiziksel aktivite kavramına bakmak yerinde olacaktır.

Fiziksel aktivite; kas ve eklemlerimizin aktif olduğu, enerji harcamamızı sağlayan, solunum ve kalp hızımızın arttığı hareket halini ifade etmektedir. Fiziksel aktivite farklı şiddetlerde olabilmekle birlikte; yürüme, bisiklet sürme, koşma, yüzme gibi yorgunluk yaratan egzersizler ve bedensel hareketler olarak da tanımlanmaktadır (Craig ve ark., 2003). Yeterli düzeyde ve düzenli yapılan fiziksel aktivitenin genelde toplum sağlığını, özelden ise genç nüfusun sağlıklı zihin ve beden yapısını etkilediği, bunun yanında düzenli fiziksel aktivitenin fizyolojik ve psikolojik parametreleri iyileştirdiği ve kronik birçok hastalığın seyrinde olumlu etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Heyward, 2006). Biyolojik sağlık ve fiziksel aktivite ilişkisine odaklanan pek çok çalışma sportif faaliyetlerde düzenliliğin metabolizmayı da olumlu etkilediğini işaret etmektedir (Akgün, 1989; Müftüoğlu, 2003; Sevim, 1997). Bireyin düzenli bir şekilde fiziksel aktivitede bulunması hareketsizliğe bağlı olarak gelişebilecek hastalıkların da önüne geçmektedir (Alpgözgen ve Özdiñler, 2016). Benzer şekilde günümüzde yaygın olarak seyreden kalp-damar hastalıkları, obezite, diyabet, kanser gibi hastalıkların görülme oranının fiziksel aktivite ile birlikte azaldığı bilinmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2019). Dünya Sağlık Örgütünün 2002 yılında yayınladığı rapora göre hareketsiz yaşam ve yetersiz düzeyde fiziksel aktivite 1.9 milyon kişinin ölümüne neden olmuştur. Serel Arslan'ın (2018) 18-24 yaş aralığındaki kişilerle yürüttüğü çalışmada katılımcıların yalnızca %15'inin yeterli düzeyde aktif olduğu belirlenmiştir. Gençlerin fiziksel aktivite yapma oranındaki olası düşüşün kentleşme, dijital iletişim ve teknoloji olanaklarının artışı ile ilişkili olduğu düşünülmekte; otomobil sektörüne olan ilginin tüm toplumu daha az hareket etmeye yönelttiği bilinmektedir (Can ve ark., 2015; Saruç, 2015; Wesolowska ve Czarkowska-Paczek, 2017). Oysaki her gün 30 dakika orta düzeyde fiziksel aktivite yapmanın insan sağlığına olumlu katkısı araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. (Driskell ve ark., 2005). Bu nedenle yetersiz düzeyde yapılan fiziksel aktivite bireysel sağlığa olumsuz etkilemekle birlikte, uzun vadede daha sağlıksız bir toplum riskini de ortaya çıkarabilmektedir.

Fiziksel aktivitenin biyolojik sağlık üzerinde olumlu etkisinin yanında kişilerin sosyal uyum, stresle başa çıkma becerileri, onaylanma, iletişim gibi psikolojik sağlık faktörleri üzerinde de olumlu etkisi bulunmaktadır (Bulut, 2013). Pek çok araştırma fiziksel aktivite düzeyi ve psikolojik sağlığın olumlu etkisinin bilişsel ve sosyal beceriyi, sosyal uyumu ve hatta akademik başarıyı artırdığını göstermektedir (Gerber ve ark., 2014; Mackenzie ve ark., 2011; Serel Arslan ve ark., 2018; Taliaferro ve ark., 2009; Thome ve Espelage, 2004). Kişinin doğrudan psikolojik sağlığı ile ilişkili olan ve yaşam kalitesini düşüren depresyon, anksiyete, intihar düşüncesi ve eğiliminin düzenli ve yeterli fiziksel egzersizler ile azaldığı ifade edilmiştir (Demirer ve Erol, 2020; Mackenzie ve ark., 2011; Ölçücü ve ark., 2015; Serel Arslan ve ark., 2018; Taliaferro ve ark., 2009; Thome ve Espelage, 2004). Özellikle gençler bazen desteklenmiş hissetmekle birlikte bazen de baş edemedikleri noktaların olduğunu fark ettiklerinde psikolojik sağlıkları da bozulabilmektedir (Karahana ve ark., 2005; Şahin, 2009). Dolayısıyla bu durum gençlerin psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilir, fiziksel yakınma, depresyon, kaygı ve madde kullanımında artışa sebebiyet verebilir ve yaşama yönelik ciddi bir motivasyon kaybı söz konusu olabilir (Demirer ve Erol, 2020; Tangmunkongvorakul ve ark., 2019). Söz konusu bu motivasyonel kayıp kişinin psikolojik iyilik hali ile doğrudan ilişkilidir. Şöyle ki **psikolojik iyi oluş** kişinin problem ve stres faktörleri ile başa çıkma sürecinde, kendini gerçekleştirme ve anlamlı bir hayat sürme motivasyonudur (Ryff ve Singer, 2008). Psikolojik iyi oluş hem kişisel hem de toplumsal temelleri olan temaları barındırmaktadır. Özerk olma, hayata ilişkin amaçlar, çevresel kontrol, diğerleriyle olan pozitif ilişkiler ve kişinin kendisine yönelik öz kabulü en önemli argümanlardır. Bu kavramlar bireyin psikolojik ve duygusal anlamdaki temel ihtiyaçlarına işaret etmektedir. Başka bir deyişle bireylerin her açıdan sağlıklı ve yaşam doyumuna işaret eden bir yaşam biçimi oluşturması fiziksel ve psikolojik olarak iyi olma haline işaret etmektedir (Genç ve ark., 2011; Küçükdağ ve ark., 2018). Psikolojik iyi olma halinin cinsiyet, yaş, sosyal destek ve aile desteği, akıllı telefon kullanımı, internet kullanımı, değerler, toplumsal uyum, uyku, sigara kullanımı, stres ve fiziksel aktivite gibi faktörlerle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Chen ve Persson, 2002; Elmas ve ark., 2021; İşgör, 2017; Karaçam ve Pular, 2019; Özmen, 2019; Valkenburg ve Peter, 2007). Psikolojik iyi olma durumunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair araştırmalar da dikkat çekmektedir (Cenkseven ve Akbaş, 2007; Suh ve ark., 1996; Türkoğan, 2010). Bu konuda pek çok araştırma bulgusunun birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda kadınların psikolojik iyi olma durumlarına ilişkin puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunurken (Cooper ve ark., 1995; Göçen, 2019; Lee ve ark., 1991); bazı araştırmalar ise cinsiyetin psikolojik iyi oluş üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığını söylemektedir (Ekşioğlu, 2011; Tütüncü, 2012). Bununla birlikte erkeklerin psikolojik iyi oluşlarının kadınlara göre daha yüksek olduğuna dair araştırmaların sayısı ise görece azdır (Okun ve ark., 1984; Ryff ve ark., 1999). Benzer şekilde cinsiyet odaklı fiziksel aktivite ve sportif katılım çalışmalarında da erkeklerin fiziksel aktiviteye katılımı kadınlara oranla daha yüksektir (Aydoğan Arslan ve ark., 2015; Elmas ve ark., 2021; Fişne, 2009; Genç ve ark., 2002; Keohane ve ark., 2018; Şanlı, 2008). Ayrıca özellikle üniversite öğrencileri arasında sigara kullanımı, sosyal temasın azlığı ve uykusuzluk gibi faktörlerin de psikolojik iyi oluşu doğrudan olumsuz etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Demirer ve Erol, 2020).

Genç nüfusun ruhsal bozukluklar noktasında riskli bir dönemi temsil ettiği görüşünden (Dinas ve ark., 2011; Morin ve Jarrin, 2022; Tekkurşun Demir ve ark., 2018) hareketle; Türkiye’de gençlerin

psikolojik iyi oluş süreçleriyle ilişkili faktörleri ele alan çalışmalara duyulan ihtiyaç aşikârdır. Dolayısıyla bu çalışmanın çıkış noktasını yerelden genele doğru, gençlerin psikolojik anlamda iyi oluşlarının desteklenme süreçlerinin fiziksel aktivite ve sportif katılıma dair ihtiyaçların belirlenmesi ile kolaylaşacağı fikri oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma gençlere sportif faaliyetlere ulaşım bakımından kolaylık sağlayan kamu yurtlarını esas alarak, bu yurtlarda kalan öğrencilerin psikolojik iyilik hali ve fiziksel aktivite durumlarını ve ilişkili olabilecek faktörleri incelemek amacıyla tasarlanmıştır. Bu araştırma bağlamında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

Araştırmanın Soruları

1. Katılımcıların fiziksel aktivite düzeyleri nedir?
2. Katılımcıların psikolojik iyi oluş puanları nedir?
3. Katılımcıların fiziksel aktivite düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?
4. Katılımcıların psikolojik iyi oluş puanlarını etkileyen faktörler nelerdir?
5. Katılımcıların psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
6. Cinsiyet faktörü psikolojik iyi oluş, fiziksel aktivite, yurt memnuniyeti ve sportif katılım bakımından farklılık yaratmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi etkileyen faktörlerin incelenmesi açısından nicel araştırma yöntemlerinden faydalanılmış ve ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir (Karasar, 2007).

Araştırma Grubu

Bu araştırma Adana ilinde bulunan kamu yurtlarında barınan üniversite öğrencileri ile 10.03.2022-10.04.2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde görece homojen ve sağlıklı bir genç grubu olması, sportif faaliyetlere eşit ve kolay ulaşılabilirlik açısından yurttan barınan üniversite öğrencileri seçilmiştir. Bu araştırmaya Adana ilinde kamuya bağlı ve üniversite kampüsü içerisindeki çeşitli yurtlardan 185 erkek, 180 kadın olmak üzere toplamda 365 üniversite öğrencisi rastgele seçilmiştir. Araştırma verileri farklı yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinden yüz yüze anket ve ölçek uygulaması ile elde edilmiştir. Veri toplama süreci araştırmacının kendisi tarafından yürütülerek bir aylık zaman dilimi içerisinde ve gönüllülük esası ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriteri yurttan kalıyor olmak, gönüllü olmak ve formu eksiksiz olarak doldurmak olarak belirlenmiştir. Formun doldurulması ortalama 5-10 dakika arası sürmüştür.

Bu araştırmada katılımcıların Adana'ya hangi bölgeden geldiklerine bakıldığında; %41'inin Akdeniz Bölgesi'nden, %26'sının Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden, %15'inin İç Anadolu Bölgesi'nden, %9,3'ünün Doğu Anadolu Bölgesi'nden, %4,1'inin Marmara Bölgesi'nden ve %2,7'sinin ise Karadeniz Bölgesi'nden geldiği görülmektedir. Katılımcıların %66,8'inin yurttan kalmaktan memnun olduğu, %33,2'sinin ise yurt hayatına alışmadığı ve yurttan kalmaktan mutlu olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların %33,4'ünün aktif olarak sporla ilgilendiği, %47,4'ünün ise daha önce sportif bir

yarışmaya/etkinliğe katılım gösterdiği belirlenirken; %23,3'ünün sigara kullandığı, %52,6'sının daha önce hiçbir sportif faaliyete katılım göstermediği ve %66,6'sının ise aktif spor yapmadığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin mevcut psikolojik durumunu %50,7'si orta, %7,7'si çok kötü olarak değerlendirirken yalnızca %4,1'i çok iyi olarak değerlendirmektedir. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı özellikler ile psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite puan ortalamaları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%	Ort.	SS
Cinsiyet	Kız	180	49,3%		
	Erkek	185	50,7%		
Mevcut Psikolojik Algı	Çok Kötü	28	7,7%		
	Kötü	51	14,0%		
	Orta	185	50,7%		
	İyi	86	23,6%		
	Çok İyi	15	4,1%		
Yurt Memnuniyeti	Evet	244	66,8%		
	Hayır	121	33,2%		
Sportif Katılım	Evet	173	47,4%		
	Hayır	192	52,6%		
Aktif Spor	Evet	122	33,4%		
	Hayır	243	66,6%		
Sigara Kullanım	Evet	85	23,3%		
	Hayır	280	76,7%		
Aktivite Düzeyi	Düşük Şiddetli Fiziksel Aktivite	12	3,3%		
	Orta Şiddetli Fiziksel Aktivite	223	61,1%		
	Yüksek Şiddetli Fiziksel Aktivite	130	35,6%		
Psikolojik İyi Oluş				37,71	10
Toplam Fiziksel Aktivite Puanı				3110	2906

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi Kısa Formu (UFAA) ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PiOÖ) kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra, psikolojik iyi oluşlarını ve fiziksel aktivitelerini etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenleri (sigara kullanımı, aktif spor yapma yapmama, sportif faaliyetlere katılımı, mevcut psikolojik durumuna ilişkin algısı ve yurt memnuniyeti) içeren 10 adet kapalı uçlu soru içermektedir. Bu değişkenler içerisinde sigara kullanımı, aktif spor durumu, daha önce sportif herhangi bir faaliyete katılım durumu "evet ya da hayır" şeklinde; kişinin şuan içinde bulunduğu psikolojik durumuna ilişkin algısı ya da değerlendirmesi ise "çok kötü, kötü, orta, iyi, çok iyi" şeklinde kategorize edilmiştir.

Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi (kısa form) (UFAA)

Bu anket 15–65 yaş arasındaki bireylerin fiziksel aktivite seviyelerini belirlemek için geliştirilmiştir ve anketin uluslararası geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Craig ve arkadaşları (2003) tarafından yapılmıştır. Anketin Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği ise Öztürk (2005) tarafından yapılmıştır. Fiziksel aktivite düzeyini değerlendirmek için son yedi gün içinde gerçekleştirilen şiddetli fiziksel aktivite, orta şiddetli fiziksel aktivite, yürüme ve oturma durumuna (yapılan gün sayısı ve kaç dakika yapıldığına dair) ilişkin toplam yedi sorudan oluşmaktadır. Aktivite sırasında vücudun kullandığı oksijen miktarını belirtmek için Metabolik Eşdeğer (MET) terimi kullanılır. Aktivite yapılan gün, dakika ve MET değeri çarpılarak “MET-dakika/hafta” olarak bir skor bulunur. Şiddetli fiziksel aktiviteler 8 MET, orta şiddetteki fiziksel aktiviteler 4 MET ve yürüyüş ise 3.3 MET ile çarpılır. Bulunan MET puanları toplanır ve bir haftalık toplam MET puanı elde edilir. Elde edilen MET puanlarına göre fiziksel aktivite düzeyleri düşük şiddette fiziksel aktivite 599 MET ve altı, orta şiddette fiziksel aktivite 600 MET-3000 MET arası ve yüksek şiddette fiziksel aktivite ise 3000 MET üstü olarak kategorize edilmiştir (Craig ve ark., 2003). Bu çalışmada fiziksel aktivite düzeyine ilişkin hesaplamalar düşük şiddetli fiziksel aktivite (DŞFA), orta şiddetli fiziksel aktivite (OŞFA) ve yüksek şiddetli fiziksel aktivite düzeyi (YŞFA) olarak kategorize edilmiştir.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PiOÖ)

Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Diener ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2013) tarafından yapılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği sekiz maddeden oluşmaktadır ve maddeler kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) şeklinde 1–7 arasında cevaplanmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 8 ile 56 arasında değişkenlik göstermektedir. Yüksek puan alan kişinin kişisel mutluluğu ve iyilik hali açısından pek çok psikolojik kaynağa ya da motivasyona sahip olduğu söylenebilir. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapılmış olup (Diener ve ark., 2010; Telef, 2013) bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .87'dir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan etik izin (09.03.2022 tarih ve E.343799 sayılı kurul kararı), araştırmanın yapılacağı yurtların denetleyicisi olan kamu kurumundan yazılı izin, ölçeklerin kullanımı için yazarlardan e-mail onayı ve öğrencilerin araştırmaya katılım için gerekli gönüllü katılımı onamı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizleri SPSS 23.0 paket programı aracılığı ile yapılmış, araştırma ilişki arayıcı araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Psikolojik İyi Oluş ve Fiziksel Aktivite değişkenlerinin normal dağılım özellikleri Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile yapılmış olup; Psikolojik İyi Oluş ve Fiziksel Aktivite değişkenleri için $p < 0,05$ olduğundan normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda alternatif olarak Non-Parametrik İstatistiksel Testler kullanılarak analiz yapılmıştır. Bu araştırmada fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin hesaplanmasında temel betimleyici istatistiksel analizler ile cinsiyet ve diğer bazı değişkenler açısından fark yaratıp yaratmadığını belirlemek için Kruskal Wallis, Mann Whitney U testi ve Ki kare testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine dair istatistiksel veriler Tablo 1'de verilmiştir. Öğrencilerin psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite düzeylerine ait sonuçlar ise Tablo 2'de verilmektedir. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri $X=37,71\pm 10,487$, Şiddetli Fiziksel Aktivite Düzeyleri $X=1837,74\pm 2160,446$, Orta Şiddetli Fiziksel Aktivite Düzeyleri $X=774,90\pm 1084,824$, Hafif Şiddetli Fiziksel Aktivite Düzeyleri $X=1496,63\pm 1776,926$, Dinlenme Düzeyleri $X=537,97\pm 308,809$ ve Toplam Aktivite Düzeyleri $X=3110,18\pm 2906,165$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş ve Fiziksel Aktivite Düzeyi Sonuçları

Değişkenler	N	X	SS
Psikolojik İyi Oluş	365	37,71	10,487
Şiddetli Aktivite	159	1837,74	2160,446
Orta Şiddetli Aktivite	145	774,9	1084,824
Hafif Şiddetli Aktivite	357	1496,63	1776,926
Dinlenme	365	537,97	308,809
Toplam Fiziksel Aktivite Puanı	365	3110,18	2906,165

Tablo 3'te sosyo-demografik değişkenlerle psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik analiz tablosu yer almaktadır.

Tablo 3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ) Puan Ortalamaları İle Bazı Değişkenlerin Karşılaştırılması

Değişkenler	N	%	PİOÖ toplam puan ortalaması			İstatistik		
			Ort.	SS	Mean Rank			
Cinsiyet	Kadın	180	49,32%	38,36	10,15	189,44	p=0,250	
	Erkek	185	50,68%	37,07	10,79			
	Çok Kötü	28	7,67%	33,00	12,75			143,80
Mevcut Psikolojik Algı	Kötü	51	13,97%	31,84	8,42	114,67	Kwχ²=51,637	p=0,000
	Orta	185	50,68%	37,76	9,08	178,61		
	İyi	86	23,56%	41,98	10,46	234,94		
Yurt Memnuniyeti	Çok İyi	15	4,11%	41,27	15,79	244,90	p=0,000	
	Evet	244	66,85%	39,29	10,13	199,57		
Sportif Katılım	Hayır	121	33,15%	34,51	10,50	149,58	p=0,017	
	Evet	173	47,40%	39,05	9,99	196,86		
Aktif Spor	Hayır	192	52,60%	36,50	10,80	170,51	p=0,002	
	Evet	122	33,42%	39,50	11,10	206,56		
Sigara Kullanımı	Hayır	243	66,58%	36,81	10,07	171,17	p=0,605	
	Evet	85	23,29%	37,18	10,66	177,82		
	Hayır	280	76,71%	37,87	10,45	184,57		

Tablo 3'te görüldüğü üzere katılımcıların aktif spor yapma durumları psikolojik iyi olma hali açısından anlamlı bir farklılık yaratmaktadır ($p=.002, <0,05$). Başka bir deyişle aktif spor yapanların psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olacağı söylenebilir. Bununla birlikte kişinin kendisine yönelik mevcut psikolojik algısının psikolojik iyi oluş üzerinde anlamlı düzeyde farklılık yarattığı görülmektedir ($p=.00; p<0,05$). Sigara kullanımının ise psikolojik iyi oluş açısından anlamlı bir fark yaratmadığı açığa çıkmaktadır ($p>0,05$). Ayrıca daha önce sportif bir faaliyete/yarışmaya katılım göstermiş olmanın ($p=.017; p<0,05$; Mean rank= 196,86) ve yurt memnuniyetinin ($p=.00; p<0,05$; Mean rank= 199,57) psikolojik iyi olma bakımından anlamlı bir fark yarattığı görülmektedir. Başka bir deyişle daha önce herhangi bir sportif faaliyete katılım gösterenlerin ve yurt yaşamından memnun olanların psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4'te bazı sosyo-demografik değişkenlerle fizik aktivite düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik analiz tablosu yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Fiziksel Aktivite Düzeyleri İle Cinsiyet, Yurt Memnuniyeti, Sportif Katılım, Aktif Spor ve Sigara Kullanımı Durumları

Değişkenler		UFAA göre						İstatistik
		Düşük Şiddetli Fiziksel Aktivite		Orta Şiddetli Fiziksel Aktivite		Orta Şiddetli Fiziksel Aktivite		
		N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet	Kadın	2	1,1%	127	70,6%	51	28,3%	$\chi^2=15,608$ $p<0,000$
	Erkek	10	5,4%	96	51,9%	79	42,7%	
	Çok Kötü	1	3,6%	13	46,4%	14	50,0%	
Mevcut Psikolojik Algı	Kötü	4	7,8%	34	66,7%	13	25,5%	$\chi^2=11,362$ $p=0,182$
	Orta	3	1,6%	118	63,8%	64	34,6%	
	İyi	3	3,5%	48	55,8%	35	40,7%	
	Çok İyi	1	6,7%	10	66,7%	4	26,7%	
Yurt Memnuniyeti	Evet	7	2,9%	153	62,7%	84	34,4%	$\chi^2=0,997$ $p=0,607$
	Hayır	5	4,1%	70	57,9%	46	38,0%	
Sportif Katılım	Evet	3	1,7%	102	59,0%	68	39,3%	$\chi^2=3,917$ $p=0,141$
	Hayır	9	4,7%	121	63,0%	62	32,3%	
Aktif Spor	Evet	1	0,8%	56	45,9%	65	53,3%	$\chi^2=26,370$ $p=0,000$
	Hayır	11	4,5%	167	68,7%	65	26,7%	
Sigara Kullanım	Evet	3	3,5%	45	52,9%	37	43,5%	$\chi^2=3,174$ $p=0,205$
	Hayır	9	3,2%	178	63,6%	93	33,2%	

Tablo 4'te ise fiziksel aktiviteden alınan puanlar düşük şiddetli fiziksel aktivite (DŞFA), orta şiddetli fiziksel aktivite (OŞFA) ve yüksek şiddetli fiziksel aktivite (YŞFA) olarak sınıflandırılarak diğer değişkenlerle karşılaştırma yapılmıştır. Bu çalışmada UFAA'ya göre katılımcıların % 3,3'ünün (12 kişi) düşük şiddetli fiziksel aktivite, % 61,1'inin (223 kişi) orta şiddetli fiziksel aktivite, % 35,6'sının ise (130 kişi) yüksek şiddetli fiziksel aktivite düzeyinde olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından

bakıldığında toplam fiziksel aktivite düzeylerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre erkeklerin düşük ve yüksek şiddetli aktivite yapma düzeylerinin kadınlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir ($p < 0.001$). Ayrıca hâlihazırda sporla ilgilenen öğrencilerin aktif spor yaşamı olmayan öğrencilere göre fiziksel aktivitelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür ($p = .00$; $p < 0,05$). Katılımcıların kendilerine yönelik mevcut psikolojik algıları ve daha önce herhangi bir sportif faaliyete katılım göstermiş olmaları ile fiziksel aktivite düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Benzer şekilde yurt memnuniyeti ve fiziksel aktivite düzeyi arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > 0.05$).

Katılımcıların cinsiyet açısından fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş düzeylerindeki farklılaşma durumu Mann Whitney U testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri

	Psikolojik İyi Oluş	Toplam Fiziksel Aktivite Puanı
Mann-Whitney U	15490,500	14457,500
Wilcoxon W	32695,500	30747,500
Z	-1,151	-2,176
P	,250	,030

Tablo 5'te yer alan sonuçlara göre cinsiyet faktörünün toplam fiziksel aktivite düzeylerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Psikolojik iyi oluş düzeyinde ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir.

Benzer şekilde cinsiyet, öğrencilerin sportif katılım düzeylerini anlamlı olarak farklılaştırmakta mıdır sorusuna yanıt bulmak için Ki-Kare Analizi uygulanmıştır. Yapılan değerlendirmede erkeklerde sportif katılıma evet diyenlerin 87,7 olması gereken kişi sayısının 100 olduğu, kadınlarda ise 85,3 olması gereken kişi sayısının 73 olduğunu gözlemlemekteyiz. Ki-Kare testi sonuç tablosuna göre $\chi^2 = 6,667$ ve Pearson $r = .01$ 'dir ($p < 0,05$). Başka bir deyişle cinsiyet öğrencilerin sportif katılımlarını anlamlı olarak farklılaştırmıştır. Erkeklerin daha önce herhangi bir sportif faaliyete ya da yarışmaya katılım gösterme durumları kadınlara göre daha yüksektir. Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Cinsiyete göre katılımcıların sportif katılım düzeyleri

		Cinsiyet			
		Kadın	Erkek	Total	
Sportif Katılım	Evet	Count	73	100	173
		Expected Count	85,3	87,7	173,0
		% within Cinsiyet	40,6%	54,1%	47,4%
	Hayır	Count	107	85	192
		Expected Count	94,7	97,3	192,0
		% within Cinsiyet	59,4%	45,9%	52,6%

Total	Count	73	100	173
	Expected Count	85,3	87,7	173,0
	% within Cinsiyet	40,6%	54,1%	47,4%
	Count	180	185	365
	Expected Count	180,0	185,0	365,0
	% within Cinsiyet	100,0%	100,0%	100,0%

$p < 0,05$

Cinsiyet, öğrencilerin yurt memnuniyeti düzeylerini anlamlı olarak farklılaştırmakta mıdır sorusuna yanıt bulmak için yine Ki-Kare Analizi uygulanmıştır ve Tablo 7'de gösterilmiştir. Analiz sonuçları cinsiyetin yurt yaşamından memnun olma hali üzerinde anlamlı bir farklılaşma yaratmadığını göstermektedir ($p > 0,05$).

Tablo 7. Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri

Chi-Square Test	Value	df	p	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,667 ^a	1	,010		
Continuity Correction ^b	6,137	1	,013		
Likelihood Ratio	6,689	1	,010		
Fisher's Exact Test	6,667 ^a			,012	,007
Linear-by-Linear Association	6,649	1	,010		
N of Valid Cases	365				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 85,32.

Tablo 8'de ise araştırmaya katılım gösteren öğrencilerin fiziksel aktivite durumları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ilişkinin var olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 8. Fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki

		Psikolojik İyi Oluş
	Spearman r	0,138*
Spearman's rho	Toplam Fiziksel Aktivite Puanı	0,008
	p	
	n	365

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite arasındaki ilişkiyi belirlemek açısından Spearman korelasyon analizi yapılmıştır ve aralarında zayıf, pozitif ($r=0,138$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Başka bir deyişle fiziksel aktivite düzeyi arttığında psikolojik iyi oluş düzeyinin de nispeten arttığı söylenebilir.

Tartışma

Bu araştırmada Adana ilinde yaşayan ve kamuya bağlı yurtlarda kalan yükseköğrenim öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri aktif spor yapma, sigara kullanımı, yurt memnuniyeti, sportif katılım, mevcut psikolojik algıları ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmiştir. Öğrencilerin psikolojik iyi oluş (PİO) puan ortalamalarına bakıldığında; PİO toplam puan ortalamasının 37.71 olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın bulgularına paralel olarak psikolojik iyi oluş ile ilgili üniversite öğrencileri ile yapılan diğer araştırma bulgularına bakıldığında Deniz ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında PİO puan ortalamasının 41.72 ± 9.5 ; Uz Baş ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında PİO ortalamasının 42.86 ± 8.54 ; Demirel ve Erol'un (2020) 21–24 yaş aralığındaki öğrencilerle yürüttüğü çalışmasında ise PİO puan ortalamasının 41.08 ± 8.03 olduğu belirlenmiştir.

Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi'ne (UFAA) göre bu araştırmaya katılanların % 3,3'ünün düşük düzeyde fiziksel aktivite (DŞFA), % 61,1'inin orta şiddette fiziksel aktivite (OŞFA), % 35,6'sının ise yüksek şiddette fiziksel aktivite (YŞFA) yaptığı görülmüştür. Buna göre öğrencilerin OŞFA eğilimleri görece daha yüksektir. Bulgular OŞFA düzeyinin nispeten yüksek bulunduğu Demirel ve Erol (2020) ile Palaz'ın (2019) çalışmaları ile paralellik göstermekle beraber; Elmas ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında ise YŞFA düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin hangi fiziksel aktivite düzeyini tercih ettikleri spora ayırdıkları zaman, fiziksel durum ve sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklarla ilişkili olabilir. Bununla birlikte UFAA'ya göre orta şiddetli aktivite tenis, halk oyunları, bisiklet, bowling gibi daha orta şiddette enerji gerektiren sporlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunun orta düzeyde şiddetli aktivitede bulunması yurtların mevcut sportif faaliyetlere yönelik motivasyonel etkisi olabilir. Şöyle ki kamuya bağlı yurtlarda öğrencinin barınması öncelikli alan olmakla beraber her öğrencinin sportif alanda da katılım göstermesi ve spora ulaşabilmesi de öncelikli hizmetlerden biridir. Dolayısıyla başlangıçta farklı şehirlerden gelen ve sportif aktivite ile ilişkisi birbirinden çok farklı olan öğrencilerin yurt yaşamı boyunca eşit ve kolaylıkla erişebilecekleri sportif etkinlikler onları orta düzeyde sportif aktivite yapma düzeyine taşıyor olabilir. Düşük düzeyde (yurttan okula yürüme, hafif ve hobi amaçlı egzersiz) ya da tam tersi yüksek şiddetli fiziksel aktivite (ağır kaldırma, hızlı bisiklet çevirme gibi) bir öğrenci için kişisel şartlarına bağlı olarak tercih ettiği ya da etmediği bir durumdur. Fakat bu durumun tersine orta düzeyde fiziksel aktivite yapmak (halk oyunları, dans, tenis gibi) hem kişisel istek hem de yurtların sporla ilişkili verdikleri sürdürülebilir, her yurt ortamında erişimi kolay olan hizmetlerin bir yansıması olabilir. Söz konusu yansımanın öğrencilerin genel fiziksel aktivite düzeylerini arttıracak motivasyonel bir etkisinin olduğu aşikârdır.

Araştırma bulgularından biri de fiziksel aktivite düzeyi ile psikolojik iyi oluş arasında var olan zayıf ve pozitif yönlü ilişkidir. Bu sonuç Aylaz ve arkadaşlarının (2011) yürüme ve depresyon ilişkisine dair yaptığı, Yerlisu Lapa ve Haşıl Korkmaz'ın (2017) pozitif duygular ile fiziksel aktivitenin ilişkisini incelediği, Elmas ve arkadaşlarının (2021) öğrencilerin fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş düzeylerini ele aldığı ve Heyward'ın (2006) düzenli fiziksel egzersizin fizyolojik ve psikolojik parametreleri iyileştirdiğini ifade ettiği çalışmaların bulguları ile mevcut araştırmanın bulguları uyumlu çıkmıştır. Bireylerin fiziksel aktivite yapması onları fizyolojik açıdan daha sağlıklı yapmakla beraber, fiziksel

olarak sağlıklı olmak da iyi hissetme, mutlu hissetme, sorunlarla başa çıkmayı kolaylaştırma gibi durumları beraberinde getirebilir.

Psikolojik iyi oluş ve fiziksel aktivite puanları ile ilişkili bulguların tartışılması

Bu araştırmada **aktif olarak bir sporla uğraşan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin** daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç düzenli egzersiz/spor yapan kişilerin psikolojik iyi oluşlarının da iyi olduğuna ve aktif olarak bir spor dalıyla ilgilenenlerin sosyal temaslarının ve mutluluk düzeylerinin de artacağına işaret eden araştırma bulguları ile paralel görünmektedir (Başar, 2018; Demirer ve Erol, 2020; Harvey ve ark., 2017; Lubans ve ark., 2016; Ulaş, 2022). Aktif olarak bir sporla uğraşmanın bedensel ve zihinsel faydalarının yanı sıra içsel motivasyon sağlama, kaygı ve korkularla daha kolay baş etme becerileri kazandırma gibi psikolojik iyi oluşa hizmet eden taraflarının olduğu açıktır (Salar ve ark.,2012; Yavuz ve İlhan, 2023). Buradan hareketle sporun kişinin anlamlı ve mutlu bir hayat sürmesinde önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada katılımcılardan **mevcut psikolojik algıları** olumsuz olanların psikolojik iyi oluş düzeylerinin de düşük olduğu açığa çıkmıştır. Bu sonuç Demirer ve Erol'un (2020) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bir kimse hâlihazırda kendisine ilişkin psikolojik algısını olumlu buluyor ve kendisini iyi/mutlu hissediyorsa psikolojik iyi olma seviyesi de benzer oranda yüksek olacaktır.

Bu çalışmada **sigara kullanımının** fiziksel aktivite ve psikolojik iyi oluş puanları açısından anlamlı bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Oysaki literatürde birçok araştırma sigara kullanmayan kişilerin fiziksel aktivite yapma oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Habeş Gümüş ve ark., 2023; Kvaavik ve ark., 2004; Rico-Martin ve ark. 2019; Sureda ve ark., 2014 ; Wilson ve ark., 2005). Sigara kullanımının fiziksel aktivite düzeyi ve psikolojik iyi oluş üzerinde herhangi bir fark yaratmaması sonucu, çalışılan örneklem grubunun öğrenci olması ya da yaş ortalaması ile ilişkili olabilir. Sigara kullanımının ne düzeyde olduğu (kullanım sıklığı) ölçülmediğinden bu durum fiziksel aktivite yapma düzeyi üzerinde herhangi bir etki yaratmamış olabilir. Hiç şüphesiz bu durumu açıklığa kavuşturmak için daha ileri çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırmada daha önce herhangi bir **sportif etkinliğe ya da yarışmaya katılım** gösterenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin de yüksek olduğu bulgusu mevcuttur. Bu sonuç daha önce yukarıda belirtildiği üzere; sporla ilgilenmenin ya da düzenli fiziksel aktivite yapmanın psikolojik olarak bireyi olumlu etkilediğini söyleyen araştırma bulguları ile paralel yorumlanabilir. Şöyle ki; bireyin sportif bir etkinlik ya da yarışmaya katılması, kolektif ve aynı zamanda rekabet içeren bir süreci deneyimlemesine katkıda bulunarak sosyal etkileşim, kendine güven ve içsel motivasyon anlamında olumlu katkı sağlayabilir.

Yurtta barınan öğrencilerle yapılan bu araştırmada **yurt memnuniyetinin** psikolojik iyi oluş puanı bakımından anlamlı bir fark yarattığı, fiziksel aktivite düzeyi açısından ise anlamlı bir fark yaratmadığı sonucu çıkmıştır. Başka bir deyişle yurt hayatından memnun olan öğrencilerin psikolojik iyi olma eğilimlerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç Özgür ve arkadaşlarının (2010) yurttan kalan evde kalan öğrencilerin yaşam doyumunu, ruhsal ve fiziksel sağlık ile yaşam kalitelerini inceledikleri

araştırma bulguları ile yakın görünmektedir. Şöyle ki araştırmada yurtta kalmaktan memnun olanların ve yaşam kalitesini iyi olarak değerlendirenlerin yaşam doyumu algıları yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde öğrencilerin yurttan memnun olma düzeyleri ile kişisel gelişim yönelimleri arasındaki ilişkinin incelendiği İbili ve Uyanık'ın (2018) çalışmasında, yurt memnuniyeti yüksek olan bireylerin kişisel gelişim yönelimlerinin de yüksek olduğu bulgusu mevcuttur. Bu açıdan öğrencinin yurt koşulları ve standartları düzeldikçe, konforu arttıkça, kendisine hem kolektif hem de özel alanlar yaratma fırsatı sunuldukça yurt ortamına kendisini ait hissetme duygusu artacak, bilişsel gelişimle beraber (Li ve ark., 2005) psikolojik iyi olma hali de aynı oranda yükselecektir. Literatürde yurt öğrencilerinin doğrudan psikolojik iyi oluşuna yönelik araştırma sayısı oldukça düşük olduğundan bu çalışmanın bulguları önemli görünmektedir. Bununla birlikte yurttan memnun öğrencilerle farklı değişkenleri de kapsayan daha fazla araştırma yapılması ihtiyacı açıktır.

Bulguların cinsiyet faktörü açısından tartışılması

Bu çalışmada erkeklerin yüksek şiddetli fiziksel aktivite (YŞFA) ve düşük şiddetli fiziksel aktivite (DŞFA) düzeyi bakımından kadınlardan daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç Leslie ve arkadaşları (1999), Palaz (2019) ile Haase ve arkadaşlarının (2004) yaptığı çalışmalarla uyumludur. Elmas ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında da erkeklerin kadınlara göre daha yüksek şiddetli fiziksel egzersiz yaptıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Genç ve arkadaşlarının (2011) yürüttüğü çalışmada erkeklerin kadınlara göre YŞFA düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Von Bothmer ve Fridlund (2005) ile Karaca (2008) kişilerin fiziksel aktivitelerinin cinsiyet durumuna göre herhangi bir farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Başka bir çalışmada ise kadın ve erkeklerin fiziksel aktivite düzeylerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür (Aydın ve Yalız Solmaz, 2016). Orta ve yüksek şiddette fiziksel aktivite düzeylerinde anlamlı bir farklılık yarattığı bir diğer çalışma ise Karaca'ya (2008) aittir. Bu araştırmada da YŞFA ve DŞFA erkeklerde daha belirgin iken; OŞFA kadınlarda daha yüksektir. Savcı ve arkadaşlarının (2006) çalışması da cinsiyet faktörünün fiziksel aktivite bakımından anlamlı bir farklılık yarattığını ifade eden araştırmalar arasındadır. Bu anlamda araştırma bulguları yukarıda bahsedilen farklı kültür ve örneklem gruplarıyla yapılan diğer literatür sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Cinsiyet faktörünün psikolojik iyi oluş puanı üzerinde ise anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Bu sonuç konuyla ilgili yapılan bazı araştırmalar (Benjet ve Hernandez-Guzman, 2001; Ekşioğlu, 2011; Rfyy ve ark., 1999; Tütüncü, 2012; Yüceant ve ark., 2019) ile uyumlu görünürken; kadınların daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeyine sahip olduğu araştırmalar (Cooper ve ark., 1995; Lee ve ark., 1991) ile erkeklerin daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olduğunu içeren araştırma bulguları (Okun ve ark., 1984; Tekkurşun Demir ve ark., 2018) ile uyumsuzdur. Araştırma sonuçlarının farklılaşmasının örneklem ve kültürel faktörlerle ilişkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada cinsiyetin yurttan memnuniyet bakımından anlamlı fark yaratmadığı görülmüştür. Bu sonuç yurt memnuniyeti bakımından kızlar ve erkekler arasında anlamlı fark bulunmadığını ifade eden çalışma (Özgür ve ark., 2010) ile uyumludur. Başka bir deyişle kız ve erkek yurtlarındaki standart uygulama ve koşullar, öğrencilerin yurttan kalma ihtiyacı ve motivasyonu ile sosyokültürel olarak benzer koşullara sahip oluşları yurt memnuniyetine ilişkin algıyı etkilememiş görünmektedir.

Bu araştırmada sportif katılımın cinsiyet açısından farklılaştığı, erkeklerin sportif bir etkinliğe katılmalarının kadınlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç erkeklerin daha yüksek fiziksel aktivite düzeyine sahip olmaları, sportif bir yarışmaya katılma noktasında kadınlara göre daha istekli, koşullarının daha uygun olması ve sosyokültürel faktörler ile ilişkili olabilir. Kamuya ait kız yurtlarında sportif katılımı motive edecek alanların görünürlüğüne artırılarak, öğrencileri egzersiz yapmaya teşvik edici ödüllü sportif yarışmalara ağırlık verilebilir. Bu anlamda kadınların sportif yarışmalara daha fazla yönlendirilmesi ve motive edilmesi ile sportif alanlarda daha çok var olmalarını sağlayacak politika ve uygulamaların geliştirilmesi ihtiyacı doğmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Yukarıda tartışılan araştırma bulgularına bakıldığında sonuç olarak; yurttaki kalan gençlerin fiziksel aktivite düzeylerinin ve sporla uğraşma eğilimlerinin nispeten yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde yurttaki kalan öğrencilerin hem fiziksel aktivitelerde hem de yurt koşullarından memnun olma eğilimleri göz önüne alındığında; psikolojik iyi oluşlarının da aynı oranda yükseldiği görülmektedir. Bu durumda Adana yerelinde hizmet veren yurtların sportif faaliyetleri ve olanakları sağlama noktasında gerekli koşullara sahip olduğu ve bu koşullardan yararlanma eğiliminin de öğrenciler açısından belirgin olduğu söylenebilir. Buradan hareketle sportif aktiviteye katılım yönünden motive edici uygulamaların artması ve fiziksel aktivite yönünden koşulların uygun olduğu yurtların kapasitelerinin artırılması psikolojik iyi oluş düzeyini de artırabilir. Bu durum birçok gencin ailelerinden bağımsız olarak yaşamaya başladığı ilk zamanlar olan üniversite yaşamını daha yaşanılabilir ve mutlu kılmakla beraber; hem gençlerin ileride yaşayabilecekleri sağlık sorunlarının önüne geçebilir hem de motivasyonel anlamda birey kendini desteklenmiş hissedebilir. Bu anlamda gençlerin sağlıklı bireyselleşme ve sosyalleşme süreçlerine ciddi katkı sunmak psikolojik iyi oluş eğilimlerini de yansıyacaktır. Yine Adana yerelinde bakıldığında; yerelin sosyal, coğrafi ve kültürel dokusu gözetilerek planlanan sportif faaliyetler katılımı daha çok artırabilir. Özellikle kız öğrenci yurtlarında yarışma, ödül ve rekabet içeren sportif faaliyetlere katılımı teşvik edilmesi, kız yurtlarında kalan öğrencilerin bu anlamda daha çok desteklenmesi fiziksel ve psikolojik iyi oluşa hizmet etmekle beraber; kadınların spor alanındaki görünürlüğüne hem ulusal hem de uluslararası düzeyde belirgin hale getirebilir.

Levels of Physical Activity and Psychological Well-Being of University Students Living in Dormitories: Case of Adana

*Filiz Çömez Polat**

Introduction

The youth population in Turkey consists of 12 million 872 thousand 39 people between the ages of 15 and 24 and 6 million 950 thousand 142 of this population are university students (TÜİK, 2023; YÖK, 2023). University students largely want to live independently from their families; therefore, they tend to prefer renting a house or staying in dormitories during their education life. The total capacity of public dormitories serving young people in higher education in Turkey is over 800 thousand, and the total number of dormitories available for university students is 768 (Ministry of Youth and Sports, 2022). Leaving the family life to which the individual is accustomed, changing the environment in which he/she lives and attempting to establish a new life affect the individual both psychologically and socially (Matheny et al., 2002; Özgür et al., 2010). In other words, it is important to ensure adequate physical and mental integrity for individuals to lead a healthy and happy life or to achieve success both academically and socially (Bulut & Kiraz-Bulut, 2018). Although physical activity has positive effects on biological health, it also has a positive effect on psychological health factors such as social adjustment, stress coping skills, approval, and communication (Bulut, 2013). Many studies show that the positive effects of physical activity on psychological health and psychological well-being increase cognitive and social skills, social cohesion and even academic success (Gerber et al., 2014; Mackenzie et al., 2011; Serel Arslan et al., 2018; Taliaferro et al., 2009; Thome & Espelage, 2004).

Psychological well-being is the motivation to self-actualise and lead a meaningful life in the process of coping with problems and stress factors (Ryff & Singer, 2008). In other words, if individuals have a

* Psychologist Dr., Ministry of Youth and Sports, Provincial Office of Adana, Türkiye. filiz.ank@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3563-0999

lifestyle that is healthy in all aspects, their life satisfaction and physical and psychological well-being are also high (Genç et al., 2011; Küçükdağ et al., 2018). Given that adolescence represents a risky period in terms of mental disorders (Dinas et al., 2011; Morin & Jarrin, 2022; Tekkurşun Demir et al., 2018), there is a need for studies addressing the factors associated with the psychological well-being of young people in Turkey. This research is carried out in public dormitories that provide convenience to young people in terms of access to sports activities. And it is also designed to examine the psychological well-being and physical activity status of students staying in these dormitories and the factors that may be related.

Method

In this research, quantitative research methods and relational survey model were preferred (Karasar, 2007). A total of 365 university students, 185 males and 180 females, living in Adana province and staying in various dormitories participated in the study. A Demographic Information Form, the International Physical Activity Questionnaire Short Form (Craig et al., 2003) and the Psychological Well-Being Scale (Diener et al., 2010; Telef, 2013) were used as data collection tools.

Conclusion and Discussion

The male students were found to have higher levels of low intensity physical activity, high intensity physical activity and sports participation than the female students. In terms of psychological well-being and dormitory satisfaction, it was found that gender did not make a significant difference and a positive and low level significant correlation was found between physical activity and psychological well-being. According to the results, it can be said that the tendency of young people living in Adana and staying in dormitories to engage in sports is relatively high. Similarly, considering the tendency of students staying in dormitories to be satisfied with both physical activities and dormitory conditions, it is seen that their psychological well-being also increases at the same rate. Thus, increasing motivating practices in terms of participation in sports activities and increasing the capacities of dormitories where conditions are suitable in terms of physical activity may also increase the level of psychological well-being.

Kaynakça/References

- Akgün, N. (1989). *Egzersiz fizyolojisi*, 3. Baskı, I. Cilt. Gökçe Ofset Yayınları.
- Alpözgen, Z. A. ve Özdiñçler, R. A. (2016). Fiziksel aktivite ve koruyucu etkileri: Derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 66-72.
- Aydın, G. ve Yalız Solmaz, D. (2016). Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyleri. *İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 34-46.
- Aydoğan Arslan, S., Daşkapan, A. ve Çakır, B. (2015). Üniversite öğrencilerinin beslenme ve fiziksel aktivite alışkanlıklarının belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(3), 171-180.
- Aylaz, R., Güllü, E. ve Güneş, G. (2011). Aerobik yürüme egzersizin depresif belirtilere etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4(4), 172-177.
- Başar, S. (2018). Düzenli egzersizin depresyon, mutluluk ve psikolojik iyi oluş üzerine etkisi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 25-34.

- Benjet, C. ve Hernandez-Guzman, L. (2001). Gender differences in psychological well-being of Mexican early adolescents. *Adolescence*, 36(141), 47–65.
- Bulut, M. ve Kiraz-Bulut, A. (2018). Bütünsel sağlık için yeni bir kavramsal çerçeve. *Turkish Journal of Public Health*, 16(2), 1-1.
- Bulut, S. (2013). Sağlıkta sosyal bir belirleyici; fiziksel aktivite. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 70(4), 205-214.
- Can, S., Arslan, E. ve Ersöz, G. (2015). Kronik hastalıklar ve egzersiz. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 5(16), 136-167.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 43-65.
- Chen, Y. ve Persson, A. (2002). Internet use among young and older adults: Relation to psychological well-being. *Educational Gerontology*, 28(9), 731-744.
- Cooper, H., Okamura, L. ve McNeil, P. (1995). Situation and personality correlates of psychological well-being social activity and personal control. *Journal of Research in Personality*, 29(4), 395–417.
- Craig, C. L., Marshall, A. L., Sjöström, M., Bauman, A. E., Booth, M. L., Ainsworth, B. E., Pratt, M., Ekelund, U., Yngve, A., Sallis, J. F. ve Oja, P. (2003). International physical activity questionnaire: 12-Country reliability and validity. *Medicine Science and Sports Exercise*, 35(8), 1381–95.
- Demirel, S., Acar, Ö., Karakurt, E., Onaygil, C. (2006). Yurt yaşamının üniversite öğrencilerinin sağlığı üzerindeki etkileri. MASCO, Marmara Öğrenci Kongresi, 16-17 Mayıs.
- Demirer, İ. ve Erol, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile uykusuzluk ve psikolojik iyilikleri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(3), 201-211.
- Deniz, M., Erus, S. ve Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekânın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47), 17–31.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S. ve Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143–156.
- Dinas, P. C., Koutedakis, Y. ve Flouris, A. D. (2011). Effects of exercise and physical activity on depression. *Irish journal of medical science*, 180(2), 319-325.
- Driskell, J. A., Kim, Y. N. ve Goebel, K. J. (2005). Few differences found in the typical eating and physical activity habits of lower-level and upper-level university students. *Journal of the American Dietetic Association*, 105(5), 798-801.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2019). *Fiziksel aktiviteye ilişkin küresel eylem planı 2018-2030: Daha sağlıklı bir dünya için daha aktif insanlar*. Erişim tarihi: 16 Ekim 2022. <https://www.who.int/ncds/prevention/physical-activity/global-action-plan-2018-2030/en/>
- Ekşioğlu, H. (2011). *İnanç veya dünya görüşüne sahip olma tarzıyla psikolojik iyi olma arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Elmas L., Yüceant, M., Ünlü, H. ve Bahadır, Z. (2021). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile psikolojik iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportive*, 4(1), 1-17.
- Fişne, M. (2009). *Fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları, iletişim becerileri ve yaşam tatminleri üzerine etkilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Genç, A., Şener, Ü., Karabacak, H. ve Üçok, K. (2011). Kadın ve erkek genç erişkinler arasında fiziksel aktivite ve yaşam kalitesi farklılıklarının incelenmesi. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 12(3), 145-150.
- Genç, M., Eğri, M., Kurçer, M. A., Kaya, M., Pehlivan, E., Karaoğlu, L., ve Güneş, G. (2002). Malatya kent merkezindeki banka çalışanlarında fiziksel aktivite sıklığı. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 9(4), 237- 240.
- Gerber, M., Brand, S., Elliot, C., Holsboer-Trachsler, E. ve Pühse, U. (2014). Aerobic exercise, ball sports, dancing, and weight lifting as moderators of there lationship between stres and depressive symptoms: An exploratory-cross-sectional study with Swiss University students. *Perceptual& Motor Skills*, 119(3), 679-697.
- Göçen, A. (2019). Öğretmenlerin yaşam anlamı, psikolojik sermaye ve cinsiyetinin psikolojik iyi oluşlarına etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(1), 135-153.

- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2022). GSB Yurtlarına Yerleştirme Oranı. Erişim Tarihi: 01/06/2023. <https://gsb.gov.tr/haber-detay.html/773>.
- Haase, A., Steptoe, A., Sallis, J. F. ve Wardle, J. (2004). Leisure-time physical activity in university students from 23 countries: Associations with health beliefs, risk awareness, and national economic development. *Preventive Medicine*, 39(1),182-90.
- Habes Gümüş, B., Taş, M., Deveci, A., Özbey, S., Güzel Gürbüz, P., Yıldız, K., Esentaş Deveci, M., Dinç, N., Bilgin, Z., Çakıroğlu, E., Satılmış, S. E., Kıvrak, B. ve Demir, A. (2023). The Role of Physical and Recreational Activities in Smoking University Students. *Research in Sports Science*, 13(1), 1-8.
- Harvey, S. B., Øverland, S., Hatch, S. L., Wessely, S., Mykletun, A. ve Hotopf, M. (2017). Exercise and the prevention of depression: Results of the HUNT cohort study. *American Journal of Psychiatry*, 175(1), 28–36.
- Heyward, V. H. (2006). *Advanced fitness assessment and exercise prescription* (5th ed). Human Kinetics.
- İbili, E. ve Uyanık, H. (2018). Öğrencilerin yurt memnuniyet düzeyleri ile kişisel gelişim yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(3), 293–300.
- İşgör, İ. (2017). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(1), 494–508.
- Karaca, A. (2008). Yetişkin bireylerde orta ve yüksek şiddetli fiziksel aktivitenin cinsiyete göre incelenmesi. *Haçettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 54-62.
- Karaçam, A. ve Pulur, A. (2019). Beden eğitimi öğretmenlerinin başarı algılarında yordayıcı olarak akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve fiziksel öz saygı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 209-218.
- Karahan, F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. (2005). Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin sosyokültürel etkinlikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30), 63–71.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17. baskı). Nobel Yayınları.
- Keohane, D., McGillivray, N. A. ve Daly, B. (2018). Physical activity levels and perceived barriers to exercise participation in Irish General Practitioners and General Practice trainees. *Irish Medical Journal*, 111(2), 690.
- Küçükdağ, H. N., Sönmez, C. I. ve Başer, D. A. (2018). Tıp Fakültesi öğrencilerinde fiziksel aktivite ile depresif semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 22(3), 157–65.
- Kvaavik, E., Meyer, H. E. ve Tverdal, A. (2004). Food habits, physical activity and body mass index in relation to smoking status in 40-42 year old Norwegian women and men. *Preventive Medicine*, 38(1), 1-5.
- Lee, G. R., Seccombe, K. ve Shehan, C. L. (1991). Marital status and personal happiness: An analysis of trend data. *Journal of Marriage and the Family*, 53(4), 839–844.
- Leslie, E., Owen, N., Salmon, J., Bauman, A., Sallis, J. F. ve Lo, S. K. (1999). Insufficiently active Australian college students: Perceived personal, social, and environmental influences. *Preventive Medicine*, 28(1), 20-27.
- Li, Y., Sheely, M. C. ve Whalen, D. F. (2005). Contributors to residence hall student retention: Why do students choose to leave or stay? *Journal of College and University Student Housing*, 33(2), 28–36.
- Lubans, D., Richards, J., Hillman, C., Faulkner, G., Beauchamp, M., Nilsson, M., Kelly, P., Smith, J., Raine, L. ve Biddle, S. (2016). Physical Activity for Cognitive and Mental Health in Youth: A Systematic Review of Mechanisms. *Pediatrics*, 138(3), e20161642.
- Mackenzie, S., Wiegel, J. R., Mundt, M., Brown, D., Saewyc, E., Heiligenstein, E., Harahan, B. ve Fleming, M. (2011). Depression and suicide ideation among students accessing campus health care. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81(1), 101-107.
- Matheny, K. B., Curlette, W.L., Aysan, F., Herrington, A., Gfroerer, A. C., Thompson, D. ve Hamarat, E. (2002). Coping resources, perceived stress and life satisfaction among Turkish and American university students. *International Journal of Stress Management*, 9(2), 81-97.
- Morin, C. M. ve Jarrin, D. C. (2022). Epidemiology of insomnia: Prevalence, course risk factors, and public health burden. *Sleep Medicine Clinics*, 17(2), 173-191281–297.
- Müftüoğlu, O. (2003). *Yaşasın hayat* (13. Baskı). Doğan Kitap Yayınevi.

- Okun, M. A., Stock, W. A., Haring, M. J. ve Witter, R. A. (1984). Health and subjective well-being: A meta-analysis. *International Journal of Aging & Human Development*, 19(2), 111-132.
- Ölcücü, B., Vatanserver, Ş., Özcan, G., Paktaş, Y. ve Çelik, A. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinde fiziksel aktivite düzeyi ile depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 58-67.
- Önal, G. Ş. ve Hisar, K. M. (2018). Üniversite öğrencilerinde uykusuzluk şiddeti ve depresyon semptomları ilişkisi ve depresyon tedavisinin uykusuzluk şiddetine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 125–30.
- Özbay, G. (1997). *Üniversite öğrencilerinin problem alanlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme geçerlik ve güvenilirlik çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Özgür, G., Gümüş, A. ve Durdu, B. (2010). Evde ve yurttan kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 25-32.
- Özmen, T. (2019). *Proaktif kişiliğin sporcuların psikolojik iyi oluş düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Öztürk, M. (2005). *Üniversitelerde eğitim-öğretim gören öğrencilerde uluslararası fiziksel aktivite anketinin geçerliliği ve güvenilirlik ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Palaz, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktiviteye katılımı ve özgüven arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Rico-Martín, S., De Nicolás-Jiménez, J. M., Martínez-Álvarez, M., Cordovilla-Guardia, S., Santano-Mogena, E. ve Calderón-García, J. F. (2019). Effects of smoking and physical activity on the pulmonary function of young university nursing students in Cáceres (Spain). *Journal of Nursing Research*, 27(5), e46.
- Ryff, C. D. ve Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13-39.
- Ryff, C. D., Magee, W.J., Kling, K. C. ve Wing, E.H. (1999). Forging macro-micro linkages in the study of psychological well-being. C. D. Ryff ve V. M. Marshall (Eds.), *The self and society in aging processes* (pp. 247–278). Springer.
- Salar, B., Hekim, M. ve Tokgöz, M. (2012). 15-18 yaş grubu takım ve ferdi spor yapan bireylerin duygusal durumlarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 123-135.
- Saruç, N. T. (2015). *Obezite ekonomisi*. Seçkin Yayıncılık.
- Savcı, S., Öztürk, M., Arıkan, H., İnal İnce, D. ve Tokgözoğlu, L. (2006). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeyleri. *Türk Kardiyoloji Derneği*, 34(3),166-172.
- Serel Arslan, S., Alemdaroğlu, İ., Öksüz, Ç., Karaduman, A. A., Tunca Yılmaz, Ö. (2018). Genç bireylerde fiziksel aktivitenin akademik başarı ve depresyon üzerine etkisi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 6, 37–42.
- Sevim, Y. (1997). *Antrenman bilgisi*. Tutibay Yayıncılık.
- Suh, E., Diener, E. ve Fujita, F. (1996). Events and subjective well-being: only recent events matter. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5), 1091-1102.
- Sureda, X., Martínez-Sánchez, J. M., Fu, M., Pérez-Ortuño, R., Martínez, C., Carabasa, E., López, M. J., Saltó, E., Pascual, J. A., & Fernández, E. (2014). Impact of the Spanish smoke-free legislation on adult, non-smoker exposure to secondhand smoke: Cross-sectional surveys before (2004) and after (2012) legislation. *Plos One*, 9(2), e89430.
- Şahin, C. (2009). Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 271–286.
- Şanlı, E. (2008). *Öğretmenlerde fiziksel aktivite düzeyi-yaş, cinsiyet ve beden kütle indeksi ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Taliaferro, L., Rienzo, B., Pigg, R. M., Miller, M. D. ve Dodd, V. J. (2009). Associations between physical activity and reduced rates of hopelessness, depression, and suicidal behavior among college students. *Journal of American College Health*, 57(4), 427-436.
- Tangmunkongvorakul, A., Musumari, P. M., Thongpibul, K., Srithanaviboonchai, K., Techasrivichien, T., Sugimoto, S. P., Ono-Kihara, M. ve Kihara, M. (2019). Association of excessive smartphone use with psychological well-being among university students in Chiang Mai, Thailand. *PLoS One*, 14(1), e0210294.

- Tekkurşun Demir, G., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A. ve Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 176-191.
- Telef, B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Thome, J. ve Espelage, D. (2004). Relations among exercise, coping, disordered eating, and psychological health among college students. *Eating Behaviours*, 5(4), 337-351.
- Türkoğan, T. (2010). *Üniversite öğrencilerinde temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin öznel iyi oluş düzeyini yordamadaki rolü* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023. Erişim tarihi: 15.06.2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuculari-2023-49684>.
- Tütüncü, M. (2012). *Yönetici ve çalışanların psikolojik iyi olma ve stres düzeyleri açısından karşılaştırılması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Ulaş, T. (2022). *Spor yapan bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- Uz Baş, A., Öz Soysal, F. ve Aysan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinde problemlerli internet kullanımının psikolojik iyi oluş ve sosyal destek ile ilişkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1035-46.
- Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2007). Online communication and adolescent well-being: Testing the stimulation versus the displacement hypothesis. *Journal of Computer Mediated Communication*, 12(4), 1169-1182.
- Von Bothmer MI. ve Fridlund, B. (2005). Gender differences in health habits and in motivation for a healthy lifestyle among Swedish university students. *Nurs Health Sci*, 7(2), 107-18.
- Wesolowska, K. ve Czarkowska-Paczek, B. (2017). Activity of daily living on non-working and working days in Polish urban society. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 31(1), 1-8.
- Wilson, D. B., Smith, B. N., Speizer, I. S., Bean, M. K., Mitchell, K. S., Uguy, L. S. ve Fries, E. A. (2005). Differences in food intake and exercise by smoking status in adolescents. *Preventive Medicine*, 40(6), 872-879.
- Yavuz, Ü. ve İlhan, E. (2023). Spor yapmak ve psikolojik iyi oluş: Üniversite öğrencileri profili. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Online)*, 28(1), 1 - 7.
- Yerlisu Lapa, T. ve Haşıl Korkmaz, N. (2017). Fiziksel aktivite düzeyinin pozitif ve negatif duygu durumuna etkisinin cinsiyete göre karşılaştırılması: Akdeniz ve Uludağ Üniversiteleri örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3177-3187.
- Yüceant, M., Ünlü, H. ve Balanlı, O. F. (2019). Üniversitelerin spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin pozitif ve negatif duygularının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 69-80.
- Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK). (2023). Yüksek Öğretimde Yeni İstatistikler. Erişim tarihi: 05.02.2024 <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretimde-yeni-istatistikler.aspx>.

Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Çalışma

*Erinç Erbildim**
*Buse Keskindağ***

Öz

Amaç: Bu çalışma, nitel yöntem kullanarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki bir üniversitede öğrencilerin COVID-19 pandemi süresince uzaktan eğitime devam ettikleri süredeki deneyimlerini anlamayı ve bu süreçteki gereksinimlerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Yöntem: Bu çalışma katılımcılarla birebir görüşme tekniği kullanılarak fenomenolojik desenden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örneklem stratejisi kullanılarak çalışmaya toplamda 15 kişi katılmıştır. Elde edilen verikümesinin analizi için, kritik realist ontolojik bakış açısı ile birlikte tümevarımsal yaklaşım kullanılarak refleksif tematik analiz tekniği kullanılmıştır.

Temel Sonuçlar: Analiz sonucu toplamda beş tema geliştirilmiştir. Bunlar sırasıyla: 1) Kısıtlanmış sosyal hayatın sonuçları, 2) Çevrim içi eğitimin beraberinde getirdiği zorlukların akademik performansa etkisi, 3) Pandemi süresince deneyimlenen psikolojik belirtiler, 4) Pandemi sonrası yeniden şekillenen gelecek ile ilgili tutumlar ve 5) Zorluklara karşı sıklıkla kullanılan baş etme stratejileri'dir. Her tema, katılımcıların paylaştığı örnek ifadeler kullanılarak desteklenmiştir.

Araştırma ve Uygulama için Öneriler: Öğrencilerin COVID-19 pandemisi nedeniyle çevrim içi eğitim aldıkları dönemde gündelik yaşamlarını ve psikolojilerini olumsuz etkileyen faktörler ve bunların akademik performanslarına etkisi birlikte değerlendirildiğinde, psikososyal anlamda bu öğrencilerin desteklenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Özellikle çevrim içi ve yüzyüze eğitimin birarada verildiği karma eğitim sisteminden kademeli olarak yüzyüze eğitim sistemine geçilmesiyle akademik kurumlara öğrencilerin sosyal ve psikolojik sorunlarını azaltmaya yönelik birtakım öneriler sunulabilir. Öğrencilerin iyilik hallerini artırmaya yönelik olarak kurumlar öğrencilere kendilerini daha rahat hissedebilecekleri sosyal ortamlar sağlayabilir, ihtiyaç duyduklarında erişebilecekleri psikososyal destek sunabilir ve gelişimlerini destekleyici etkinlik ve faaliyetler planlayabilir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Üniversite Öğrencileri, Nitel Çalışma

* Uzman Psikolog, Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, KKTC. eerbildim@baucyprus.edu.tr, ORCID: 0009-0005-9958-1849

** Dr. Öğr. Üyesi, Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, KKTC. buse.keskindag@baucyprus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0827-0561

Abstract

Aim: Using a qualitative method, this study aimed to understand the experiences of university students and determine their needs while they continued online education during the COVID-19 pandemic in the Turkish Republic of Northern Cyprus.

Method: By using phenomenological approach, one-to-one interviews were conducted with university students. A total of 15 people participated in the study using the purposive sampling strategy. Reflexive thematic analysis technique was used by using the inductive approach together with the critical realist ontological perspective to complete the analysis.

Main Results: As a result of the analysis, a total of five themes were developed, these are, 1) Consequences of restricted social life, 2) Challenges of online education and its effect on academic performance, 3) Psychological symptoms experienced during the pandemic, 4) Attitudes towards the future reshaped after the pandemic, and 5) Frequently used coping strategies to manage the difficulties. Each theme was supported by using participants' quotations.

Recommendations for Research and Practice: Due to the COVID-19 pandemic, students' daily lives, academic performance and psychological states were negatively influenced when they received online education. As a result, it is clear that students need psychosocial support. Academic institutions may adopt some strategies to reduce the social and psychological difficulties of students, after gradually transitioning from hybrid education to face-to-face education. In order to increase the well-being of students, institutions can provide opportunities where students will feel comfortable to be socially included. It is recommended that academic institutions may provide psychosocial support through organizing activities that can contribute positively to the students' well-being.

Keywords: COVID-19, University Students, Qualitative Research

Giriş

Koronavirüs-19 (COVID-19) virütik zatürresi ilk olarak 2019 yılının sonlarına doğru Çin'de görülmüş, zatürrenin tüm dünyaya yayılmasının ardından 2020 yılı Mart ayında küresel olarak pandemi ilan edilmiştir. Hükümetler hastalığın yayılmasını engellemek adına bu süreçte çeşitli önlemler almışlardır. Seyahat kısıtlaması, seyahat eden bireyler için karantina zorunluluğu, sosyal mesafe kuralının uygulanması, okul ve üniversitelerin kapatılması, üretim sektörü dışındaki bazı iş yerlerinin kapatılması ve çalışanlardan çevrim içi olarak çalışmalarının istenmesi ve sokağa çıkma yasağı uygulaması bu süreçte alınan önlemlerden bazılarıdır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de 9 Mart 2020'de ilk vakanın görülmesiyle birlikte, hükümet kararıyla COVID-19 virüsünün yayılmasını engellemek amacıyla tüm dünyayla birlikte önlemler alınmıştır (Serakıncı ve ark., 2020). Alınan önlemler hastalığın yayılmasını önlemede etkili olsa da birey ve toplum üzerinde psikolojik, akademik, ekonomik ve sosyal alanlarda olumsuz etkileri olmuştur (Paital ve ark., 2020).

Sosyal mesafe kuralı sonucu bireylerin yalnızlaşması gerginlik ve kafa karışıklığı, uyku düzeninin bozulması, depresyon ve intihar eğilimi gibi olumsuz etkilerin artmasında etkili olmuştur (Dubey ve ark., 2020). Lee'ye göre (2020) üniversite öğrencileri okul içerisinde yapılması planlanan okul içi etkinliklerin

pandemi sebebiyle iptal edilmesinden dolayı psikolojik olarak olumsuz etkilenmişlerdir. Sahu da (2020) çalışmasında öğrenciler arasında stres, korku ve kaygı seviyelerinin önemli derecede arttığını ortaya koymuştur. Yüz yüze eğitimden çevrim içi sınıflara geçilmesi, sınavların ertelenmesi ve çevrim içi eğitim sırasında kaynak ve bağlantı sorunları yaşanması öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını olumsuz yönde etkileyen etkenler arasındadır (Sahu, 2020). Salman ve arkadaşlarına göre (2020) pandemi süresinde öğrencilerin mental sağlığını olumsuz yönde etkileyen etkenler arasında hastalıkla ilgili yanlış bilgilerin yer alması, sıkıntı ve hayal kırıklığı yaşanması ve sosyal kaynaklara erişimin kısıtlanması yer almaktadır. Ibarra ve arkadaşlarının (2020) yaptığı bir diğer çalışma da çevrim içi eğitim sistemine geçilmesinin akut stres ve travma sonrası stres bozukluğu riskini artırdığını ortaya koymuştur.

COVID-19 pandemisi her eğitim seviyesindeki kurumu etkilemiştir. Eğitim kurumlarının kapatılması sonucu dünya genelinde 1.7 milyar öğrenci eğitimlerine çevrim içi şekilde devam etmek durumunda kalmıştır (UNESCO, 2020). Bu kapsamda üniversiteler de virüs bulaşma riskini önlemek ve sosyal mesafeyi korumak amacıyla kampüs aktivitelerini sonlandırmıştır. Yüz yüze eğitime alternatif olarak kullanılan çevrim içi eğitim modeli öğrenciler ve akademisyenler arasındaki sosyal mesafenin korunmasında etkili olsa da başlıca ekonomik ve sosyal sebeplerden çevrim içi eğitime erişimi olmayan öğrenciler için zorlukları da beraberinde getirmiştir (UNESCO, 2020; Xu ve Xu, 2019). Özellikle kırsal bölgelerde yerleşim gösteren öğrenciler internete erişimde sıkıntı ve dolayısıyla öğrenim süreçlerinde eksiklik yaşamışlardır (Mahyoub, 2020). Eğitimin çevrim içi olarak devam etmesi öğrencilerin öğrenim kalitesinde olumsuz etkilere sebebiyet vermiştir. Çalışmaya daha az zaman ayırma, stres seviyesinde artış, sosyal etkileşimin azalması ve öğrenmeye yönelik motivasyonun azalması öğrencilerin eğitim ve öğrenim etkinliğini azaltmıştır (Di Pietro ve ark., 2020). Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerde okulu bırakma oranında da artış gözlemlenmiştir. Pandemi dolayısıyla stres yaşanması, öğrenciler arasında travma sonrası stres bozukluğunun yaygınlaşması ve çevrim içi eğitim sistemine adapte olmada zorluk çekilmesi, öğrencilerin okulu bırakmasına sebep olan başlıca etkenler olarak değerlendirilmiştir (Ibarra ve ark., 2020). Bu süreçte öğrencilerin akademik başarısında da düşüş gözlemlenmiştir (Bettinger ve ark., 2017), eğitim dönemi boyunca yeterince motive olamadıkları ve öz disiplin sağlamada zorlandıkları ortaya konulmuştur (Acheampong, 2023). Çevrim içi eğitim modelinin bir diğer olumsuz etkisi sosyal alanda olmuştur. Sosyal etkileşim özgüvenin ve sosyal becerilerin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenciler için başlıca sosyal alan olan okulların kapatılması, sosyal kaynakların olumsuz olarak etkilenmesine ve yalnızlaşmaya bağlı olarak psikolojik sorunlar yaşanmasına sebep olmuştur (Di Pietro ve ark., 2020). Jowsey ve ark. (2020), öğrencilerin çevrim içi eğitim süresince öğrenci kimliklerini kaybettiğini, yapmakla sorumlu oldukları ödevlerin arttığını, laboratuvar ve kütüphaneden uzak kaldıklarını, kampüs hayatından mahrum olduklarını ve öğrenime disiplin sağlamada zorlandıklarını ifade etmiş; aynı zamanda öğrencilerin bu zorluklarla başa çıkabilmek için okullarından akademik destek talebinde olduklarını da ortaya koymuştur.

Pandemi süresince bireyler pandeminin psikolojik etkileriyle başa çıkma amacıyla farklı başa çıkma stratejileri kullanmışlardır. Bunlardan öne çıkanlar arasında, bilişsel ve davranışsal başa çıkma

stratejileri yer almaktadır. *Bilişsel başa çıkma yolları* süreçle ilgili doğru bilgiler edinmeyi ve kendini telkin ederek olumsuz düşüncelerle başa çıkmayı içermektedir. Kim ve ark. (2022), COVID-19 salgını gibi stres yaratan kaynakların kontrolünün mümkün olmadığı durumlarda bilişsel yeniden yapılandırmanın yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Bilişsel yeniden yapılandırmada bireyler COVID-19 salgınıyla ilgili düşünce ve yaklaşımlarını değiştirerek, deneyimledikleri kaygıyı azaltmayı başarabilmektedirler. Örneğin pandemiye kendini tanımak ve yeni hobiler edinmek için bir fırsat olarak görmek, bu süreçte yaşanan sıkıntılarla ve belirsizliklerle başa çıkmada etkili olabilmektedir. Pandemi döneminde sağlanan sosyal destek, bu sürede artan olumsuz psikolojik etkilerle başa çıkmada önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin sosyal medya kullanımlarının artması, sosyal izolasyon dolayısıyla kısıtlanan yüz yüze görüşmelerin telafi edilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır.

Davranışsal başa çıkma stratejileri ise salgınla başa çıkabilmek için edinilen uğraşlar, kendini geliştirmeye vakit ayırma, müzik dinleme, hastalık risklerine karşı tedbirli olma ve kaçınma gibi yolları içerir. Kaçınma davranışlarına örnek olarak uyarı ve önlemleri görmezden gelme, salgınla ilgili haber takip etmeme, alkol ve sigara kullanımında artış ve internete/sosyal medyaya yönelme gibi davranışlar verilebilir (Hatun ve ark., 2020). Asıcı ve Günlü (2021) davranışsal başa çıkma stratejilerine örnek olarak spor yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak ve yemek yapmak gibi aktivitelere yer vermiştir. Sosyal destek almak da davranışsal başa çıkma stratejisi olarak ön plana çıkmaktadır. Cao ve ark. (2020), pandemi süresince sosyal destek alan bireylerde anksiyete seviyesinin daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Yılmaz (2022) pandemi boyunca sosyal medya kullanımında artış olduğunu ve bireylerin internet üzerinden iletişime geçerek sosyal destek ihtiyaçlarını karşıladıklarını ortaya koymuştur. Bu süreçte sosyal etkileşime olanak sağlayan çevrim içi oyunlara ayrılan sürede de artış olduğu belirlenmiştir (Aktaş ve Bostancı, 2021).

COVID-19 pandemisi insanların hayata ve geleceğe bakış açısını da etkilemiştir. Sami ve ark. (2020), bu süreçte bireylerin hayata eskisine kıyasla daha iyimser bakmaya başladığını, geleceğe yönelik umut seviyelerinin arttığını ve hayatı daha anlamlı bulduklarını ifade etmiştir. Aynı çalışmada aile ilişkilerinin de pandemi döneminde olumlu yönde geliştiği ve arkadaş ilişkilerinin öneminin de anlaşıldığı ortaya konulmuştur. Başka bir çalışmada da (Asıcı ve Günlü, 2021) katılımcılar yaşamın ve sevdiklerinin değerini pandemi sürecinde daha iyi anladıklarını belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Karakasidou ve ark., (2023), bireylerin bu süreçte ihtiyaçlarını belirlediklerini ve kendilerini sevdiklerini ortaya koymuş, bunun da pandemi boyunca deneyimlenen kaygı ve depresif belirtilerle baş etmelerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Tönbül (2020) de pandeminin olumsuz etkileriyle başa çıkabilen bireylerde kendileriyle ilgili olumlu duygu ve düşünceler oluştuğunu belirtmiştir. Bu süreçte çevrim içi olarak eğitimlerini sürdüren öğrencilerin akademik ve psikolojik alanlarda destek ihtiyaçları da ön plana çıkmaktadır. Prilutskaya ve Grjibovski (2020), öğrencilerin pandemi süresince yaşadıkları stres, depresyon, kaygı ve motivasyon eksikliği gibi olumsuz etkilerle başa çıkabilmek için eğitim gördükleri kurumlardan psikolojik ve akademik destek beklediklerini ifade etmiştir.

Literatürde COVID-19 pandemisine ilişkin sosyal mesafe kuralı gereğince eğitimlerine uzaktan devam etmek durumunda kalan üniversite öğrencilerinin bu süreci psikolojik ve sosyal olarak nasıl

deneyimledikleri ve bu sürecin getirdiği psikososyal gereksinimler hakkında çeşitli bulgular sunan çalışmalar bulunmaktadır. Fakat Kuzey Kıbrıs'ta ve Türkiye'de bulunan üniversite öğrencilerinin deneyimlerini anlamaya yönelik nitel çalışmalar kısıtlıdır (Asıcı ve Günlü, 2021; Turgut, 2022). Bu çalışma, nitel yöntem kullanarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki bir üniversitede öğrencilerin COVID-19 pandemi süresince uzaktan eğitime devam ettikleri sürede deneyimledikleri psikolojik, sosyal ve akademik etkileri ortaya koymayı ve başa çıkma yöntemleriyle birlikte eğitim gördükleri kurumlardan beklentilerini anlamayı amaçlamıştır. Araştırma, üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisi süresince değişen tutum ve ihtiyaçlarını ortaya koyabilmek; akademik ve psikososyal alanlarda geliştirilecek iyileştirici ve yardımcı müdahalelere ışık tutabilmek adına önem taşımaktadır. Literatürde belirtilen bilgiler ışığında tasarlanan bu çalışma ile birlikte, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki bir üniversitedeki üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisi süresince uzaktan eğitime devam ederken deneyimlerini anlayabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi süresince uzaktan eğitime devam ettikleri sürede psikolojik, sosyal ve akademik süreçleri nasıl deneyimlemişlerdir?
- Üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi süresince uzaktan eğitime devam ettikleri sürede deneyimledikleri zorluklarla nasıl başa çıkmışlardır?
- Üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi süresince uzaktan eğitime devam ettikleri süredeki deneyimleri göz önüne bulundurulduğunda psikososyal destek ihtiyaçları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak, (birebir) görüşme tekniği ile katılımcıların deneyimlerinin derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olabilecek olan fenomenolojik desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri, bireylerin deneyimlerine, bu deneyimleri nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıklarını ve yaşantısal olguları araştırmak için erişim şansı verir. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemi nicel araştırma yönteminde olduğu gibi ortalama davranış ve tutumları ortaya koymaktan ziyade kişisel deneyimlere dair bilgi edinmeyi sağlamaktadır. COVID-19 pandemisiyle birlikte toplumun her kesiminden bireyin yaşam stilinde, iş durumunda ve psikolojik iyi oluşunda değişiklikler meydana gelmiştir (Serakıncı ve ark., 2020). Bu süreçte eğitim ve öğretim bir süre sadece çevrim içi devam etmek zorunda kaldığından, üniversite öğrencilerinin de yaşam deneyiminin değiştiği bilinmektedir. Üniversite öğrencilerinin çevrim içi dönemdeki deneyimlerini anlamak ve psikososyal ihtiyaçlarını belirlemek amaçlandığından çalışma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme stratejisi kullanılarak kampüsteki üniversite öğrencileri çalışmaya davet edilmiştir. Çalışma ile ilgili sözlü bilgi verildikten sonra çalışmaya katılmayı kabul eden üniversite öğrencileri, görüşme için önceden belirlenen gün ve saatte buluşmaya hemfikir olmuşlardır. Nitel görüşmeler, karma (çevrim içi ve yüz yüze) olarak yürütülen 2021- 2022

akademik eğitim öğretim yılının bahar döneminde Şubat ve Mayıs ayları arasında tamamlanmıştır. Tüm görüşmeler kampüste önceden ayarlanmış bir toplantı odasında bulaş riskini azaltacak gerekli sağlık önlemleri alınarak gerçekleştirilmiş ve görüşmeler ortalama 40 dk sürmüştür. Katılımcıların izni ile tüm görüşmeler sesli olarak kaydedilmiş; her kayıt için transkript oluşturulduktan sonra ise ses kayıtları kalıcı olarak silinmiştir. Görüşme sırasında katılımcılara yüzyüze eğitimden çevrim içi eğitime geçme durumunun akademik deneyimlerini nasıl etkilediği, COVID-19'dan sosyal ilişkilerinin nasıl etkilendiği ve süreçteki psikolojik/duygusal deneyimlerinin neler olduğu hakkında sorular sorularak katılımcıların süreçteki deneyimlerinin anlaşılması amaçlanmıştır.

Katılımcılar

Çalışmadaki katılımcılar seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme stratejisi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme ile, belirli bir deneyimi yaşayan bireylerin deneyimleri, bireylerle yapılan görüşmelerle derinlemesine değerlendirilebilir (Arslan, 2022). Bu nedenle, bu çalışmada amaçlı örnekleme stratejisi kullanılmış ve araştırma konusu kapsamında zengin veri setine ulaşılması hedeflenmiştir. Katılımcılar 18 -25 yaş aralığında çevrim içi eğitim sürecini deneyimleyen üniversite öğrencileri arasından seçilmiştir. Katılımcıların tümü Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi'nde üniversite öğrencisidir. Katılımcılar, kampüste tek tek görüşülerek araştırmaya davet edildi. Çalışmaya davet edilenlerin %72'si çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerin çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmuştur. Katılımcıların 3'ü erkek ve 12'si kadın olmak üzere toplamda 15 katılımcıdan veri toplanmıştır ve bu katılımcıların yaş ortalamaları 21'dir (Tablo 1). Yeterince güçlü/zengin bilgiye ulaşıldığı gözlemlendiğinde veri toplama aşaması tamamlandı. Zengin/güçlü bilgi yaklaşımına göre, örneklem çalışma sorularına dair ne kadar çok bilgi sağlarsa, o kadar az sayıda katılımcıya ihtiyaç duyulur (Malterud ve ark., 2016). Bu yaklaşım, bu çalışmada kullanılan refleksif tematik analiz tekniği ile uyumludur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Görüşme Süresi (dakika)
K1	Kadın	21	42
K2	Kadın	22	41
K3	Kadın	20	35
K4	Kadın	19	42
K5	Kadın	21	45
K6	Erkek	22	38
K7	Kadın	21	41
K8	Kadın	20	42
K9	Kadın	19	41

K10	Kadın	21	35
K11	Kadın	20	35
K12	Kadın	19	39
K13	Erkek	19	38
K14	Kadın	20	45
K15	Erkek	21	45

Verilerin Analizi

Katılımcıların deneyimlerini daha yakından anlayabilmek için nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada verilerin analizi için Braun ve Clarke'ın (2006 ve 2019) geliştirdiği refleksif tematik analiz tekniği kullanılmıştır. Refleksif tematik analiz süreci esnek olmakla birlikte deneyimsel olguları yorumlayarak ve örneklemin deneyimlerini tekrarlayan örüntüleri inceleyerek anlamlandırmayı amaçlayan nitel veri analiz tekniklerinden biridir. Araştırmacılar nitel verilerin analiz sürecinde veriyi özetlemek yerine veriyi anlamlandırma amaçlı kodlar ve kodların temsil ettiği temalar geliştirmektedir. Bununla birlikte araştırmacının felsefik bakış açısı da veriye ve analize olan yaklaşımını belirlemektedir (Braun ve Clarke, 2019). Bu çalışmadaki analiz, kritik realist ontolojik bakış açısı kullanılarak tamamlanmıştır. Kritik realist bakış açısı, bireylerin deneyimledikleri gerçek bir olgunun var olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, bu gerçekliğin farklı katmanlardan oluştuğunu ve araştırmacının gerçek deneyime tam olarak ulaşamayacağını kabul etmektedir; bu sebeple araştırmacının elde ettiği bilgiler sosyal olarak (örneğin dil yoluyla) inşa edilmiş deneyimlerdir. Katılımcılarının deneyimlerini kuramsal bir bakış açısından hareketle anlamak yerine, katılımcıların paylaştıkları deneyimleri temel alan tümevarımsal bir yaklaşım ile çalışma tamamlanmıştır. Verilerin analizinde Braun ve Clarke'ın (2006 ve 2019) önerdiği gibi öncelikle tüm nitel görüşme transkriptleri tekrar tekrar okunarak aşinalık kazanılmıştır. Sonraki aşamada kodlar satır satır belirlenmiş, içerik olarak benzer kodlar bir araya getirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Temalar gözden geçirildikten sonra oluşturulan tematik tablo üzerinden her bir temayı destekleyen kodlar ve kodlanan verikümesindeki alıntılar kontrol edilmiştir. Son olarak, temaların zengin şekilde kodları temsil ettiğinden emin olmak için temalar revize edilmiş ve tanımlanmıştır.

Etik Konular

Çalışmanın yapılabilmesi için Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi'nden 18 Mayıs 2022 tarihinde BAU/EK-2022-03 sayılı yazı ile etik onay alınmıştır. Bu çalışmanın güvenilirliğini değerlendirmek için (nitel çalışmalarla uyumlu) en uygun kriterler arasında "bağlama duyarlılık" (Yardley, 2000), "tutarlılık" ve "örneğe dayanma" (Elliot ve ark., 1999) kriterleri yer almaktadır. Bağlama duyarlılık kriterinde araştırmacının katılımcıların diline ve sosyokültürel bağlamına duyarlılık göstermesi beklenmektedir, Tutarlılık kriterinde araştırma verileriyle uyumlu olan araştırmaya dair önerilerin okuyucu tarafından anlaşılması beklenir. Örneklere dayandırmak kriterinde ise görüşmelerden örnek gösterilen alıntılarla yorumlar desteklenmekte ve araştırmacının ortaya koyduğu yorumların okuyucu tarafından

anlamlandırılması kolaylaşmaktadır. Transkriptlerden örnek gösterilen alıntılar, yorumları destekler ve araştırmacının ortaya koyduğu yorumların okuyucu tarafından anlamlandırılmasını kolaylaştırır. Diğer yandan, nitel çalışmalarda “aktarılabirlik” (dış geçerlilik), başka bağlamlardaki diğer bireylerin deneyimlerinin araştırma bulgularıyla ne derece benzerlik gösterdiği ile ilgilidir (Lincoln ve Guba, 1985). Bununla ilgili, araştırmadaki çalışma grubu, bağlam, prosedür ve koşullar ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Böylelikle, araştırma bulgularının, diğer bağlam ve bireylerin deneyimleri ile ne ölçüde benzerlik gösterme potansiyeli olduğu değerlendirilebilir.

Bulgular

Analiz sonucunda, beş tema geliştirilmiştir. Bu temalar sırasıyla, 1) Kısıtlanmış sosyal hayatın sonuçları, 2) Çevrim içi eğitimin beraberinde getirdiği zorlukların akademik performansa etkisi, 3) Pandemi süresince deneyimlenen psikolojik belirtiler, 4) Pandemi sonrası yeniden şekillenen gelecek ile ilgili tutumlar ve 5) Zorluklara karşı sıklıkla kullanılan baş etme stratejileridir (Tablo 2). Her tema, katılımcıların paylaştığı örnek ifadeler kullanılarak desteklenmiştir.

Tablo 2: Tematik Analiz Bulguları

Temalar	Kodlar
Kısıtlanmış sosyal hayatın sonuçları	Sosyal hayatın kısıtlanması
	Aileyle çatışma ve anlaşmazlık
	Romantik ilişkilerde mesafe dolayısıyla sorunlar
	Yalnızlığa alışma
	Sosyal olarak çekilme ve yalnızlaşma
	Aileyle daha yakın bağlar kurmak
	Sosyalleşme ihtiyacı
Çevrim içi eğitimin beraberinde getirdiği zorlukların akademik performansa etkisi	Kendini dinleme ve anlama
	Kendine daha çok vakit ayırma
	Çevrim içi eğitimde bağlantı sorunu
	Akademisyenlerle iletişim sorunu
	Yüz yüze eğitimin daha etkili olması
	Çevrim içi eğitimde disiplin sağlayamamak
	Akademik başarının düşmesi
	Sınav stresinin artması
	Eğitimde odaklanma sorunu
	Derste göz kontağı kurma ihtiyacı
Derslerin verimsiz geçmesi	

Pandemi süresince deneyimlenen psikolojik belirtiler	Aşırı yemek yeme
	Artmış gerginlik
	Tahammülsüzlük
	Yalnız hissetme
	Uyku düzeninin bozulması
	Üzüntü
	Stres
	Yakınlarını kaybetme korkusu
	Hastalık bulaştırma korkusu
	Ekonomik kaygılar
	Öfke nöbeti
	Karamsarlık ve umutsuzluk
	Ölüm korkusu
	İşe yaramaz hissetmek
Temizlik takıntısı	
Güven kaybı	
Pandemi sonrası yeniden şekillenen gelecek ile ilgili tutumlar	Sosyal hayatın değerini anlamak
	Hayatın değerini anlamak
	Sağlığın önemini anlamak
	Kendini sevmek
	Çevrim içi çalışmanın avantajlı olarak görül-mesi
	Uzak mesafe ilişkisine olumsuz bakma
	Aileden ayrı yaşama isteği
	Salgın olsa bile yapılabilecek meslekler edinmeye çalışmak

	Spor yapmak
	Müzik dinlemek
	Kitap okumak
Zorluklara karşı sıklıkla kullanılan baş etme stratejileri	Yemek yapmak
	Film izlemek
	Yazı yazmak
	Sosyal platformda iletişim
	Bahçeyle ilgilenmek

Kısıtlanmış Sosyal Hayatın Sonuçları

Katılımcılar ‘...sosyal hayatımız, arkadaş çevremiz sıfırlandı, dersler iptal oldu ve bir gün ansızın oldu...’ (K1), ‘Sosyalleşme önemli diye düşünüyorum. COVID-19 pandemisinin özellikle erken döneminde bu imkânlı bir şey değildi.’ (K5) gibi ifadeleriyle COVID-19 döneminde sosyal hayatlarının kısıtlandığını belirtmişlerdir. Katılımcılar ayrıca aile ile sürekli birarada olmaktan gerginlik duyduklarını ve COVID-19 döneminde ailelerinden sıkıldıklarını belirten ifadelerde bulunmuşlardır. K12 ‘...aynı evde kaldıkça sürekli kavga etmeye başlıyorduk bu sefer herkesin davranışı birbirinin gözüne batıyordu. Sürekli aile içinde kavgalar oluyordu.’ ifadesinde bulunmuştur.

Diğer yandan, aileye daha çok önem vermeye başladığını ve ailesiyle daha yakın bağlar kurduğunu ifade eden katılımcılar da vardır. K5 ‘Aile bağlarımda geliştirici şeylere sebep olmuş olabilir.’ ve ‘Pandemi aşında ailelerin çocuklara daha çok zaman ayırmasına sebep oldu diyebilirim. Bu anlamda olumlu bir etkiye sahiptir diye düşünüyorum.’ ifadeleriyle aile bağlarının güçlendiğini belirtmiştir.

Katılımcıların kendileriyle olan ilişkilerinde, bazı katılımcılar kendilerini dinlemeye başladıklarını, kendilerine daha çok vakit ayırdıklarını söylemişlerdir. Örneğin K7 ‘...sen kimsin sen neyi seversin hadi bugün bunu deneyelim hadi bugün şunu deneyelim diyerek endirerek ben bu dönemi biraz daha rahat atlattım...’ sözleriyle bu durumun pandemi dönemini daha rahat atlattığını sağladığını belirtmiştir.

Çevrim İçi Eğitimin Beraberinde Getirdiği Zorlukların Akademik Performansa Etkisi

Katılımcıların bu süreçte yaşadığı zorlukları belirten aile ortamında çalışamamak, çevrim içi eğitimde bağlantı sorunu, akademisyenlerle iletişim sorunu ve çevrim içi eğitimde disiplin sağlayamamak gibi endişeleri bulunmaktadır. K13 ‘Normalde kütüphanede çalışmaya alışkın bir insanım. Eve kapanınca hiç ders çalışmadım.’ ifadelerini kullanarak ev ortamında ders çalışmadığını belirtmiştir. K12 ‘...zaten internet çok kötüydü, sürekli internet problemi yaşadım. İnternet kesiliyor, dersi duymuyoruz...’ sözleriyle çevrim içi eğitimde yaşadıkları sorunlardan bahsetmişlerdir. Öğrenciler ayrıca akademisyenlerle iletişime geçme konusunda da sorun yaşamışlardır. Bu durumla ilgili olarak K9 ‘Ben pek de iletişim kuramadım çok geç dönüliyordu zaten dönüldüğünde de ben sorunun cevabını buluyordum...’ söyleminde bulunmuştur.

Katılımcılar ayrıca yüz yüze eğitimin daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. K7 ‘...şöyle ben çevrim içi eğitimde asla odaklanamadım. Açıkçası o kadar ciddiye de alamadım bir şey...’ ifadesini kullanmıştır. K14 de ‘...ve uzaklaştım çalışmaktan biraz daha işte odaklanmaktan çok uzaklaştım.’ ifadesiyle yaşadığı odaklanma sorununu belirtmiştir. Benzer olarak, K8 ‘...hocayla bir göz kontağı kurulur ya o göz kontağını kurmam gerekiyordu benim de dersi dinleyebilmem içim...’ diyerek göz kontağı kuramamanın dersi dinlemesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Pandemi Süresince Deneyimlenen Psikolojik Belirtiler

Katılımcılar tahammülsüzlük, bunalma, aşırı yemek yeme, sıkılma, yalnız hissetme, kaygı ve stres gibi belirtiler deneyimlediklerini bildirmişlerdir. K2 ‘Çok fazla stresleniyordum işte bir şeyler yemeye sardım.’ ifadesiyle bu dönemde strese bağlı aşırı yemek yediğini ifade etmiştir. K1 ‘...tahammülsüz bir insandım daha fazla tahammülsüz bir insan oldum. Ufacık bir sese ne biliyim bir seslenişe, daha fazla sinirlenmeye başladım. Tahammülsüzlük seviyem arttı...’

Pandeminin hiç bitmeyeceğine dair inançla ilgili olarak K9 ‘Evet kesinlikle çözemeyeceklerini düşündüm çünkü hala bununla ilgili hala iyi anlamda bir şeyler söylüyorlar çözebiliriz diye ama hiçbir şey çözülüyor, yıllarca böyle sürdü.’ ifadesini kullanmıştır. K15 ‘Bugün kaç kişi ölmüş, hangi ülkede COVID-19 daha çok artmış işte devamlı bunları takip ediyorsun bu da yoğun bir stres ve gerginlik.’ diyerek yaşadığı stresi belirtmiştir. Katılımcılar yakınlarını kaybetme ve hastalık bulaştırmakla ilgili korkular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. K7 bununla ilgili olarak ‘Ben daha çok yakınlarımı kaybetme korkusunu yaşadım. Çünkü sürekli birilerinin ölüm haberlerini duyuyoruz...’ ifadesini kullanmıştır. Ayrıca yine K1 ‘...sürekli dışarı çıkıyorum işte anneme bulaştırır mıyım kardeşime bulaştırır mıyım onlara bir şey olur mu korkusu...’ sözleriyle yaşadığı hastalık bulaştırma korkusundan bahsetmiştir.

Katılımcıların ifade ettiği bir diğer kaygı da ekonomik alandadır. K7 ‘...Bir de şey bu ekonominin hali ne olacak gelecekte bizi mahvedecek gibi bir ön görü...’ şeklinde geleceğe dair ekonomik alandaki kaygılarını dile getirmiştir. Diğer yandan, K12, ‘...gidiyordum hiçbir şey yapmayıp evde oturunca kendimi işe yaramaz hissetmeye başladım bu da beni çok üzüyordu...’ sözleriyle COVID-19 döneminde kendini işe yaramaz hissettiğini ve bundan üzüntü duyduğunu ifade etmiştir.

Pandemi Sonrası Yeniden Şekillenen Gelecek İle İlgili Tutumlar

Elde edilen bulgular ışığında, pandemi süresince katılımcıların hayata ve geleceğe bakışlarında değişimler olduğu ortaya konulmuştur. K8: ‘...şey düşündüm ölüm hani ayağımıza kadar gelebiliyor her an ölene kadar yaşadığım her bir dakikan kıymetini daha çok algıladım ve mesela hani sokağa çıkma yasağı kalktığından beri her gün farklı bir şey yaptım her gün kendimi geliştirecek kendime öğrenebileceğim birçok şeye, alana adım attım...’. Benzer olarak, K2’nin ‘...kendi kıymetimi, çevremi kıymetini, sağlığımın kıymetini anladım. Daha dikkatli yaşamaya, daha kendimi severek geliştirerek yaşamaya başladım’ ifadesini kullanmıştır.

Katılımcılar ilerdesalgının tekrarlaması ihtimalini göz önünde bulundurarak, salgın olsabile yapılabilecek mesleklere yönelmek istediklerini belirtmişlerdir. K15 bununla ilgili ‘Sonrasında akademik anlamda da hani böyle bir salgın olsa bile işimi gerçekleştirebileceğim bir mesleğe sahip olmam gerektiğini. Çünkü bu süreçte mesela maddi olarak zorlanan çok fazla insan oldu.’ ifadesini kullanmıştır.

Zorluklara Karşı Sıklıkla Kullanılan Baş Etme Stratejileri

Katılımcıların pandemiyle başa çıkma yöntemleri incelendiğinde daha çok spor yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak, yemek yapmak ve dizi izlemek gibi bireysel aktiviteler yaptıkları gözlemlenmiştir. K1: 'Spor salonlarına gidemiyorduk zaten spor öyle evin içerisinde...Ben çok uzun saatler müzik çalışıyordum daha fazla müzik çalışmaya başladım yine müziğe sığındım yine müzikle çünkü sevdiğin bir şeyi yapmazsan tek bir yerde sadece evin içerisinde insan boğuluyor, gerçekten boğulduğumu hissediyordum ben müzik yaparak, müzik dinleyerek bir de kitap okuyarak...' ifadelerini kullanmıştır. K11 ise 'Diğer arkadaşlarımla konuşuyordum mesela çevrim içi işte onlarla bir şeyler yapıyorduk.' ifadesiyle internet üzerinden arkadaşlarıyla olan iletişimi ve sosyal desteğin önemine vurgu yapmıştır. Ek olarak bazı katılımcılar, K15 'Bahçeyle çok ilgilendik, işte köpeklerimiz var, onlarla kendi alanımızda bir şeyler yapmaya çalıştık...' ifadesinde bulunmuştur.

Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgular ile katılımcıların pandemi sürecindeki sosyal hayatlarına, akademik performanslarına, psikolojik deneyimlerine, gelecekle ilgili tutumlarına ve baş etme stratejilerine ilişkin deneyim ve tutumları belirlenmiştir. Katılımcılar pandemi süresince sosyal hayatlarının kısıtlanmış olduğunu, aile içerisinde çatışma yaşadıklarını ve sosyalleşme ihtiyacı hissettiklerini belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Akademik olarak çevrim içi eğitime ulaşma noktasında bağlantı sorunu yaşanması, yeterince disiplin sağlayamama ve odaklanma sorunu yaşanması ön plana çıkmıştır. Tahammülsüzlük ve gerginlik, stres, üzüntü, kaygı ve korku durumlarının artması katılımcıların belirttiği psikolojik belirtiler arasındadır. Gelecekle ilgili plan ve tutumlarda sosyal hayatın değerini anlamış olmak, sağlığın değerini anlamış olmak, kendini sevmek, aileden ayrı yaşama isteği ve salgın olsa bile yapılabilecek meslekler edinmeye çalışmak gibi sonuçlara ulaşılrken; katılımcılar pandemi sonrasındaki süreçte bilişsel ve davranışsal olarak neleri daha farklı yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Son olarak pandemi süresince yaşanan zorluklarla baş etmede spor yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak, film izlemek, sosyal platformda iletişim kurmak ve yazı yazmak gibi davranışsal ve ilişkisel başa çıkma stratejilerinden yararlandığı ortaya konulmuştur.

Oluşturulan temalardan en baskın olanı pandemi süresince deneyimlenen psikolojik etkilerdir. Bu belirtilerle ilişkili olabilecek diğer bir zorluk ise kısıtlanmış sosyal hayattır. Pandemi süresince bulaş riskini azaltmak amacıyla uygulanan sosyal mesafe kuralı bireylerin arasındaki sosyal etkileşimin azalmasına sebebiyet vermiştir. Bu kuralın parçası olarak kafe ve restoranların kapatılması, üniversitelerin yüz yüze eğitime ara vermesi ve grup olarak toplanmanın yasaklanması bireylerin yalnızlaşmasına sebep olmuştur (Hosseinzadeh ve ark., 2022). Singh ve Singh (2020), COVID-19 döneminde yalnızlaşmanın sosyal anksiyete, güvende hissetmemeden dolayı panik ve psikolojik stres gibi etkileri olduğunu vurgulamıştır. Ibarra ve arkadaşları da (2020) çevrim içi eğitim sistemine geçilmesinin üniversite öğrencilerinde akut stres ve travma sonrası stres bozukluğu riskini artırdığını belirtmiştir. Bu bulgular yüz yüze iletişim halinde olmanın ve sosyalleşmenin psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Sosyal ilişkiler üniversite öğrencilerinde aidiyet ve yeterlilik duygularının gelişiminde önem taşımaktadır.

Pandeminin bir sonucu olarak sosyal bağların zayıflaması, bireyleri sosyal kaynaklardan mahrum bırakmış ve olumsuz psikolojik etkilerin oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Katılımcılar evde kalmak zorunda oldukları sürede diğer aile üyeleriyle çatışma yaşadıklarını, aile içinde olmaktan gerginlik duyduklarını ve aileden sıkıldıklarını belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Mazza ve ark. (2020), aile içi psikolojik problemlerin, şiddet ve kötüye kullanma olaylarının COVID-19 döneminde arttığını ortaya koymuştur. Kofman ve Garfin de (2020) aile içi şiddetin ve istismarın bu dönemde artış gösterdiği sonucuna varmıştır. Çalışmada elde edilen bulgularda ikili ilişkilerde mesafe dolayısıyla sorunlar olduğu da ifade edilmiştir. Literatürde COVID-19 sürecinin ikili ilişkileri olumsuz etkilediğine dair çalışmalar vardır. Peterman ve ark. (2020), pandemi döneminde çiftlerin beraber geçirdikleri sürenin azalması sonucunda ilişki kalitesinin düştüğünü ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Sağlık kaygısından dolayı iletişimde kaçınma sergileyen bireylerin ilişki kalitelerinde düşüş olduğunu bildirilmiştir (Bekaroğlu ve Yılmaz, 2020). Çalışmanın ve literatürdeki bulguların ortaya koyduğu aile içi çatışmalardaki artış; pandemi süresince bireylerin deneyimledikleri belirsizliğe bağlı kaygıya, kontrol kaybı hissine ve gündelik hayatlarında sahip oldukları sosyal kaynaklardan mahrum bırakılmalarına bağlanabilir. Aile içerisinde bu problemlerin paylaşılabilmesi, anlaşılabilmesi hissetmek ve yapılabilecek aktivitelerin kısıtlanması bireylerin duygu kontrolünde sorun yaşamasında önemli rol oynamış olabilir.

Araştırmanın sonucunda bazı katılımcılar insanlarla eskisi gibi görüşmek istemediğini ve yalnızlığa alıştıklarını belirtmişlerdir. Pandemi sürecinden sonra kendine daha çok vakit ayırmak istediğini ifade eden katılımcılar da olmuştur. Elmer ve ark. (2020) COVID-19 döneminde arkadaşlık ilişkilerinde değişimler olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmanın sonucuna göre bireyler arkadaşlık kurarken daha seçici olmaya başlamıştır ve güçlü olarak nitelendirilebilen arkadaşlıklar pandemi sonrası devam etmiştir. Bu durumun tersi olarak bazı katılımcılar bağ kurmanın önemini anladığını ve pandemi süresince sosyalleşme ihtiyacı hissettiğini ifade etmiştir. Literatürde yalnızlaşmanın ve sosyal izolasyonun üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarını olumsuz etkilediğine dair çalışmalar vardır (Branquinho ve ark., 2020; Butler-Warke ve ark., 2021; Das ve ark., 2021). Bu bulgular yalnızlıkla başa çıkmada bireylerin farklı stratejilerden yararlandıklarını göstermektedir. Sosyal hayatın kısıtlandığı dönemde bireysel olarak vakit geçirebilen kişiler sosyal mesafe kuralından daha az etkilenirken, sosyal kaynaklara ihtiyaç duyan bireylerde olumsuz psikolojik etkilerin daha fazla ön plana çıkması olasıdır.

Pandemi süreci akademik alanda öğrencileri olumsuz yönde etkilemiştir. Aile ortamında çalışmamak, çevrim içi eğitim sırasında bağlantı sorunları yaşamak, akademisyenlerle iletişimde bulunamamak ve çevrim içi eğitimde disiplin sağlayamamak katılımcıların ifade ettikleri olumsuz etkilerdendir. Xu ve Xu (2019), birçok öğrencinin çevrim içi eğitime erişmek için gereken cihazlara ve internet hızına sahip olmadığını ifade etmiştir. Bu durum öğrenciler arasında eğitime erişim alanında adaletsizliğe sebebiyet vermektedir. Mahyoob (2020) yaptığı çalışmada çevrim içi eğitimle ilgili başlıca sorunların özellikle

kırsal alanlarda internete erişim, internetin yavaş ve pahalı olması ve öğrenci ve akademisyenler arasında iletişimin zayıf olması olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar çevrim içi eğitim sürecinde akademik başarılarının düştüğünü gözlemlemişlerdir. Bu bulgu Bettinger ve arkadaşlarının (2017) araştırmasıyla paralellik göstermektedir. Bu çalışmanın sonucuna göre çevrim içi eğitim alan öğrencilerin yüzde eğitim alan öğrencilere kıyasla akademik başarısında düşüş gözlemlenmiştir. Elhadary ve arkadaşlarının (2020) COVID-19'un akademik performansa etkisi üzerine çalışmasında da hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin kaygı, sosyal problemler ve internet bağlantısıyla ilgili sorunlar yaşadıkları ifade edilmiştir. Katılımcılar çevrim içi eğitimde disiplini sağlamada sorun yaşadıklarını ve okulu tatil gibi gördüklerini belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Acheampong de (2023) yaptığı çalışmada katılımcıların düşük motivasyona sahip olduğunu, çalışırken ve ödev tesliminde yeterli irade ortaya koyamadığını ifade etmiştir. Akademisyen ve diğer öğrencilerle yüz yüze etkileşim içinde olmanın öğrencilerin motivasyonunu ve akademik başarısını olumlu yönde etkilediği bu bulgularla ortaya konulmuştur. Sosyal etkileşimin psikolojik iyi oluşu artırması, öğrencilerin akademik alana daha etkin şekilde odaklanmasını sağlarken; sosyal kaynaklara erişememenin ve pandeminin yarattığı kaygı ve depresif etkiler akademik performansı olumsuz yönde etkilemiştir. Bununla birlikte çeşitli sebeplerle çevrim içi eğitime erişim sağlayamayan öğrencilerin olması, akademik yönden adaletsizliğe sebebiyet veren ve eğitim hakkını engelleyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

COVID-19 pandemisi süresince öğrenciler gerginlik, tahammülsüzlük, bunalma, sıkılma, yalnız hissetme, stres artması ve uyku düzeninin bozulması gibi duygusal ve psikolojik zorluklar deneyimlediklerini vurgulamışlardır. Doraiswamy ve ark. (2021) pandemi süresince öğrencilerde stres artması ve uyku düzeninde bozulma olduğunu belirtmiştir. Mohler ve ark. (2020), sosyal mesafe kuralının bireylerde şiddet eğilimli olma, tahammülsüzlük, çatışma ve suç olaylarına karışma eğiliminde artışa sebebiyet verdiğini ifade etmiştir. Çalışmada katılımcılar yaşadıkları strese bağlı olarak kilo aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum Odone ve arkadaşlarının (2020) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Odone ve ark. (2020), pandemi boyunca öğrencilerin daha az hareket ettiğini, kilo aldığını ve yeme düzeninde değişimler olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların etkilendiği bir diğer alan da kaygı düzeylerindeki artıştır. Yakınlarını kaybetme korkusu, hastalık bulaştırma korkusu ve ölüm korkusu öğrenciler tarafından ifade edilen kaygı artırıcı faktörlerdir. Zattoni ve ark. (2020), hastalık ve ölümlerle ilgili görüntülere maruz kalan bireylerde kaygı düzeyinin arttığını ve duygusal sorunlar oluştuğunu ortaya koymuştur. Venkatesh ve Edirappuli de (2020) depresyon ve kaygı bozukluğu oranlarının artış gösterdiğini; bireylerin hastalanma korkusu ve nasıl davranmalarıyla ilgili endişelerinden dolayı kaygı seviyelerinde artış olduğunu belirtmiştir. Literatürde ve mevcut çalışmada vurgulanan duygusal zorlanmalar, pandeminin yaşattığı ekonomik, akademik ve sosyal sıkıntıların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok alanda yaşanan kısıtlamalarla ve belirsizlikle başa çıkamayan bireylerin psikolojik iyi oluşlarında düşüş gözlemlenmiş, bunlara kilo alma ve uyku düzeninin bozulması gibi fiziksel etkiler de eşlik etmiştir. Çeşitli medya

kanallarından aktarılan olumsuz haberler ve bilgiler de hastalıkla ilgili kaygı ve düşünceleri artırarak, ölüm ve hastalık bulaştırma korkusu yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle başa çıkma stratejilerinin yetersiz kaldığı ve belirsizlik içerisinde olunan dönemlerde kaygı düzeyinde artış ve buna bağlı gelişen duygusal problemler yaygın şekilde görülebilmektedir.

Katılımcılarda pandemi süresince hayata ve geleceğe bakışlarında değişimler gözlemlenmiştir. Bununla ilgili olarak sosyal hayatın ve sağlığın önemini anladıklarını ifade etmişlerdir. Sami ve arkadaşlarının (2020) pandeminin genç yetişkinlerin bakış açılarına etkisiyle ilgili yaptıkları nitel çalışmada, katılımcılar pandemi sürecinde hayatın daha anlamlı hale geldiğini, hayata karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını ve sahip oldukları değerlerin farkına vardıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların kullandığı bir diğer önemli ifade de bu süreçte kendilerini sevmeye başlamalarıdır. Literatürde kendini sevmenin pandemi süresince düşük depresyon, kaygı ve yüksek psikolojik iyi oluşla ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar vardır (Cheung ve ark., 2022; Karakasidou ve ark., 2023). Tönbul de (2020) bireylerin COVID-19 pandemisinden başarılı bir şekilde çıkabilmesin de kendileriyle ilgili olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmalarının etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada (Asıcı ve Günlü, 2021) ise katılımcılar yaşanan pandemi sonucunda yaşamın ve sevdiklerinin değerini daha iyi anladıklarını anlatan ifadelerde bulunmuşlardır. Pandemi süresince çeşitli kısıtlamalarla karşı karşıya kalan bireylerin kendi içlerine dönerek sahip oldukları değerlerin farkına varmaları ve kendileriyle iyi ilişkiler kurabilmeleri etkili bir başa çıkma stratejisi olmuştur. Belirsizlik ve olumsuzluklar yerine sahip olunan değerlere odaklanılmasının ve pandemiyi kendini tanımak adına bir fırsat olarak değerlendirilmesinin psikolojik açıdan sürece olumlu etkide bulunduğu söylenebilir.

Pandemiyle başa çıkma stratejisi olarak katılımcılar daha çok bireysel gerçekleştirebildikleri spor yapma, müzik dinleme, kitap okuma ve yemek yapma gibi aktivitelerden yararlandıklarını ortaya koymuşlardır. Hatun ve ark. (2020), pandemi süresince davranışsal başa çıkma yöntemi olarak evde spor yapmaktan ve müzik dinlemekten faydalandığını dile getirmiştir. Asıcı ve Günlü'nün (2021) gerçekleştirdiği nitel çalışmada da spor yapmak, müzik dinlemek, kitap okumak ve yemek yapmak davranışsal başa çıkma stratejileri olarak görülmektedir. Bu süreçte öğrenciler sosyal platformları kullanarak birbirleriyle iletişim halinde kalabildiklerini de belirtmişlerdir. Yılmaz (2022), yapmış olduğu çalışmada pandemi boyunca internet ve sosyal medya kullanımının iletişim ve sosyal etkileşim aracı olarak ön plana çıktığını, katılımcıların sosyal platform kullanımlarında belirgin bir artış olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde mevcut çalışmadaki katılımcılar da davranışsal başa çıkma stratejisi olarak sosyal platformları kullandıklarını ve internet üzerinden arkadaşlarıyla oyun oynadıklarını dile getirmişlerdir. Literatürde pandemi süresince çevrim içi oyunlara ayrılan sürede anlamlı derecede artış olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Aktaş ve Bostancı, 2021). Pandemi süresince müzik dinlemek, evde spor yapmak ve kitap okumak gibi davranışsal başa çıkma stratejileri hem fiziksel hem de psikolojik iyi oluşun sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri ve birbirleriyle iletişim halinde olmalarını sağlayan sosyal medya platformları da bu dönemde deneyimlenen yalnızlık duygusu ve sosyal izolasyonla başa çıkmada etkili olmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda katılımcıların pandemi süresince sosyal, akademik ve psikolojik yönlerden yaşadıkları deneyimler ortaya konulmuş, gelecekle ilgili tutumlarındaki değişimleri ve bu süreçte yararlandıkları baş etme stratejileri anlaşılmıştır. Genel olarak, çalışma bulguları, diğer ülkelerde benzer örneklerle kullanılarak yapılan çalışmalar ile tutarlıdır. Zapata-Garibay ve ark. (2021) öğrencilerin pandemi sonrası beklentilerini ortaya koyduğu çalışmasında öğrenciler artmış stres, kaygı gibi yaşadıkları duygusal zorluklar ve öğrenmede güçlük yaşadıklarından, öğrencilerin psikolojik ve sosyal açıdan desteklenmeleri gerekliliğine işaret etmiştir. Çalışma bulgularına benzer olarak, Al-Nuaimi (2021) de üniversite öğrencilerinin yaşadıkları stres, depresyon, kaygı ve motivasyon eksikliği gibi sorunlarla ilgili akademik kurumların öğrencilere psikolojik destek sağlamalarını önermiştir. Bununla birlikte, üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecince çevrim içi eğitim dönemlerinde deneyimlediği psikolojik zorlukların en baskın tema olduğu söylenebilir. Öğrencilerin COVID-19 pandemisi nedeniyle sadece çevrim içi eğitim aldıkları dönemlerdeki deneyimledikleri psikolojik belirtiler, hayat akışını etkileyen olumsuz etkenler ve akademik performanslarına yansımaları değerlendirildiğinde, psikososyal anlamda desteklenmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır.

KKTC’de üniversite öğrencileri arasında yapılan sınırlı sayıda nitel çalışma olması sebebiyle bu çalışma, üniversite öğrencilerinin çevrim içi eğitimin verildiği dönemdeki deneyimlerinin anlaşılması için önemlidir fakat çalışmadaki bazı sınırlılıklardan söz edilmelidir. Öncelikle, çalışma grubunda katılımcıların çoğu kadın öğrencilerdi. Öğrencileri araştırmaya davet ederken, kadın öğrencilerden katılım için daha fazla olumlu cevap alınması, çalışma grubunda cinsiyet açısından dengesizlik oluşturmuştur. Gelecekteki çalışmalarda örneklerin cinsiyet açısından daha dengeli oluşturulması ve belirli coğrafi konumdaki olabildiğince diğer üniversitedeki öğrencilerin de çalışmalara davet edilmesi ile öğrencilerin deneyimleri ile ilgili daha kapsamlı verilere ulaşılmasında faydalı olabilir.

Akademik eğitimin kademeli olarak karma (çevrim içi ve yüz yüze) ve sonrasında tamamen yüz yüze olmasıyla birlikte üniversitelerde, iyilik haline olumlu yönde katkıda bulunabilecek etkinlikler ve aktiviteler düzenlenmesinin üniversite öğrencilerinin sosyal açıdan desteklenmesinde önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Experiences of University Students during COVID-19 Pandemic: A Phenomenological Study

*Eriř Erbildim**
*Buse Keskindağ***

Introduction

Due to COVID-19 pandemic, negative effects of quarantine have been observed in the areas of mental health and psychological well-being. COVID-19 pandemic has had an impact on educational institutions at all levels. At the beginning of COVID-19 pandemic, campus activities were terminated in order to prevent the risk of virus transmission in universities and to maintain social distance. Although the online education model, which is used as an alternative to face-to-face education, is effective in maintaining the social distance, it is known that this practice changed students' life experience. This study aimed to understand university students' experiences during the COVID-19 pandemic at one of the local universities in the Turkish Republic of Northern Cyprus. Bu using phenomenological approach, the current study utilized (one to one) interviews to understand the students' experiences and to determine their psychosocial needs. A total of 15 people participated in the study using the purposive sampling strategy. For the analysis of the obtained dataset, the reflexive thematic analysis technique was used by using the inductive approach together with the critical realist ontological perspective. As a result of the analysis, total of five themes were developed, respectively, 1) *Consequences of restricted social life*, this theme highlights negative consequences of social restriction mainly focusing on lack of social interaction with peers, 2) *Challenges of online education and its effect on academic performance*, this theme reveals challenges experienced in relation to online education and how these were reflected as poor academic performance, 3) *Psychological symptoms experienced during the*

* Psychologist, Bahçeşehir Cyprus University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Psychology, TRNC. eerbildim@baucyprus.edu.tr ORCID: 0009-0005-9958-1849

** Assist Prof., Bahçeşehir Cyprus University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Psychology, TRNC. buse.keskindag@baucyprus.edu.tr ORCID: 0000-0002-0827-0561

pandemic, this theme prominently explains psychological difficulties experienced at early COVID-19 pandemic. 4) *Attitudes towards the future reshaped after the pandemic*, this theme represents students' reframed attitudes and expectations regarding future after experiencing quarantine and 5) Frequently used coping strategies to manage difficulties, this theme represents students' coping mechanisms to manage psychosocial difficulties. Each theme was supported by using participants' quotations. The most dominant theme was 'psychological symptoms experienced during the pandemic'. This may be associated with challenges experienced due to restricted social life. Application of social distance rule to reduce the risk of transmission during the pandemic has led to a decrease in social interaction between individuals. As part of this rule, the closure of cafes and restaurants, the suspension of face-to-face education in universities and the prohibition of group gatherings have led to the isolation of individuals. Therefore, participants in this study, like elsewhere (Ibarra et al., 2020; Singh & Singh, 2020), experienced psychological distress. They reported that their distress was mainly related to various reasons including restricted social interaction, inability to maintain face to face meetings with friends, conflicts in the family environment, loneliness, difficulties related to online education, and lack of motivation. Additionally, the students stated that their sleeping and eating routine changed. Overall, they reported increase in anxiety level, they expressed experience of fear of losing relatives, fear of contagion and fear of death. These findings of this study are generally supported by other similar studies in the literature (Odone et al., 2020; Venkatesh and Edirappuli, 2020). Moreover, it was observed that some participants' views on life and the future changed after COVID-19 pandemic. They stated that they realised the importance of life, social life and health. This helped some of them, to some extent to make sense of this dramatic change occurring in their lives. Many participants used different ways to cope with the difficulties, these include doing indoor sport, watching movie, listening to music and virtually meeting friends on social platforms. Nevertheless, during COVID -19 pandemic, it is obvious that the participants experienced psychological symptoms due to challenges, and they also experienced difficulties related to online education and these were negatively reflected on their academic performance. Therefore, the necessity of psychosocial support become apparent. It is recommended that academic institutions may provide psychosocial support through organizing activities that can contribute positively to the students' well-being.

Kaynakça/References

- Acheampong, J. (2023). The impact of COVID-19 on students' academic performance: The case of the university of Ghana business school. *Cogent Education*, 10(1). <http://doi.org/10.1080/2331186X.2023.2186011>
- Aktaş, B. ve Bostancı, N. (2021). Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerindeki oyun bağımlılığı düzeyleri ve pandeminin dijital oyun oynama durumlarına etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 22(2), 129-138. <https://doi.org/10.51982/bagimli.827756>
- Al-Nuaimi, M. N. (2021). An integrated conceptual model for understanding the adoption of learning management systems in higher education during the COVID-19 outbreak. M. Al-Emran ve K. Shaalan (Eds.), *Recent Advances in Technology Acceptance Models and Theories* (ss. 29-40) içinde. *Studies in Systems, Decision and Control*, vol 335. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64987-6_3

- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitsi Dergisi*, (51), 395-407. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2428607>
- Asıcı, E. ve Günlü, A. (2021). Üniversite ğrencilerinin gözünden COVID-19 salgını: Nitel bir araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(zel Sayı), 1-25. <http://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.770078>
- Bekaroğlu, E. ve Yılmaz, T. (2020). COVID-19 ve psikolojik etkileri: Klinik psikoloji perspektifinden bir derleme. *Nesne Dergisi*, 8(18), 573-584. <http://doi.org/10.7816/nesne-08-18-14>
- Bettinger, E.P., Fox, L., Loeb, S. ve Taylor, E. S. (2017). Virtual classrooms: How online college courses affect student success. *American Economic Review*. 107(9), 2855– 75. <http://doi.org/10.1257/aer.20151193>
- Branquinho, C., Kelly, C., Arevalo, L., Santos, A. ve Gaspar de Matos, M. (2020). "Hey, we also have something to say": A qualitative study of Portuguese adolescents' and young people's experiences under COVID-19. *American Journal of Community Psychology*, 48(8), 2740–2752. <https://doi.org/10.1002/jcop.22453>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Butler-Warke, A., Mueller-Hirth, N., Woods, R., ve Timmins, S. (2021). *Student experiences of COVID and lockdown: Institutional report*. Robert Gordon University. <https://rgu-repository.worktribe.com/output/1391543>
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J. ve Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Cheung, P.K., Wu, J. ve Chui, W.H. (2022). Mental health during the early stage of the COVID-19 Pandemic: A Hong Kong study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 1-16. <https://doi.org/10.3390/ijerph19158957>
- Das, B. M., Walker, C., Hodge, E., Christensen, T., Darkenwald, T. ve Godwin, W. (2021). Understanding the impact of the COVID-19 pandemic on honors college students: A qualitative Content analysis. *Journal of the National Collegiate Honors Council*, 22(1), 169-181. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1318566.pdf>
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpiski, Z. ve Mazza, J. (2020). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets*. Publications Office of the European Union. <http://doi.org/10.2760/126686/JRC121071>
- Doraiswamy, S., Cheema, S., Al Mulla, A. ve Mamtani, R. (2021). COVID-19 lockdown and lifestyles—A narrative review. *F1000Research*, 10, 363. <https://doi.org/10.12688/f1000research.52535.1>
- Dubey, S., Biswas, P. ve Ghosh, R. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. *Diabetology & Metabolic Syndrome*, 14(5), 779-788. <https://doi.org/10.1016/j.dsx.2020.05.035>
- Elhadary, T., Elhaty, I. A., Mohamed, A. A. ve Alawna, M. (2020). Evaluation of academic performance of science and social science students in Turkish Universities during COVID-19 crisis. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 1740–1751. https://www.researchgate.net/publication/342992100_Evaluation_of_Academic_Performance_of_Science_and_Social_Science_students_in_Turkish_Universities_during_COVID-19_Crisis
- Elliott, R., Fischer, C. T. ve Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *The British Journal of Clinical Psychology*, 38(3), 215–229. <https://doi.org/10.1348/014466599162782>
- Elmer, T., Mephram, K. ve Stadtfeld, C. (2020). Students under lockdown: comparisons of students' social networks and mental health before and during the COVID-19 crisis in Switzerland. *PLoS One*, 15(7), 335–362. <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0236337>
- Hatun, O., Dicle, A. N. ve Demirci, İ. (2020). Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa ıkma. *Turkish Studies*, 15(4), 531-554. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44364>
- Hosseinzadeh, P., Zareipour, M., Baljani, E. ve Moradali, M. R. (2022). Social consequences of the COVID-19 pandemic. A systematic review. *Investigacion y Educacion en Enfermeria*, 40(1), e10. <https://doi.org/10.17533/udea.iee.v40n1e10>

- Ibarra, F. P., Mehrad, M., Di Mauro, M., Godoy, M. F. P., Cruz, E. G., Nilforoushzadeh, M. A., ve Russo, G. I. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on the sexual behavior of the population. The vision of the east and the west. *International braz j urol: Official journal of the Brazilian Society of Urology*, 46(suppl.1), 104–112. <https://doi.org/10.1590/S1677-5538.IBJU.2020.S116>
- Jowsey, T., Foster, G., Cooper-Ioelo, P. ve Jacobs, S. (2020). Blended learning via distance in pre-registration nursing education: A scoping review. *Nurse Education in Practice*, 44 (1), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102775>
- Karakasidou, E., Raftopoulou, G., Papadimitriou, A. ve Stalikas, A. (2023). Self-compassion and well-being during the COVID-19 pandemic: A study of Greek college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(6), 4890. <https://doi.org/10.3390/ijerph20064890>
- Kim, J. H., Shim, Y., Choi, I. ve Choi, E. (2022). The Role of Coping Strategies in Maintaining Well-Being during the COVID-19 Outbreak in South Korea. *Social Psychological and Personality Science*, 13(1), 320–332. <https://doi.org/10.1177/1948550621990595>
- Kofman, Y. B. ve Garfin, D. R. (2020). Home is not always a haven: The domestic violence crisis amid the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(S1), S199. <https://doi.org/10.1037/tra0000866>
- Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421. [https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(20\)30109-7](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(20)30109-7)
- Lincoln, Y. ve Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry: Establishing Trustworthiness*. SAGE Publications.
- Mahyoob, M. (2020). Challenges of e-Learning during the COVID-19 pandemic experienced by EFL learners. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 11(4). <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol11no4.23>
- Malterud, K., Siersma, V. D. ve Guassora, A. D. (2016). Sample size in qualitative interview studies: Guided by information power. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1753–1760. <https://doi.org/10.1177/1049732315617444>
- Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L. ve Sani, G. (2020). Danger in danger: Interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*, 289, 113046. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113046>
- Mohler, G., Bertozzi, A. L., Carter, J., Short, M. B., Sledge, D., Tita, G. E., Uchida, C. D. ve Brantingham, P.J. (2020). Impact of social distancing during COVID-19 pandemic on crime in Los Angeles and Indianapolis. *Journal of Criminal Justice*, 68, 101692, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2020.101692>
- Odone, A., Lugo, A., Amerio, A., Borroni, E., Bosetti, C., Carreras, G., d'Oror, L. C., Colombo, P., Fanucchi, T., Ghislandi, S., Gorini, G., Iacoviello, L., Pacifici, R., Santucci, C., Serafini, G., Signorelli C., Stival, C., Stuckler, D., Tersalvi, C.A. ve Gallus, S. (2020). COVID-19 lockdown impact on lifestyle habits of Italian adults. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*. 91(9), 87-89. <http://doi.org/10.23750/abm.v91i9-S.10122>
- Paital, B., Das, K. ve Parida, S. K. (2020). Inter nation social lockdown versus medical care against COVID-19, a mild environmental insight with special reference to India. *Science of the Total Environment*, 728 (2), 138914. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138914>
- Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S. ve Van Gelder, N. (2020). *Pandemics and violence against women and children* (Vol. 528, pp. 1-45). Center for Global Development. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/pandemics-and-vawg-april2.pdf>
- Prilutskaya, M. V. ve Grjibovski, A. M. (2020). Perception of the state of emergency due to COVID-19 by medical students and staff in a Kazakhstani University. *Ekologiya cheloveka (Human Ecology)*, 27(6), 4-12. <https://doi.org/10.33396/1728-0869-2020-6-4-12>
- Sahu P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus*, 12(4). <https://doi.org/10.7759/cureus.7541>
- Salman, M., Asif, N., Mustafa, Z. U., Khan, T. M., Shehzadi, N., Hussain, K., Tahir, H., Raza, M. H. ve Khan, M. T. (2020). Psychological impact of COVID-19 on Pakistani University students and how they are coping. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 16(3), 920-926. <http://doi.org/10.1017/dmp.2020.397>
- Sami, S., Toprak, Y. ve Gökmen, A. (2020). COVID-19 Sürecinde gençlerde hayatın anlamına yönelik değişim ve dönüşümler. *İlahiyat Akademik Dergisi*, 12, 217-255. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1215241>

- Serakıncı, N., Savaşan, A. ve Rasmussen, F. (2020). Updated North Cyprus response status for COVID-19 in comparison with similar country sizes. Highlights on the importance of population per square meter. *Multidisciplinary Respiratory Medicine*, 15(1), 699. <https://doi.org/10.4081/mrm.2020.699>
- Singh, J. ve Singh, J. (2020). COVID-19 and its impact on society. *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities*, 2 (1). <https://ssrn.com/abstract=3567837>
- Tönbül, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2 (2), 159-174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hp/issue/54982/730460>
- Turgut, A. Ş. (2022). Yeniden aile ile yaşamak: Covid-19 Pandemi sürecinde eve dönen üniversite öğrencilerinin deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 29-43. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jswhr-pub/issue/66315/1056232>
- UNESCO (2020). Education: From disruption to recovery. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Venkatesh, A. ve Edirappuli, S. (2020). Social distancing in Covid-19: What are the mental health implications? *British Medical Journal*, 369. <http://doi.org/10.1136/bmj.m1379>
- Xu, D. ve Xu, Y. (2019). *The promises and limits of online higher education: Understanding how distance education affects access, cost, and quality*. American Enterprise Institute. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED596296.pdf>
- Yardley, L. (2000). Dilemmas in qualitative health research. *Psychology & Health*, 15(2), 215-228. <https://doi.org/10.1080/O8870440008400302>
- Yılmaz, E. A. (2022). Üniversite öğrencilerinin pandemi döneminde sosyal medya kullanımları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki: Konya ili örneği. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(26), 171-189. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asbider/issue/70115/1044781>
- Zapata-Garibay, R., González-Fagoaga, J. E., Asadi-González, A. A., Martínez-Alvarado, J. R., Chavez-Baray, S. M., Plascencia-López, I. ve González-Fagoaga, C. J. (2021). Mental health stressors in higher education instructors and students in Mexico during the emergency remote teaching implementation due to COVID-19. *Frontiers in Education*, 6. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.670400>
- Zattoni, F., Gül, M., Soligo, M., Morlacco, A., Motterle, G., Collavino, J., Barneschi, A. C., Moschini, M. ve Moro, F. D. (2020). The impact of COVID-19 pandemic on pornography habits: A global analysis of Google Trends. *International Journal of Impotence Research*, 33(8), 1-8. <https://doi.org/10.1038/s41443-020-00380-w>

Copyright © 2024 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2024 • 12(32) • 43-56

ISSN 2791-8157
Başvuru | 20 Temmuz 2023
Kabul | 5 Ocak 2024

Çokkültürlü Kişilik Özellikleri ile Hoşgörü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği

*Fatma Ceyda Baş**
*Ahmet Faruk Yıldırım***

Öz

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çokkültürlü kişilik özellikleri ile hoşgörü ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kavramlar ilk kez bir arada ve sosyoloji öğrencileri örneğinde incelenmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi sosyoloji bölümünden 275 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma sonuçlarına göre çokkültürlü kişilik özellikleriyle benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca hoşgörü eğilimi ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çokkültürlü kişilik özellikleriyle benlik saygısı arasındaki ilişkide aracılık etkisi test edilen hoşgörü eğiliminin kısmi aracılık etkisi ortaya çıkartılmıştır. Bu sonuçlar ve yorumlamaların alan yazına önemli katkılar sunması beklenmektedir. Çünkü üniversite gençliğinin farklılıklara yönelik tutumlarının farklı değişkenlerle ilişki düzeylerinin tespit edilmesiyle barışçıl toplumsal etkileşimlerin desteklenmesine yönelik yaklaşımların geliştirilmesi mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürlü Kişilik, Benlik Saygısı, Hoşgörü Eğilimi

* Dr. Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Çankırı, Türkiye, fceyda@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4979-9621

** Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Nevşehir, Türkiye, afyildirim@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8743-2740

Abstract

In this study, it was aimed to examine the relationship between the multicultural personality traits of university students and their tolerance and self-esteem. The concepts were examined together for the first time in a sample of sociology students. The study group of the research consisted of 275 undergraduate students in the Sociology Departments of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University and Çankırı Karatekin University. According to the results of the study, a negative and significant correlation was found between multicultural personality traits and self-esteem. In addition, it was observed that there is a positive and significant correlation between tolerance tendency and self-esteem. The partial mediation effect of tolerance, which was tested as a mediator in the relationship between multicultural personality traits and self-esteem, was revealed. These results and their interpretations are expected to make significant contributions to the literature

Keywords: Multicultural personality, Self-Esteem, Tolerance Tendency

Giriş

Modern aklın vadettiği özgürleşme ütopyasının gerçekleşmemesi sonucunda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı toplumlarında birtakım tartışmaların eşliğinde yeni bir dönemin başladığını görmekteyiz. Modernlik sonrası olarak adlandırılan bu dönemde sanatta, edebiyatta, mimaride, bilimde ve siyasal alanlarda geçmişten bir kopuş yaşandığını söyleyebiliriz. Özellikle bu yeni dönemde modern dönemin en önemli yönetim alanındaki örgütlenme biçimi olan ulus devlet ciddi bir eleştiriye maruz kalmış ve bunun sonucunda da yeni bir birlikte yaşam modeli arayışları belirginleşmiştir. Ulus devlet modeli, bir toplumda var olan baskın kültürün ya da gurubun çatısı altında diğer kültürleri birleştirerek tek tip bir kültürel kimlik yaratma düşüncesi olarak tasarlanmıştır. Fakat gelinen süreçte bu öngörü kendini gerçekleştirememiş ve modernlik sonrası dönemin temel niteliklerinden olan farklılıkların görünür olması ve hak arayışları sonucunda ulus devlet modeli tartışmaların merkezine yerleşmiştir. Yeni birlikte yaşam modeli, toplumu oluşturan tüm farklılıkları yasal düzlemde tanımalı ve farklılıkları koruyup yaşatabilmesi için gereken koşulları oluşturabilmelidir. Bu sözü edilen birlikte yaşam modeli “çokkültürlü yurttaşlık modeli” olarak adlandırılarak özellikle Batı dünyasında ve ülkemizde çokkültürlülük tartışmaları literatürde yer almıştır.

Üzerinde anlaşmaya varılmış kesin bir tanım olmamakla birlikte çokkültürlülük, toplumdaki farklı etnik, dinsel, dilsel, ırksal ve ulusal grupların tanınması, benimsenmesi ve varlıklarını sürdürme noktasında desteklenmesi fikrine dayanmaktadır. Politik alanda haklar ve tanınma çerçevesinde süren çokkültürlülük tartışmaları, bireysel düzlemde de incelenmeye başlanmıştır. Bu çerçevede sosyal psikolojik bir perspektif sunan “çokkültürlü kişilik” kavramı ortaya çıkmıştır. Ponterotto’ya (2010) göre çokkültürlü kişilik teorisi, yalnızca farklılıklara hoşgörüyü değil, aynı zamanda ırk, din ve diğer bireysel farklılık değişkenleri arasındaki insan farklılıklarının gerçek bir takdirini ve kutsanmasını da ifade eder. Hoşgörülü kişiliğin daha yüksek seviyelerine sahip bireyler, insanların farklılıklarına karşı ilgi

duyar ve onlara karşı arkadaş canlısı bir tutum içerisindedir. Dolayısıyla çokkültürlü kişilik ve hoşgörü kavramlarının teorik tartışmalarda birbirini destekleyecek şekilde kullanıldığını söylemek mümkündür. Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü arasında öngörülen ilişkinin yanı sıra, bireyin toplumsallaşması esnasında oluşun ve diğerlerine karşı tavır alışlarında etkili olabilecek benlik saygısı kavramı bu çalışma çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sosyal bir varlık olarak bireyin benlik gelişimi simgesel etkileşimci teori içerisinde de ele alınmış ve benlik oluşumunun bir kısmının kişinin varoluşundan kaynaklanan özelliklerince belirlendiği, diğer bir kısmının ise kişinin başkalarıyla girdiği etkileşimler sonucu kendini diğerlerinin gözünden değerlendirmesini sağlayan sosyal özelliklerinin belirlediği ifade edilmiştir (Goffman, 2014; Mead, 2017). Etkileşimsel bir süreci ifade eden benlik kavramı, sosyal boyutlarıyla ele alındığında, diğer bireylerle kurulan sosyal ilişkilerde büyük bir öneme sahip olmaktadır. Bu çerçevede benlik saygısı kavramı da kişinin kendiyile ilgili olumlu ya da olumsuz yargılarını içeren bir kavram olarak sosyal etkileşimlerde etkili bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Kişinin kendisine yönelik algısı, diğerleriyle kurduğu ilişkinin ya da etkileşimin niteliğini belirleyebilmektedir.

Bu çalışmada çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi arasında öngörülen ilişkiye, kişilerin sahip olduğu benlik saygısının da eklenmesiyle üçlü bir modelleme yapılması ve konuya yönelik yeni bir perspektif geliştirilmesi hedeflenmiştir. Örneklem olarak sosyoloji bölümü öğrencileri seçilmiş, böylece sosyal bilimlerin önemli alanlarından biri olan ve toplumsal ilişkileri konu edinen sosyoloji programlarında yer alan öğrencilerin benlik saygısı, hoşgörü eğilimi ve çokkültürlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin niteliği keşfedilmeye çalışılmıştır. Çalışma modelinde yer alan değişkenlerin ilk defa bir arada kullanılıyor olması, örneklemin sosyoloji öğrencilerinden seçilmesi ve sosyal psikolojik kavramların sosyoloji penceresinden ele alınmış olması çalışmanın özgün yanlarını oluşturmakta ve ileride bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sunması amaçlanmaktadır.

Çokkültürlü Kişilik ve Hoşgörü

Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü (tolerance) ilişkisi Ponterotto'nun (2010) yanı sıra Korol ve arkadaşları (2016) tarafından bir saha çalışmasında ele alınmıştır. Portekiz'de üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmanın sonuçlarına göre hoşgörünün, çokkültürlü kişiliğin tüm alt boyutlarıyla yüksek derecede ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek Van Der Zee ve Van Oudenhoven'in çalışmalarından (Van Der Zee ve Van Oudenhoven, 2000 ve 2001; Van Oudenhoven ve Van Der Zee, 2002; Van Der Zee ve ark., 2003) çokkültürlü kişilik özelliklerine yönelik olarak geliştirilmiştir. 'Kültürel empati, esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük ve duygusal denge' alt boyutlarıyla 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' alanyazında farklı araştırmalarda yer almıştır. Ponterotto ve arkadaşları (2007) üniversite öğrencileri örneklemeyle yaptıkları çalışmalarında çokkültürlü kişilik puanları ile psikolojik iyi oluş puanları arasındaki korelasyonların genel olarak olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada (Brummett ve ark., 2007) ise, çokkültürlü kişilik eğilimiyle psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Bir başka ifadeyle çokkültürlü kişilik eğilimi arttıkça, psikolojik iyi oluşun da arttığı belirlenmiştir. Korol (2017) ise Portekiz'de üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada özellikle kültürel empati, açık fikirlilik, sosyal inisiyatif ve

esneklik olmak üzere çokkültürlü kişilik boyutlarının etnik hoşgörü ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuçlara göre çokkültürlü kişiliğin alt boyutlarının hoşgörü kavramıyla ilişkisi tespit edilmiştir. Diğer taraftan Fietzer ve arkadaşları (2016) çokkültürlü kişiliği, kişiyi kültürel olarak gelişen bağlamlarda yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmak için sosyal ve kişisel kaynakları geliştirmeye çalışmak olarak tanımlamış ve üniversite öğrencilerinin üniversiteye uyumundaki önemine vurgu yapmışlardır. Konuyla ilgili çalışmaların genelde üniversite öğrencileriyle ve farklı psiko-sosyal değişkenlerin ilişkisi ekseninde ele alındığını söylemek mümkündür. Çalışmaların bulguları özette çokkültürlü kişiliğin farklı boyutları ile psikolojik iyi oluş ve hoşgörü arasındaki ilişkinin önemini vurgulamaktadır.

Van Der Zee ve Van Oudenhoven'in 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' Polat (2009) ve Sarıçam (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Çalışmalarda öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının kişilik özellikleriyle ilişkisi incelenmiştir. Şahin ve Kılınç (2016) Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çokkültürlü kişilik düzeylerini tespit etmeye yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada, öğretmen adaylarında çokkültürlü kişilik düzeylerinin genel olarak olumlu olduğunu, alt boyutlarda ise cinsiyete ve öğrenim görülen anabilim dalına göre değişiklik görüldüğünü ifade etmişlerdir. Bulut ve Sarıçam (2016) öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışma sonucunda, çokkültürlü kişilik ile çokkültürlü eğitim tutumları arasında orta düzeyde ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Kacar (2018) ise öğretmen adaylarında çokkültürlü kişiliğin farklılıklara saygı üzerindeki etkisini incelemiş ve iki değişken arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Çokkültürlü kişilik özelliklerinin ülkemizde yapılan çalışmalarda daha çok eğitimciler ve öğretmen adayları özelinde ele alındığı göze çarpmaktadır. Çalışmalar genel olarak çokkültürlü kişilik düzeylerinin tespit edilmesine odaklanırken, farklılıklara saygı ve çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

Benlik/Benlik Saygısı

Rosenberg'e göre benlik, bireyin bir nesne olarak kendisine yönelik duygu ve düşüncelerinin toplamıdır (Marshall, 1999, s.63). Benlik, bireyin toplumsallaşma sürecinde diğer bireylerle etkileşimi sonucunda kendiyile ilgili farkındalıklarından oluşur (Mead, 2017, s.165). Bu farkındalıklar farklı bileşenlerden meydana gelmektedir. James'e (1981, s.279) göre benlik "bilen ben" olarak özne ve "bilinen ben" olarak nesne durumunda olabilir. Buradan hareketle benlik kendi kendisinin öznesi ve nesnesi olabilen bir yapıya sahiptir denilebilir. Benlik saygısı Rosenberg'e (1965) göre belirli bir nesneye, yani benliğe karşı olumlu veya olumsuz bir tutum olarak tarif edilir. Benlik saygısının yüksek ve düşük olmak üzere iki farklı görünümü vardır (s.30). Yüksek benlik saygısı, basitçe, bireyin kendisine saygı duyduğunun bir göstergesidir, kendini değerli gördüğünü fakat kendini mutlaka diğerlerinden daha iyi görmez, ama kesinlikle daha kötü olduğunu düşünmez; mükemmellikte nihai olduğunu hissetmez, aksine sınırlarının farkındadır ve büyümeyi ve gelişmeyi bekler. Düşük benlik saygısı ise kendini reddetme, kendinden hoşnutsuzluk, kendini küçümseme anlamına gelir (s.31). Yüksek benlik saygısı, kişinin kendisini iyi hissetmesini sağlar, sosyal ilişkilerde inisiyatif kullanmayı, doğru olanı yapmayı ve alınan kararlar doğrultusunda hareket etmeyi sağlar. Buna karşın düşük benlik saygısı, mutsuzluk kaynağıdır.

Başarısızlık veya travmatik olaylardan kişiyi uzun süre etkilenmesine neden olur ve genellikle talihsizlikler düşük benlik saygısı olanları bulur (Bushman ve Baumeister, 2017, s. 96-97). Görüldüğü gibi benlik saygısı bireyin kendiyi ve toplumla kurmuş olduğu etkileşimin önemli bir bileşenidir diyebiliriz. Literatürde benlik saygısının çeşitli değişkenlerle olan ilişkisine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat benlik saygısı ile çokkültürlü kişilik ve hoşgörü arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonuçlarını karşılaştırmak için benlik saygısının çeşitli değişkenlerle ilişkisinin ele alındığı çalışmalara yer verilmiştir. Sevim ve Artan (2019) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki incelenmiş ve damgalama eğilimi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Köse ve Kolburan (2019) tarafından yapılan çalışmada, anne baba tutumlarının çocukta benlik saygısı ve empati gelişimi ile olan ilişkisi incelenmiş, demokratik anne baba tutumları ile benlik saygısı ve empati gelişimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Hacıbayramoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada, benlik saygısı ile internet bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik saygısı azaldıkça internet bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacının arttığı gözlenmiştir. Sarıkaya'nın (2015) çalışmasında, benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik saygısı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir. Verkuyten (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, benlik saygısı ve çokkültürlülüğün Hollanda'da yer alan etnik azınlık ve çoğunluk grupları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çokkültürlülüğün etnik grupları ile güçlü bir şekilde özdeşleşen kendilerini onlara bağlı hissedenden azınlık ve çoğunluk grubu katılımcıları arasında olumlu benlik saygısı için uygun bir sosyal bağlam sağladığı görülmüştür. Phinney (1995) tarafından yapılan çalışmada, etnik kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiş ve güçlü bir etnik kimliğin yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Alanyazından özetlenen çalışmalar ışığında, çokkültürlülük, benlik saygısı ve hoşgörü arasında farklı bağlamlarda ilişkiler kurulduğu görülmektedir. Ayrıca yabancı alanyazında çokkültürlü kişilikle ilişkili olarak yapılan çalışmalarda genel olarak üniversite öğrencilerinin; yerli alanyazında ise çokkültürlülükle ilgili çalışmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının örneklem olarak seçildiği göze çarpmaktadır. Bu çalışmada ise çokkültürlü kişilik, benlik saygısı ve hoşgörü kavramları ilk defa bir arada kullanılmış ve aralarındaki ilişki sosyoloji öğrencileri örneğinde incelenmiştir. Böylece literatüre bu anlamda bir katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışma çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı ve hoşgörü kavramları arasındaki ilişkiyi sosyolojik açıdan değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Metodoloji

Örneklem ve Veri Elde Etme Tekniği

Araştırma örneklemini sosyoloji lisans öğrencilerini kapsamaktadır. Sosyoloji öğrencilerinin çokkültürlülük, birlikte yaşama pratikleri ve bunlarla ilişkili toplumsal süreçlere yönelik olarak aldıkları alan bilgisi göz önünde bulundurulmuş ve bu sebeplerle bu grup çalışmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. Çalışmada yer alan kavramlara yönelik alan bilgisine sahip olmalarının sonuçlar üzerindeki etkisinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Çankırı Karatekin Üniversitesi ve

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi sosyoloji bölümünde lisans eğitimine devam eden toplam 275 öğrenciden kolayda örnekleme tekniği ile veriler elde edilmiştir. İlgili örneklemin okudukları bölüm nedeniyle çokkültürlülük, hoşgörü eğilimi ve benlik saygısı gibi söz konusu kavramlara aşina olması nedeniyle çalışmanın uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin tamamı anketi eksiksiz tamamladığı için değerlendirme dışı bırakılan anket olmamıştır. Verilerin elde edilme sürecinde gönüllük esası olarak ilgili örneklemden veriler toplanmıştır.

Ölçekler ve Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında literatürde geçerliliği ve güvenilirliği gerek yabancı gerekse de Türkçe yazında birçok kez değerlendirilmiş olan ölçeklerden faydalanılmıştır. Bu kapsamda 'Benlik Saygısı Ölçeği' için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Çuhadaroğlu (1986) tarafından da Türkçeye uyarlanan 10 ifadeden oluşan ölçek kullanılmıştır. 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' için ise Van der Zee ve arkadaşları (2000, 2001, 2013) tarafından geliştirilen ve Sarıçam (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan 40 maddeden oluşan ölçekten yararlanılmıştır. Bununla birlikte 'Hoşgörü Eğilimi Ölçeği' için de Çavuş (2019) tarafından Türkçe geliştirilen ve Çalışkan ve Çavuş (2020) tarafından da geçerlilik ve güvenilirliği test edilen 10 maddeden oluşan ölçekten faydalanılmıştır. Ayrıca 'Benlik Saygısı Ölçeği' 4'lü likert tipinde, 'Çokkültürlü Kişilik' ve 'Hoşgörü Eğilimi' ölçekleri 5'li likert tipinde katılımcılara sunulmuştur.

Ankete son halini vermeden önce 30 yanıtlayıcıyla görüşülmüştür. Bu görüşmeler kapsamında anketin tasarımı ve ölçek ifadelerinin anlaşılabilirliği hakkında öneriler alınmıştır. Önerilere bağlı olarak da küçük düzeltmeler yapılarak anketin son hali yanıtlayıcılara sunulmuştur.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde demografik bilgiler, ikinci bölümde çokkültürlülüğe ilişkin tanımlayıcı bilgiler ve son bölümde ölçeklere ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Hipotezlerin Geliştirilmesi ve Araştırma Modelinin Oluşturulması

Çalışma kapsamında teorik bilgilere bağlı olarak geliştirilen hipotezler aşağıda sunulmaktadır.

H₁: Çokkültürlü kişilik benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

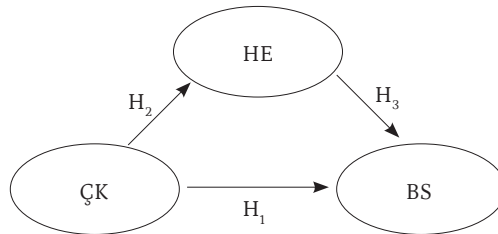
H₂: Çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini olumlu yönde etkiler.

H₃: Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

H₄: Çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisi vardır.

Hipotezlere bağlı olarak araştırma modelinin şekilsel gösterimi Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Bulgular

Demografik özellikler

Yanıtlayıcıların 146'sı Nevşehir ilinde, 129'u ise Çankırı ilinde üniversite öğrenimine devam etmektedir. Cinsiyet açısından yanıtlayıcıların 212'si kadın, 63'ü ise erkektir. Katılımcıların büyük çoğunluğu 18 ile 24 yaş aralığında yer almaktadır. Yanıtlayıcıların 31'i hayatının büyük kısmını köyde, 68'i ilçe ya da beldede, 84'ü ilde ve 92'si de büyükşehirde geçirmiştir.

Çokkültürlülüğe ve Hoşgörü Eğilimine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Çalışma kapsamında ölçekleri değerlendirmeye başlamadan önce, çokkültürlülüğe ilişkin algıları etkileyebilecek çevresel faktörleri tespit etmek amacıyla yanıtlayıcılara bazı sorular sorulmuştur. İlk olarak yanıtlayıcılara "Ailenizde farklı dilleri konuşan bireyler var mı?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kapsamında 85 yanıtlayıcı ailelerinde farklı dil konuşan birey olduğunu ifade etmiştir. İkinci olarak "Ailenizde farklı inançlara sahip bireyler var mı?" sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda 25 yanıtlayıcı ailelerinde farklı inançlara sahip bireyler bulunduğunu belirtmiştir. Yanıtlayıcılar üçüncü olarak sorulan "Farklı etnik gruplardan olan arkadaşlarınız var mı?" sorusuna ilişkin olarak 190 yanıtlayıcı farklı etnik gruplardan arkadaşları olduğunu açıklamıştır. Son olarak yanıtlayıcılara "Kendinizi farklı bir etnik kimlik olarak tanımlıyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Bu soru kapsamında 52 yanıtlayıcı kendisini etnik olarak farklı bir kimlikte tanımlamıştır.

Çokkültürlü kişilik kapsamında cevaplar empati, esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük ve duygusal denge olmak üzere 5 alt boyutta ele alınmaktadır. Yanıtlayıcıların çokkültürlü kişilik düzeyleri 1.00-1.79 "oldukça düşük", 1.80-2.59 "düşük", 2.60-3.39 "orta", 3.40-4.19 "yüksek", 4.20-5.00 aralığı "oldukça yüksek" olarak değerlendirilmektedir (Polat, 2009). Bu değerlendirmeye göre Tablo 1'de yer aldığı şekilde, çalışmanın örneklemini oluşturan sosyoloji öğrencilerinin empati ve açık görüşlülük alt boyutlarında yüksek; sosyal girişkenlik ve duygusal denge alt boyutlarında orta; esneklik alt boyutundaysa düşük aralıkta yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Çokkültürlü Kişilik Ölçeği Alt Boyutlar Puan Dağılımı

	Örneklem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Düzye
Empati	275	3,76	0,87	Yüksek
Esneklik	275	2,54	0,66	Düşük
Sosyal girişkenlik	275	3,27	0,57	Orta
Açık görüşlülük	275	3,50	0,84	Yüksek
Duygusal denge	275	3,29	0,67	Orta

Ayrıca 'hoşgörü eğilimi' ilgili ölçek kapsamında 'farklılıklara saygı' ve 'kabullenme' olarak iki boyutta değerlendirilmektedir. Bu iki alt boyut temelinde örneklemin farklılıklara saygı düzeyinin yüksek, kabullenme düzeyinin orta seviyede bulunduğunu ifade etmek mümkündür (Tablo 2).

Tablo 2. Hoşgörü Eğilimi Ölçeği Alt Boyutları Puan Dağılımları

	Örneklem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Düzye
Farklılıklara Saygı	275	4,08	0,85	Yüksek
Kabullenme	275	3,07	0,89	Orta

Tanımlayıcı Analizler

Çalışma kapsamında değişkenler alt boyutlara odaklanılmadan değerlendirilmiştir. Bu kapsamda değişkenlere ilişkin olarak ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık ve iç tutarlılık (Cronbach's alpha) değerine ilişkin bulgular Tablo 3'deki gibidir.

Verilerin çarpıklık değerlerinin 2'nin altında olması basıklık değerlerinin ise 7'nin altında olması beklenmektedir (Tang ve ark., 2014; West ve ark., 1995). Çalışmada elde edilen veri setine ilişkin olarak Tablo 1 kapsamında çarpıklık değerlerinin 2'den küçük, basıklık değerlerinin de 7'den küçük olduğu görülmektedir. Bu nedenle veri setinin çok değişkenli normallik özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan iç tutarlılık oranı (Cronbach's alpha değerleri) sınır değer olan 0,70'den yüksek olmalıdır (Hair ve ark., 2010). Bu bağlamda Tablo 3'e göre ölçeklerin cronbach's alpha değerleri sınır değer 0,70'in üzerindedir.

Tablo 3. Tanımlayıcı Analiz Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık	İç Tutarlılık Oranı
Çokkültürlü kişilik	3,27	0,36	-0,27	0,06	0,756
Benlik Saygısı	2,00	0,48	0,44	0,28	0,878
Hoşgörü Eğilimi	3,68	0,75	-0,60	0,04	0,829

Ortak Yöntem Sapması

Bakır ve Doğan'a (2021) göre, araştırma modelinde yer alan değişkenlerin aynı veri toplama yöntemi ile operasyonelleştirilmesinden dolayı ortak varyansa sahip olmasını ifade eden ortak metod varyans problemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de ortak metod varyans problemi araştırma sonuçlarının kayda değer şekilde yanlış sonuçlar içermesine neden olabilmektedir. Bu yanlışlığın olup olmadığını tespit edebilmek açısından da çeşitli metodolojik çözümler kullanılabilir. Bu bilgilere bağlı olarak da çalışma kapsamında ölçeklere ilişkin veriler tek bir kaynaktan elde edildiğinden ortak metod varyans problemi (ortak yöntem sapması) sorunu ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, değişkenlerin tek faktörden oluşup oluşmadığını tespit etmek için Harman tek faktör testi yapılmıştır. İlgili test temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemi aracılığıyla uygulanmıştır. Analiz neticesinde açıklanan varyans oranı %29,865 olarak tespit edilmiştir (KMO:0,912, Ki-kare: 11,048, serbestlik derecesi: 1770, $p < .001$). Bu sonuç kapsamında tek bir faktör altında birleştirilen tüm değişkenlerin açıklanan toplam varyans değerinin %50'den düşük olması, çalışma verisine ilişkin ortak metod varyans problemi (ortak yöntem sapması) olmadığını açıklamaktadır (Podsakoff ve Organ, 1986).

Korelasyon Analizi

Araştırma hipotezlerinin test edilmesinden önce değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik olarak korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 4). Analiz sonuçlarına bakıldığında çokkültürlü kişilik ile hoşgörü eğilimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. 'Çokkültürlü kişilik' ve 'benlik saygısı' arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer taraftan 'hoşgörü eğilimi' ile 'benlik saygısı' arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 4. Çokkültürlü Kişilik, Hoşgörü Eğilimi ve Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyon

Değişkenler	Çokkültürlü Kişilik	Hoşgörü Eğilimi	Benlik Saygısı
Çokkültürlü Kişilik	1	0,584**	-0,413**
Hoşgörü Eğilimi		1	-0,99
Benlik Saygısı			1

Not: **: $p < 0,01$

Diğer taraftan çalışmada kullanılan ölçeklerden Çok Kültürlü Kişilik beş alt boyut (*Empati, Esneklik, Sosyal Girişkenlik, Açık Görüşlülük, Duygusal Denge*), Hoşgörü Eğilimi iki boyut (*Farklılıklara Saygı ve Kabullenme*) ve Benlik Saygısı da tek boyuttan oluşmaktadır. Bu kapsamda söz konusu çokkültürlülüğün ve hoşgörü eğiliminin alt boyutları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için de korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 5). Bu sonuçlara göre:

- Empati* .05 anlamlılık düzeyinde sosyal girişkenlik, açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenme ile pozitif yönde anlamlı, esneklikle ise negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bununla birlikte empati değişkeni, duygusal denge ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.
- Esneklik* .05 anlamlılık düzeyinde sosyal girişkenlik, açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle negatif yönde anlamlı bir ilişkidir. Diğer taraftan duygusal denge ve benlik saygısı değişkenleriyle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Sosyal girişkenlik* .05 anlamlılık düzeyinde açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahipken, benlik saygısıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca duygusal dengeyle arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.
- Açık görüşlülük* .01 ve .05 anlamlılık düzeylerinde sonuçlara sahiptir. Açık görüşlülük ve duygusal denge arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Dahası .05 anlamlılık düzeyinde açık görüşlülük değişkeni ile farklılıklara saygı ve kabullenme arasında pozitif yönde anlamlı, açık görüşlülük ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmaktadır.
- Duygusal denge* .05 anlamlılık düzeyinde benlik saygısıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahipken, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle anlamlı bir ilişkisi tespit edilememiştir.

f. Farklılıklara saygı kabullenmeyle .05 düzeyinde anlamlı pozitif bir ilişkiye sahipken, benlik saygısıyla anlamlı bir ilişkiye sahip değildir.

g. Kabullenme ile benlik saygısı arasında da anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Tablo 5. Alt Boyutlara Göre Korelasyon Analizi

Değişkenler	Empati	Esneklik	Sosyal Girişkenlik	Açık Görüşlülük	Duygusal Denge	Farklılıklara Saygı	Kabullenme	Benlik Saygısı
Empati	1							
Esneklik	-,811**	1						
Sosyal Girişkenlik	-,792**	-,717**	1					
Açık Görüşlülük	,796**	-,717**	-,797**	1				
Duygusal Denge	-,071	,073	,034	,128*	1			
Farklılıklara Saygı	,712**	-,633**	,573**	,581**	,022	1		
Kabullenme	,462**	-,364**	,401**	,423**	,020	,500**	1	
Benlik Saygısı	,462**	-,364**	,401**	,423**	,020	,500**	,500**	1

Not: ** 0.01 önem düzeyinde anlamlı * 0.05 önem düzeyinde anlamlı

Hipotez Testleri

Hipotezleri test etmek amacıyla SPSS 22 programı kullanılmıştır. Bu kapsamda aracılık testi öncesinde tekli regresyon ve çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Aracılık testi için ise Hayes (2017) tarafından geliştirilen Model 4 kullanılmıştır.

H₁: Çokkültürlü kişilik benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

İlk hipotez için tekli regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 6). Çokkültürlü kişilik değişkenin benlik saygısı üzerindeki etkisi negatif yönde anlamlıdır (β : -0,5554, t: -7,4893, p=0,0000). Bununla birlikte regresyon modeli de anlamlıdır (R^2 : %0,17, F: 56, 0889, p: 0,0000). Bu sonuca göre ilk hipotez desteklenmiştir. Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin de işaretleri aynı yöndedir (LLCI: -0,7014; ULCI: -0,4094).

Tablo 6. H₁ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		15,66		3,34	4,30
Çok Kültürlü Kişilik	0,5554	-7,4893	p=0,0000 ($< .05^*$)	-0,70	-0,40

Model değerleri: R²: ,17; F: 56, 0889; p: 0,0000
Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı

H₂: Çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini olumlu yönde etkiler.

İkinci hipotez için tekli regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 7). Çokkültürlü kişilik değişkeni hoşgörü eğilimi değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β : 1,2138, t: 11,8735, p=0,0000). Bununla birlikte regresyon modeli de anlamlıdır (R²: %0,34, F: 140, 9796, p: 0,0000). Bu sonuca göre ikinci hipotez desteklenmiştir.

Tablo 7. H₂ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		-,8755		-,95	,36
Çok Kültürlü Kişilik	1,2138	11,8735	p=0,0000 ($< .05^*$)	1,01	1,41

Model değerleri: R²: ,17; F: 56, 0889; p: 0,0000
Bağımlı Değişken: Hoşgörü Eğilimi

H₃: Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

Üçüncü hipotez için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 8). Çokkültürlü kişilik değişkeni benlik saygısını negatif yönde etkilemektedir (β : -0,72244, t= -8, 0687, p=0,0000). Diğer taraftan çokkültürlü kişilik kontrol edilirken aracı değişken olan hoşgörü eğilimi de benlik saygısını pozitif yönde anlamlı etkilemektedir (β :0,1393, t: 3, 2266, p=0,0014). Bununla birlikte bu regresyon modeli de anlamlıdır (R²: %0,20, F: 34,2168, p: 0,0000).

Tablo 8. H₃ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		16,07		3,39	4,34
Çok Kültürlü Kişilik	-0,72244	-8, 0687	p=0,0000 ($< .05^*$)	,05	,22
Hoşgörü Eğilimi	0,1393	3, 2266	0,0014 ($< .05^*$)	-,90	-,54

Model değerleri: R²: ,20; F: 34,2168; p: 0,0000
Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı

H₄: Çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisi vardır. Aracılık etkisini test edebilmek için dört temel varsayımın sağlanmış olması gerekmektedir. Bu kapsamda ilk olarak bağımsız değişken olan çokkültürlü kişiliğin bağımlı değişken olan benlik saygısı üzerinde anlamlı ve doğrudan bir etkisi olduğu tespit edilmelidir. Hipotez 1 (H₁) kapsamında bu etki tespit edilmiştir. İkinci olarak, bağımsız değişken olan çokkültürlü kişiliğin aracı değişken olan hoşgörü eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi olmalıdır. Hipotez 2 (H₂) bağlamında bu etki de ortaya konmuştur. Üçüncü olarak, hoşgörü eğiliminin etkisi de kontrol edilirken aracı değişken olan hoşgörü eğiliminin bağımlı değişken olan benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olması gerekmektedir. Hipotez 3 (H₃) aracı değişken olan hoşgörü eğiliminin benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu açıklamaktadır. Son olarak da çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişki düzeyinin aracı değişken olan hoşgörü eğilimi modele girdikten anlamlı şekilde değişmesi (kısmi aracı etki) ya da tamamen ortadan kalkması (tam aracı etki) gerekmektedir. Eğer çokkültürlü kişiliğin hoşgörü eğilimi üzerindeki hipotez 1 kapsamındaki anlamlı etkisi hipotez 3 kapsamında anlamsız hale gelseydi tam aracı etki olduğunu söylenebilirdi. Metnin devamında da belirtildiği gibi hipotez 3 kapsamında çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki etkisinin sadece beta katsayısında azalmaya yol açması nedeniyle kısmi olarak değiştiği için “kısmi aracı etki” tespit edilmiştir.

Çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki toplam etkisi doğrudan ve dolaylı etkilerin toplamına eşittir. Dolaylı etki (β : 0,1691) modele dâhil edilen hoşgörü eğilimi adlı aracı değişkenin neden olduğu etkidir. Doğrudan etki ise, aracı değişkenin etkisi kontrol edildiğinde çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki kesin etkisidir ve bu etki de anlamlıdır (Bkz. Tablo 8: β : -0,7244, t = -8, 0687, p =0,0000). Bununla birlikte güven aralığı alt ve üst sınırlar değerleri işaretleri de aynı yöndedir (Bkz. Tablo 8: LLCI: -0,90; ULCI: -0,54). Sonuçlara göre, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki etkisi, hoşgörü eğilimi modele dâhil olmadan önce de anlamlıdır. Hoşgörü eğilimi aracı değişkeni eklendikten sonra da yalnızca beta katsayısında kısmi bir azalma meydana gelmiştir (aracı değişken öncesi β katsayısı: -0,5554 (Bkz. Tablo 6); aracı değişken sonrası β katsayısı: -0,7244 (Bkz. Tablo 8). Bu bulguya bağlı olarak hoşgörü eğilimi, çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi göstermektedir.

Aracılık analizi kapsamında “normal theory test for indirect effect” değerleri de önemlidir. Bu değerler Sobel testi sonucunda aracı değişkendeki kaynaklanan dolaylı etkinin istatistiki olarak anlamlı olup olmadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda dolaylı etki (0,1691) istatistiki olarak anlamlıdır (se = 0,0545; Z = 3,1035; p = 0,0019). Hoşgörü eğilimi adlı aracı değişkenin neden olduğu dolaylı etki sıfırdan anlamlı bir şekilde farklıdır.

Aracı değişken analizi sonuçlarına göre; çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerinde tespit edilen etkisi -0,5554’tür (Bkz. Tablo 6). Hoşgörü eğilimi adlı aracı değişken modele dahil edildiğinde, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki doğrudan etkisi ise -0,7244’tür (Bkz. Tablo 8). Aracı değişken olarak modele dahil edilen hoşgörü eğiliminin açıkladığı dolaylı etki ise 0,1691 olarak bulunmuştur. Bu kapsamda benlik saygısı üzerinde çokkültürlü kişiliğin toplam etkisinin 0,1691 birimlik kısmı, hoşgörü eğilimi seviyesindeki farklılıklardan ortaya çıkmaktadır. Bu dolaylı etkiye de aracı etki adı

verilmektedir. Sonuçlar kapsamında, hoşgörü eğilimi çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Belirli bir benliğe karşı olumlu ya da olumsuz bir tutum olan benlik saygısı farklı kavramlarla etkileşim halindedir. Gerek yabancı gerekse Türkçe literatürde benlik saygısı sınırlı sayıda kavramla ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ise benlik saygısını etkileyen kavramlardan birisi çokkültürlü kişilik ve bir diğer kavram ise hoşgörü eğilimi olarak seçilmiştir. Bu kavramlara odaklanılmasının nedeni çokkültürlü kişilik gibi sosyolojiye özgü bir kavramın benlik saygısı gibi bir psikolojik kavram üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte sosyoloji ve psikoloji alanında da ele alınan hoşgörü eğilimi kavramının da eklenmesinin nedeni, iki kavram arasındaki ilişki de hoşgörü eğilimi kavramının nasıl bir etkiye sahip olduğunu da tespit etmektir.

Çalışma kapsamında dört hipotez test edilmiştir. İlk olarak, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını olumlu yönde etkileyeceğine ilişkin bir hipotez kurulmuştur. Çalışmanın sonucunda da çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını negatif yönde anlamlı etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuç her ne kadar teorik bilgilerle örtüşmese de önemli bir çıkarımda bulunmaya imkân sunmaktadır. Bu kapsamda sonucun negatif yönlü çıkmasının nedeninin ilgili örneklemeden kaynaklandığını vurgulamak gerekmektedir. Sonraki yapılacak çalışmalarda da bu ilişkinin negatif yönlü bulunması ise çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını olumlu yönde etkilediğini söyleyen teorik bilgilerin yeniden gözden geçirilmesine neden olabilir.

İkinci olarak, çokkültürlü kişiliğin hoşgörü eğilimini pozitif yönde etkilediğini söyleyen bir hipotez geliştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre de çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilemiştir. Bu bağlamda çokkültürlü kişilik özellikleri yüksek düzeyde oldukça, kişilerin hoşgörü eğiliminin artacağını söylemek mümkündür.

Üçüncü olarak, benlik saygısı üzerinde çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi değişkenlerinin etkisi için bir hipotez kurgulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre ilk hipotezde olduğu gibi çokkültürlü kişilik, benlik saygısını negatif yönde anlamlı bir şekilde etkilerken, hoşgörü eğilimi de benlik saygısını pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bu sonuca göre hoşgörü eğiliminin benlik saygısı üzerinde, çokkültürlü kişiliğe göre daha pozitif bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Son olarak kurgulanan hipotez ise, çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisini değerlendirmektedir. Bu hipotez literatür açısından kavramlar arasındaki etkileşimi farklı bir yönde daha değerlendirmeye olanak sunacak bir yapı sergilemesi açısından çalışmayı farklı kılmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre ilk üç hipotez, aracılığı tespit edebilmek için gerekli varsayımların sağlandığını da göstermektedir. Bununla birlikte sonuca göre hoşgörü eğilimi çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide "kısmi aracılık" etkisi göstermektedir. Bu bağlamda hoşgörü eğiliminin benlik saygısı oluşumundaki olumlu etkisi, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki olumsuz etkisinde bir iyileşmeye yol açmaktadır. Dolayısıyla hoşgörü eğiliminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı ve özgünlüğüne yönelik vurgular üç başlıkta ifade edilebilir. İlk olarak bu çalışma söz konusu kavramlar arasındaki ilişkileri tespit etmeye yönelik ilk çalışmalar

arasında yer alabilir. İkinci olarak, örneklemin sosyoloji öğrencileri olması ve bu kavramlara ilişkin sosyoloji öğrencilerinin bilgi temellerinin olması çalışma sonuçlarının etkisini güçlendirici bir zemin oluşturmaktadır. Üçüncü olarak, aracılık etkisinin tespiti için bir hipotez kurgulanması da alanda yapılacak sonraki çalışmaların kavramlar arasındaki ilişkileri aracı ve/veya düzenleyici etkileri de tespit etmeye çalışmasında motivasyon oluşturabilir.

Üniversite gençlerinin farklılıklara yönelik tutumlarının ve ilişkili olduğu değişkenlerin tespit edilmesiyle barışçıl toplumsal ilişkilerin desteklenmesine yönelik çalışmalar yapmak mümkün olacaktır. Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki hoşgörü eğiliminin artması durumunda benlik saygısı da çokkültürlü kişilik özellikleri de olumlu yönde değişmektedir. Aracı etkisi sayesinde yine hoşgörü eğilimi benlik saygısı ile çokkültürlü kişilik arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemiştir. Sonuç olarak da çalışmanın en önemli sonuçlarından birisinin, gençlerdeki hoşgörü eğiliminin diğer tutumlar üzerindeki olumlu ve anlamlı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, sosyoloji bölümlerinde birlikte yaşamaya yönelik içerikler hazırlanırken, çokkültürlülüğün yanı sıra hoşgörü kavramına da önemli bir yer ayrılması gerektiği izlenimi oluşmuştur. Böylece olumlu benlik saygısının gelişimine katkı sunmak da mümkün olacaktır.

Bu çalışma sonuçları itibariyle yorumlar sunsa da bazı kısıtlara da sahiptir. İlk olarak, çalışma lisans düzeyinde sosyoloji öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışmanın yüksek lisans ve doktora düzeyindeki sosyoloji öğrencileriyle veya başka bölümlerden öğrencilerle tekrarlanması farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir. İkinci olarak, çalışma çokkültürlü kişilik, hoşgörü eğilimi ile benlik saygısı gibi sosyal-psikolojik kavramlara odaklanmıştır. Bu kapsamda farklı disiplinlerden farklı kavramların da eklenmesi faydalı olabilir. Son olarak da bu çalışma yalnızca hoşgörü eğiliminin aracı etkisini test etmiştir. İlerleyen çalışmalarda çokkültürlü kişilik ve benlik saygısı arasındaki ilişkide farklı kavramların da aracılık etkisine bakılmasının literatür gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Examining the Relationship between Multicultural Personality Traits, Tolerance and Self-Esteem: A Case of Sociology Students

*Fatma Ceyda Baş**
*Ahmet Faruk Yıldırım***

Introduction

In this study, it was aimed to examine the relationship between university students' multicultural personality traits and tolerance and self-esteem. The concepts were examined together for the first time in a sample of sociology students.

The multicultural theory of personality expresses not only tolerance for differences, but also a genuine appreciation of human differences. Individuals with higher levels of tolerance are interested in people's differences and have a friendly attitude towards them. Therefore, it is possible to say that the concepts of multicultural personality and tolerance are used to support each other in theoretical discussions. In addition to the predicted relationship between multicultural personality and tolerance, the concept of self-esteem, which is formed during the socialization of the individual and can be effective in attitudes towards others, was evaluated within the framework of this study.

Thus, these three concepts, which were discussed separately in different studies but are likely to be related to each other, were examined within the scope of the study, and it was aimed to analyze the relationship between them.

Method

The research sample includes sociology undergraduate students. In this context, data were obtained through the convenience sampling technique from a total of 275 students studying at the Sociology Departments of Çankırı Karatekin University and Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. It was thought

* Asst. Prof., Çankırı Karatekin University, Faculty of Humanities and Social Sciences Sociology Department, Çankırı, Türkiye, fceyda@karatekin.edu.tr ORCID: 0000-0002-4979-9621

** Assoc. Prof., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Arts and Sciences Sociology Department, Nevşehir, Türkiye, afyildirim@nevsehir.edu.tr ORCID: 0000-0002-8743-2740

that it would be appropriate to conduct the study and evaluate the results, since the relevant sample was familiar with the concepts such as multiculturalism, tolerance and self-esteem due to the department they attended.

Within the context of the current study, the scales, which are valid in the literature and whose reliability has been evaluated many times in both foreign and Turkish literature, were used. In this context, a scale consisting of 10 expressions developed by Rosenberg (1965) and used in Turkish by Çuhadaroğlu (1986) was used as the 'Self-Esteem Scale'. For the 'Multicultural Personality Scale', a scale consisting of 40 items developed by Van der Zee, Van Oudenhoven, Ponterotto and Fietzer (2013) and adapted into Turkish by Sarıçam (2014) was used. In addition, the 'Tolerance Tendency Scale', consisting of 10 items developed in Turkish by Çavuş (2019) and tested for validity and reliability by Çalışkan and Çavuş (2020) was used. On the other hand, while the 'Self-Esteem Scale' was presented to the respondents within the scope of a 4-point Likert scale, the 'Multicultural Personality' and 'Tolerance Tendency' Scales were presented to the respondents within the scope of a 5-point Likert scale.

Conclusion and Discussion

As a result of the analysis of the data, it was seen that the multicultural personality levels varied in the sub-dimensions within the framework of the sample of the current study. It was determined that empathy and open-mindedness were high, social sociability and emotional stability were moderate, and lastly, low levels were determined in the flexibility sub-dimension. After this general evaluation, analyses were carried out within the framework of the hypotheses.

First, a hypothesis was established that multicultural personality would positively affect self-esteem. As a result of the study, it was determined that multicultural personality had a significant negative effect on self-esteem. Secondly, a hypothesis was developed that argues that multicultural personality positively affects the tolerance tendency. According to the results of the study, multicultural personality positively and significantly affected the tolerance tendency. Thirdly, a hypothesis was constructed for the effect of multicultural personality and tolerance variables on self-esteem. According to the results of the analysis, as in the first hypothesis, while multicultural personality affects self-esteem in a negative way, it is seen that the tendency to tolerance affects self-esteem positively and significantly. Finally, a hypothesis was developed to evaluate the mediating effect of tolerance in the relationship between multicultural personality and self-esteem. According to the findings, tolerance shows a "partial mediator" effect in the relationship between multicultural personality and self-esteem. In this context, it was seen that the positive effect of tolerance on the formation of self-esteem leads to an improvement in the negative effect of multicultural personality on self-esteem.

This study also has some limitations. First, the study was carried out on a sample of undergraduate sociology students. Secondly, the study focused on social-psychological concepts such as multicultural personality, tolerance and self-esteem. Finally, this study only tested the mediating effect of tolerance. Conducting the study on postgraduate and doctoral sociology students may reveal different results. In this context, it may be useful to add different concepts from different disciplines in the model. In future studies, examining the mediating effect of different concepts in the relationship between multicultural personality and self-esteem may make important contributions to the literature.

- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal Of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Ponterotto, J. G. (2010). Multicultural personality: An evolving theory of optimal functioning in culturally heterogeneous societies. *The Counseling Psychologist*, 38(5), 714-758.
- Ponterotto, J. G., Costa-Wofford, C. I., Brobst, K. E., Spelliscy, D., Kacanski, J. M., Scheinholtz, J. ve Martines, D. (2007). Multicultural personality dispositions and psychological well-being. *The Journal Of Social Psychology*, 147(2), 119-135. <https://doi.org/10.3200/SOCP.147.2.119-135>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self image*. Princeton University Press.
- Sarıçam, H. (2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik düzeyleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *4th International Symposium Of Policies And Issues On Teacher Education- ISPITE2014*, 114-116. Ankara. https://fs.hacettepe.edu.tr/egitim/Bildiri%20Kitaplar%C4%B1/ispite_2014.pdf
- Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi.
- Sevim, K. ve Artan T. (2019). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 143-156.
- Şahin, M. H. ve Kılınç, E. (2016). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çok kültürlü kişilik düzeylerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (JRET)*, 5(1), 126-136.
- Tang, T., Fang, E. ve Wang, F. (2014). Is neutral really neutral? The effects of neutral user-generated content on product sales. *Journal of Marketing*, 78(4), 41-58.
- Van Der Zee, K. I. ve Van Oudenhoven, J. P. (2000). The multicultural personality questionnaire: A multidimensional instrument of multicultural effectiveness. *European Journal Of Personality*, 14(4), 291-309.
- Van Der Zee, K. I. ve Van Oudenhoven, J. P. (2001). The multicultural personality questionnaire: Reliability and validity of self-and other ratings of multicultural effectiveness. *Journal Of Research in Personality*, 35(3), 278-288.
- Van Der Zee, K., Van Oudenhoven, J. P., Ponterotto, J. G. ve Fietzer, A. W. (2013). Multicultural personality questionnaire: Development of a short form. *Journal Of Personality Assessment*, 95(1), 118-124.
- Van Oudenhoven, J. P. ve Van Der Zee, K. I. (2002). Predicting multicultural effectiveness of international students: The multicultural personality questionnaire. *International Journal Of Intercultural Relations*, 26(6), 679-694. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(02\)00041-X](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(02)00041-X).
- Van Oudenhoven, J. P., Mol, S. ve Van Der Zee, K. I. (2003). Study of the adjustment of western expatriates in Taiwan with the multicultural personality questionnaire. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2), 159-17.
- Verkuyten, M. (2009). Self-Esteem and multiculturalism: an examination among ethnic minority and majority groups in the Netherlands. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 419-427. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.01.013>
- West, S. G., Finch, J. F. ve Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: problems and remedies. R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (s.56-75). Sage Publications.

Copyright © 2024 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2024 • 12(32) • 61-75

ISSN 2791-8157
 Başvuru | 11 Eylül 2023
 Kabul | 11 Şubat 2024

Gençlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme Arzusunun Estetik Cerrahiye Kabul Etme Üzerine Etkisi

*SümeYYe Özmen**
*Firdevs Çelik***

Öz

Bu çalışmada gençlerde sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul etme üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüzyüze anket yöntemi tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak ise 4 bölümden oluşan anket formu tercih edilmiştir. Anket formu, sosyodemografik sorular, sosyal görünüş kaygısı, beğenilme arzusu ve estetik cerrahiye kabul etme ölçeklerinden oluşmaktadır. Bu araştırma, bir kamu üniversitesinde eğitim gören 242 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlere göre kadınların, büyükşehirde yaşayanların, daha önce estetik operasyon yaptıranların, sosyal medyada fazla zaman geçirenlerin ve sık fotoğraf paylaşanların estetik cerrahiye kabul düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Estetik cerrahiye kabul etme, sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu değişkenleri arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu, estetik cerrahiye kabulü %14.4 oranında açıklamaktadır. Araştırma sonucunda beğenilme arzusu ve sosyal görünüş kaygısının gençleri estetik operasyonlara karşı eğilimli hale getirdiği anlaşılmaktadır. Genç bireylerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın kısıtlanması mental sağlığın korunması ve gereksiz operasyonlar sonucunda oluşacak sağlık harcamalarının azaltılması adına olumlu sonuçlar doğurabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Görünüş Kaygısı, Estetik Cerrahi, Sosyal Medya, Gençler.

* Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye. sozmen@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3056-0872

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı, Burdur, Türkiye. firdevsc.clk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2115-4629

Abstract

In this study, it was aimed to examine the effect of social appearance anxiety and desire to be liked on acceptance of aesthetic surgery in young people. Face-to-face questionnaire method was preferred as the data collection method in the research. As a data collection tool, a questionnaire form consisting of 4 sections was preferred. The questionnaire form consists of sociodemographic questions, social appearance anxiety, desire to be liked and acceptance of aesthetic surgery scales. This research was carried out on 242 students attending a public university. According to the analysis results, women living in metropolitan areas, having had plastic surgery before, spending more time on social media and frequently sharing photos have higher levels of acceptance of plastic surgery. A positive relationship was determined between the variables of acceptance of aesthetic surgery, social appearance anxiety and desire to be liked. Social appearance anxiety and the desire to be liked explain the acceptance of plastic surgery by 14.4%. As a result of the research, it is understood that the desire to be liked and social appearance anxiety make young people prone to aesthetic operations. Restricting the time spent by young people on social media may have positive results in terms of protecting mental health and reducing health expenditures as a result of unnecessary operations.

Keywords: Social appearance anxiety, Aesthetic Surgery, Social media, Teens.

Giriş

Tarihte olduğu gibi bugün de insanoğlu çocukluktan itibaren yetişkinlik sürecine kadar beğenilme arzusu taşımaktadır. Doğası gereği duygusal ve sosyal bir canlı olan insan, göze hitap etmeye ve başkalarının sempatisini kazanmayı istemektedir. Güzel ve çekici görünme algısı ilk zamanlardan beri kına, boya, tarak gibi çeşitli materyallerin keşfedilmesine ve kullanılmasına yol açmıştır (Doğan, 2010; Haspolat ve Kağan, 2017).

Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle birlikte güzellik algıları bir dönüşüm geçirmiştir. Gelişen yeni tedavi yöntemleri, operasyonların daha kolay ve hızlı uygulanabilir hale gelmesi ve ekonomik açıdan daha geniş kesimlere ulaşılabilir olması bu alana olan ilginin her geçen gün artmasına neden olmuştur. Ameliyat sonrasında oluşacak ağrı, morarma ve komplikasyonların azalması, dikişsiz tekniklerin yaygınlaşması, yatış sürelerinin kısalması ise plastik ve estetik cerrahi alanına olan talebi de beraberinde getirmiştir. Korku ve çekinceleri azaldığından cesaretleri artan, birden fazla kez estetik operasyon yaptıran kişiler için beden imajını değiştirmek bir bağımlılık haline almaktadır. Dolayısıyla plastik ve estetik cerrahi operasyonları gün geçtikçe global bir pazara dönüşmektedir (İnam ve Hotun Şahin, 2019).

ISAPS (International Society of Aesthetic Plastic Surgery) verilerine göre 2019'da dünya genelinde gerçekleştirilen estetik işlemler bir önceki yıla göre %7.4 artış kaydederken; ameliyatsız uygulamaların toplamında ise %7.6 oranında bir artış görülmüştür. Plastik ve estetik cerrahi uygulamalarının ülkelere göre dağılım sıralaması incelendiğinde Türkiye'nin 7. sırada olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de 2021 yılında yapılan plastik ve estetik cerrahi operasyonları toplam 950 bin 365'tir. Yapılan bu operasyonların içindeki ameliyatsız operasyonların sayısı 485 bin 875'tir (ISAPS, 2021). Dolayısıyla

Türkiye diğer ülkelerle kıyaslandığında gerçekleşen plastik ve estetik işlemlerde üst sıralarda yer alırken; toplam işlem sayısı değerlendirildiğinde ameliyatsız uygulamaların daha büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Estetik uygulamaların tercih edildiği yaş aralıkları çeşitlilik göstermekle birlikte, gençler arasında bu tür uygulamalara başvuru en yüksek seviyededir. Dünya genelinde yapılan araştırmalara göre, tüm yaş grupları içinde en çok meme büyütme ve burun estetiği yaptırılanların yoğunlukla 19-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 18 yaş altında ve 19-34 yaş grubunda en fazla yaptırılan plastik ve estetik uygulamanın rinoplasti (burun estetiği) ameliyatı olduğu; 18 yaş altında ikinci sırada ise en fazla ameliyatsız yağ aldırma işleminin yaptırıldığı belirtilmektedir (ISAPS, 2021). Dolayısıyla estetik operasyon talebinde bulunan bireylerin yaş ortalamasının düştüğünü ve gençler arasında estetik cerrahi işlem yaptırmanın yaygınlaştığını söylemek mümkündür.

Gençler arasında estetiğe sıcak bakma durumu, kişilerin sahip oldukları fiziksel özelliklerden tatmin olmamaları, psikolojik açıdan tam iyilik halinin sağlanamaması, demografik, sosyal ve kültürel faktörler, sağlığın ticarileşmesi ve toplumsal beden algılarının dayatılmasından kaynaklanmaktadır (Temizkan ve Temizkan, 2020). Genç yetişkinler akran zorbalığı ve sosyal çevreden olumsuz geri dönüş alınması gibi sebeplerle bedenlerinde beğenmedikleri yerleri takıntı haline getirebilmektedirler. Ayrıca sosyal medya kullanımının oldukça yoğun yaşandığı bu dönemde, gençlerin kendilerini olduklarından farklı gösterme çabasına girmeleri de bu durum üzerinde etkili olabilmektedir.

Günümüzde kitle iletişim araçları, ideal kadın ya da erkek profiline yönelik imajlar oluşturmaktadır. Oluşturulan bu imajların etkisi altında kalan bireyler, yansıtılan profillere benzeyebilmek ve sanal ortamda bir kimlik kazanabilmek adına estetik işlemlere başvurabilmektedir (Sarwer ve ark., 2003). Bireylerin kendilerinden önce dış çevreleri tarafından beğenilme arzusuna sahip olmaları, sosyal ortamlarda görünüşlerinden kaygı duymalarına ve bu kaygıların gündelik yaşamlarını olumsuz yönde etkilemesine sebep olduğu gözlemlenmektedir. Bu sebeplerle estetik cerrahiyi kabul etme ile sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun arasındaki ilişkinin belirlenmesinin anlamlı olacağı düşünülmüştür.

Estetik operasyonlara olan ilgi ve yönelimin daha alt yaş gruplarında sık görülmeye başlaması bu çalışmanın gençler üzerinde yapılmasına temel oluşturmuştur. Araştırma amacına uygun olarak araştırma soruları “Gençlerin estetik cerrahi kabul düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?”, “Gençlerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?”, “Gençlerin beğenilme arzusu düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?”, “Gençlerin sosyal görünüş kaygıları, beğenilme arzuları ve estetik cerrahiyi kabul düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?”, “Gençlerin sosyal görünüş kaygıları ve beğenilme arzuları, estetik cerrahiyi kabul düzeylerini etkilemekte midir?” olarak hazırlanmıştır.

Ulusal literatürde öğrenciler üzerinde estetik cerrahiyi kabul etme, sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu değişkenlerinin ayrı ayrı incelendiği çalışmalar (Kaplan, 2022; Kahraman, 2021; Paksoy Erbaydar ve Kara, 2019) bulunmasına rağmen; bu üç ölçeğin birlikte kullanıldığı ve sağlık yönetimi öğrencileri

örnekleminde uygulanan herhangi bir çalışma tespit edilememiştir. Bu durumun yapılan araştırmaya özgünlük katarak literatüre katkı sunacağı ve benzer çalışmalara rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Sosyal Görünüş Kaygısı

Kaygı, “Genellikle korku, heyecan, huzursuzluk, panik ve endişe veren bir duygu durumu” olarak tanımlanmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2021). Kaygı halinin terleme, nabızda ve nefes alışverişinde artış, panik, stres gibi bazı fizyolojik belirtileri vardır (Çetinay Aydın, 2017). Sosyal kaygı ise 1800’lü yıllardan bu zamanlara kadar bir psikiyatrik hastalık olarak değerlendirilmekte ve toplumda en yaygın görülen psikolojik sorunlar arasında sayılmaktadır (APA, 2013). Son dönemde giderek artan dikkat çekme, güzel olma, genç kalma mottoları ise sosyal görünüş kaygısını gündeme taşımıştır (Kurutçu, 2020). Sosyal görünüş kaygısı, “kişilerin dış görünüşlerinin diğer insanlar tarafından eleştirilmesi halinde kişide meydana gelen huzursuzluk ve endişe” şeklinde tanımlanmaktadır (Hart ve ark., 1989).

Sosyal görünüş kaygısı, kişinin dış görünüşünden kendisinin memnun olmaması ve çevresinin de memnun olmayacağı endişesini taşıması şeklinde iki farklı türde görülmektedir. Bireyin her iki durumdan da etkilenmesi, bedenine dair algılar, duygu ve düşünceler nedeniyle kendini yenilemeye ve değiştirmeye çalışması kaçınılmaz olmaktadır (Çelik ve Makas, 2018). Özellikle fiziksel değişimin en fazla yaşandığı ergenlik döneminde kişinin ilgisinin bedenine yoğunlaşması, çevresinden aldığı yorumlarla beden algıları şekillenmekte ve sosyal görünüş kaygısının sıklıkla görülmesine yol açmaktadır (Budak ve ark., 2013).

Kişilerin kendini yeterince beğenmemelerinden dolayı yaşadıkları kaygı, iletişim sorunlarına yol açabilmektedir. Sosyal kaygısı yüksek kişiler, çevrelerindeki kendilerine değil bedenlerinde beğenmedikleri bölgelerine odaklandıklarını düşünebilmektedir. Bu nedenle de konuşurken göz teması kurmaktan kaçınabilir, utanabilir, sinik ve özgüvensiz bir kişiliğe bürünebilirler. Kişiler, kendilerine olan özsaygıları azaldığı için sıklıkla başka insanlardan onay alma gereksinimi hissedebilirler ve kendi başlarına doğru karar almakta zorlanabilirler. Bu olumsuz durumlar bireylerin zamanla sosyal çevrelerinden soyutlanmalarına ve kendilerini daha fazla yalnızlığa hapsederek içe kapanmalarına yol açabilmektedir.

Beğenilme Arzusu ve Estetik Cerrahi

Beğenilme arzusu, hayatın pek çok alanında başkalarından saygı görme, kendini iyi hissetme ve sevilme ihtiyaçlarının karşılanabilmesinin temelini oluşturmaktadır (Sarıgül, 2019). Kişinin kendini diğerlerinden farklı ve özel hissedebilmesi için çevresindeki insanlar tarafından değer görüp sevildiğine inanması gerekmektedir (Erdoğan ve Aydoğdu, 2021). Beğenilme arzusunu karşılayamayan dolayısıyla sevilip sayılmadığını düşünen birey, yalnız kalır ve istenmeyen kişi haline gelir. Toplumsal yaşamda her birey, kendini bir topluluğa ait hissetme ve o gruba dâhil olma isteği duyar (Kaşıkara ve Doğan, 2017). Kabul görmek ve sevilme, hayata olumlu yaklaşmaya sebep olarak bireylerde psikolojik dengenin asıl unsurlarıdır (O’Brien, 2011). Çevreden alınan onay, sevgi, beğeni ve takdir edilmek gibi dönütler bireylerin yaşamlarından tatmin olmasına katkı sağlamaktadır (Şahin, 2019).

Bunun yanında önyargılı yaklaşım, insan doğasında mevcut olan bir durumdur. Her ne kadar incitici bir durum olsa da sosyal bir ortama girildiğinde başlangıçta bireyler dış görünüşleri ile yargılanır ve edinilen bu ilk izlenime göre belirli tutum ve davranışlara maruz kalırlar. Bireylerin yüz ve vücut özellikleri, yaşam tarzları, giyim-kuşamları diğer kişilere karşı olumlu ya da olumsuz düşüncelere sebebiyet veren yansımalar olmaktadır (Göksel ve ark., 2018). Son dönemde yaşamın merkezine yerleşmiş olan sosyal medyanın kıstas haline getirdiği güzellik ve çirkinlik algısı ise bireylerin beğenilme duygusunu tetiklemektedir. Sosyal medya kullanıcıları, sanal ortamda hızlı bir şekilde kabul görebilmek, takipçi ve beğeni sayısını artırabilmek için daha güzel olmaya çalışmaktadır. Aksi durumda ise bireylerde özgüven kaybı, görüntüleri ile barışamama ve zihinlerini ele geçiren kaygılara mahkûm olma durumları gündeme gelmektedir (Kurutçu, 2020).

Sosyal medyanın da etkisi ile Türkiye dâhil tüm dünyada plastik ve estetik işlemlere olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Bu girişimler doğuştan gelen özellikler veya sonradan olan kaza, yaralanma ve zaman içerisinde ortaya çıkan doku kaybı vb. sebepler nedeniyle “tıbbi gereklilik” olarak ya da yapısal bir bozukluğu bulunmadan bireyin isteği doğrultusunda gerçekleşen “görünüm değişikliği” amaçlarıyla yapılabilmektedir (Çiçek, 2021; Dean ve ark., 2018).

Estetik operasyonların diğer cerrahi operasyonlardan farkı kişilerin yaşam kalitesini, beden algılarını ve beğenilerini arttırarak bedensel görünümüne yoğunlaşmasıdır (Demirel, 2021). Plastik cerrahi, bedeni yeni bir görünüme kavuşturmak ile ilgilidir ve bu işlem belirli bir rahatsızlığın giderilmesi ya da bozuk bir uzvun iyileştirilmesini de içermektedir. Rekonstrüktif ise yeniden oluşturmak, inşa etmek anlamı taşımaktadır. Farklı sebeplerle kaybedilmiş bir organın yeniden yapılması (rekonstrüksiyon) ya da doğuştan eksik bir uzvun yeniden yapılması (konstrüksiyon) plastik cerrahinin temel uğraşı alanlarından (Karaca ve Beydağ, 2021).

Estetik işlemler ise ameliyatsız uygulamalar (Botoks, dolgu, saç ekimi, kimyasal peeling, mikro aşındırmalarla yüzey şekillendirme, yüz gençleştirme, kalsiyum hidroksilapatit, ameliyatsız yağ aldırma, tam alan ablatif ve poli-L-laktik asit) ve cerrahi uygulamalar (Meme büyütme, meme küçültme, meme dikleştirme, burun estetiği, yağ aldırma, göz kapağı estetiği, karın germe, yüz germe, yüze yağ enjeksiyonu, kalça büyütme, kulak estetiği, erkek meme estetiği, kaş kaldırma, boyun germe ve meme implantı çıkarma) olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılabilir (ISAPS, 2021). Sonuç olarak estetik işlemleri gerek girişimsel gerekse de girişimsel olmayan uygulamalar aracılığıyla bireylerin tercihlerine, ihtiyaç ve beklentilerine uygun şekilde karşılık vermektedir.

Yöntem

Mevcut çalışmanın amacı bir kamu üniversitesinde sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin sosyal görünüş kaygısının ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul etme üzerindeki etkisini belirlemek ve sosyodemografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte olup, 05.01.2023-10.02.2023 tarihleri arasında bir kamu üniversitesindeki sağlık yönetimi öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmada sağlık kurumlarında yönetici olarak görev alacak gençlerin mevcut konuya yaklaşımlarının ne olduğu ölçülmek istenmiştir. Bu nedenle araştırmanın amacına uygun olarak, bir kamu üniversitesinde 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde sağlık yönetimi bölümüne devam eden 18 yaş üzeri öğrenciler (N= 508) evreni oluşturmaktadır. Evren sayısına göre %95 güven aralığında ve %5 hata payı hesaplandığında, Gürbüz ve Şahin (2018)'e göre örneklem sayısının minimum 217 olması gerekmektedir. Bu araştırmada örnekleme yöntemi seçimi yapılmamış olup, tüm evrene ulaşmaya çalışılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 242 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Dolayısıyla belirlenen örneklem sayısı hedefine ulaşılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçekler için ilgili yazarlardan e-posta aracılığıyla izin alınmıştır. Araştırmanın uygulanması için bir kamu üniversitesi etik kurulundan (Etik Kurul Tarih 04.01.2022 Toplantı No: 2023/01 Karar No: GO 2023/13) gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca çalışma gönüllü katılım esasına dayandığından katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak 4 bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 9 soru (yaş, cinsiyet, sınıf, yaşanılan yer, daha önce estetik operasyon yaptırma durumu, hangi estetik operasyonları olmak istediği, sosyal medyada geçirilen zaman, en sık kullanılan sosyal medya aracı ve fotoğraf paylaşma sıklığı) yer almaktadır. İkinci bölümde 15 maddeden oluşan Estetik Cerrahiye Kabul Ölçeği (ECKÖ), üçüncü bölümde 16 maddeden oluşan Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) ve dördüncü bölümde ise 9 maddeden oluşan Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) yer almaktadır.

Estetik Cerrahiye Kabul Ölçeği (ECKÖ) Henderson-King ve Henderson-King (2005) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Karaca ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek *kişisel, sosyal ve düşünceler* olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır ve 7'li Likert tipindedir (1= Hiç Katılmıyorum, 7= Tamamen Katılıyorum); ancak 10. Madde ters kodlanmaktadır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.93; *kişisel* boyutunun 0.90; *sosyal* boyutunun 0.81 ve *düşünceler* boyutunun 0.91 olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) Hart ve arkadaşları tarafından (2008) geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması ve geçerlik ve güvenilirlik analizleri Doğan (2010) tarafından yapılmıştır. Tek boyuttan oluşan ölçeğin 1. Maddesi ters kodlanmaktadır. 5'li Likert tipinde bir ölçme aracıdır (1= Hiç Uygun Değil, 5= Tamamen Uygun). Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.96 olarak bulunmuştur.

Beğenilme Arzusu Ölçeği (BAÖ) Kaşıkara ve Doğan (2017) tarafından oluşturulup geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek tek boyuttan oluşmakta ve ters madde içermemektedir. 4'lü Likert tipinde bir ölçme aracıdır (1= Hiç Katılmıyorum, 4= Tamamen Katılıyorum). Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.87 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışma yalnızca bir kamu üniversitesinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören sağlık yönetimi bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler Türkiye'deki tüm sağlık yönetimi öğrencilerine genellenemez.

Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

H1: Katılımcıların estetik cerrahi kabul düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H2: Katılımcıların sosyal görünüş kaygısı düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

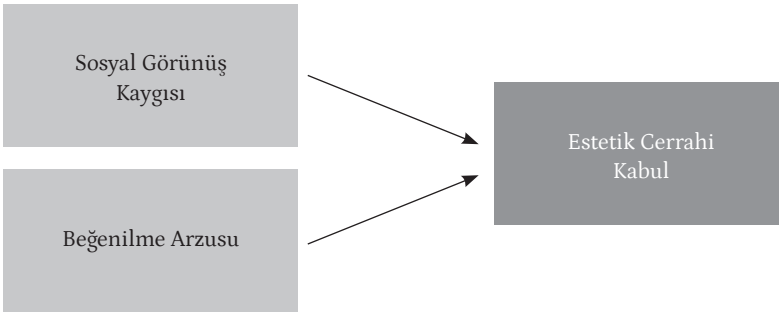
H3: Katılımcıların beğenilme arzusu düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

H4: Katılımcıların sosyal görünüş kaygıları, beğenilme arzuları ve estetik cerrahiye kabul düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.

H5: Katılımcıların sosyal görünüş kaygıları ve beğenilme arzuları, estetik cerrahiye kabul düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Araştırmanın modeli araştırma kapsamında cevap aranan sorulardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Gençlerde sosyal görünüş kaygısının estetik cerrahiye kabul etme etkisi ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul etme üzerindeki etkisi incelenmek istenmiştir. Çalışmada ele alınan değişkenler sosyal görünüş kaygısı, beğenilme arzusu, estetik cerrahi kabul ve alt boyutları (kişisel, sosyal ve düşünceler) ve sosyodemografik özelliklerdir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Verilerin Analizi

Söz konusu ölçekler kullanılarak elde edilen veriler, SPSS 26.0 paket programı aracılığıyla güvenilirlik analizi, T Testi, ANOVA, korelasyon ve çoklu regresyon analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğu, bu nedene kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Aminu ve Shariff, 2014). Yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda Cronbach's alpha değerlerinin ECKÖ 0.93; Estetik

Cerrahi *Kişisel* Alt Boyutu 0.90; Estetik Cerrahi *Sosyal* Alt Boyutu 0.81; Estetik Cerrahi *Düşünceler* Alt Boyutu 0.91; SGKÖ 0.96; BAÖ için ise 0.87 olduğu belirlenmiştir. Ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Doğan, 2010).

Bulgular

Sosyodemografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan 242 öğrencinin %67.4'ünün kadın, %60.7'sinin 21 yaş ve altı, %29.3'ünün 4.sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %46.7'si şehirde, %36.8'i büyükşehirde, %16.5'i ise köy / kasabada yaşamaktadır. Katılımcıların %9.9'unun daha önce estetik operasyon yaptırdığı, %42.6'sının sosyal medyada 4 saat ve üzerinde vakit geçirdiği, %33.5'inin bazen ve %17.4'ünün çok sık fotoğraf paylaştığı tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında %33.8'inin rinoplasti ameliyatı, %17.4'ünün botox dolgu uygulamasını yaptırmak istediği; en sık kullanılan sosyal medya aracının ise %63.6 ile Instagram olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Örneklemeye İlişkin Sosyodemografik Bulgular

Değişkenler		N	%	Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	163	67.4	Sosyal medyada geçirilen zaman	4 saaten az	163	57.4
	Erkek	79	32.6		4 saat ve üzeri	103	42.6
Yaş	21 yaş ve altı	147	60.7	Fotoğraf paylaşma sıklığı	Çok sık	42	17.4
	22 yaş ve üzeri	95	39.3		Bazen	81	33.5
					Nadiren	90	37.2
Sınıf	1. Sınıf	64	26.4	Olmak istenilen operasyonlar	Hiç	29	12.0
	2. Sınıf	47	19.4		Rinoplasti	126	33.8
	3. Sınıf	60	24.8		Meme Estetiği	35	9.4
					Yüz ve Dudağa Yağ Enjeksiyonu	42	11.3
	4. Sınıf	71	29.3		Liposuction	55	14.7
Yaşanılan Yer	Köy-Kasaba	40	16.5	Sık kullanılan sosyal medya aracı	Botox-Dolgu	65	17.4
					Diğer	50	13.4
	Şehir	113	46.7		Instagram	225	63.6
					Twitter	70	19.8
Büyükşehir	89	36.8	Facebook	8	2.3		
			Diğer	51	14.4		
Daha önce estetik yaptırдыңız mı?	Evet	24	9.9				
	Hayır	218	90.1				

Yapılan analizler sonucunda sosyodemografik değişkenler açısından cinsiyet, daha önce estetik yaptırdığı durumu, sosyal medyada geçirilen zaman, yaşanılan yer ve fotoğraf paylaşma sıklığı değişkenleri

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterirken ($p < 0.05$); yaş, olmak istenen operasyonlar ve sık kullanılan sosyal medya aracı değişkenlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Araştırmada kullanılan Estetik Cerrahi Kabul Ölçeği ve alt boyutları ile Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme Arzusu ölçeklerinin sosyodemografik değişkenlere göre analizi Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Estetik Cerrahi Kabul Ölçeği ve Alt Boyutları, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme Arzusunun Sosyodemografik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Değişkenler	Estetik Cerrahi Kabul		ECK Düşünceler Alt Boyutu		ECK Sosyal Alt Boyutu		ECK Kişisel Alt Boyutu		Sosyal Görünüş Kaygısı		Beğenilme Arzusu	
	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss
Ginsiyet												
Kadın	4.40	1.15	4.87	1.94	3.24	1.63	5.10	1.58	2.30	.98	2.15	.74
Erkek	3.86	1.19	4.16	1.66	2.69	1.40	4.73	1.46	2.24	.98	2.12	.73
Toplam	t=3.05; p=0.00		t=2.78; p=0.00		t=2.59; p=0.01		t=1.76; p=0.08		t=0.43; p=0.66		t=0.28; p=0.78	
Estetik operasyon geçirdiniz mi?												
Evet	5.34	1.21	5.85	1.41	4.01	1.55	6.16	1.34	2.20	.96	2.21	.84
Hayır	4.10	1.40	4.50	1.88	2.96	1.55	4.85	1.51	2.29	.99	2.14	.73
Toplam	t=4.13; p=0.00		t=4.24; p=0.00		t=3.16; p=0.00		t=4.05; p=0.00		t=-0.42; p=0.67		t=0.47; p=0.63	
Sosyal medyada geçirilen süre												
4 saatten az	4.01	1.39	4.40	1.89	2.93	1.47	4.69	1.55	2.12	.91	2.05	.71
4 saat ve üzeri	4.52	1.44	4.96	1.84	3.23	1.71	5.37	1.46	2.49	1.04	2.26	.76
Toplam	t=-2.77; p=0.00		t=-2.30; p=0.02		t=-1.45; p=0.16		t=-3.41; p=0.00		t=-2.92; p=0.00		t=-2.20; p=0.03	

Tablo 2 incelendiğinde cinsiyete göre estetik cerrahi kabul, *sosyal* alt boyutu ve *düşünceler* alt boyutu, %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Kadınların erkeklere oranla estetik cerrahiye daha fazla kabul ettikleri belirlenmiştir ($p=0.00$; $p=0.01$; $p=0.00$). *Sosyal* alt boyutunda kadınların çevrelerinde ve ilişkilerinde kendilerini daha iyi hissetmeleri açısından estetik cerrahiye kabul ettikleri; *düşünceler* alt boyutunda ise estetiğe yönelik görüşlerinin erkeklere göre daha olumlu fikirlere sahip olduğu görülmektedir.

Daha önce estetik operasyon yaptırmaya durumuna göre estetik cerrahiye kabul düzeyi, *kişisel*, *sosyal* ve *düşünceler* alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.00$; $p=0.00$; $p=0.00$; $p=0.00$). Daha önce estetik operasyon geçiren katılımcılar diğerlerine göre estetik cerrahiye kabule daha olumlu yaklaşmaktadır. Estetik operasyon geçiren bireyler sosyal ortamlarında kendilerini daha iyi hissetmekte, estetik cerrahiye olan görüşleri pozitif yönde ve motivasyonları açısından kişisel değerlendirmeleri diğer katılımcılara göre daha yüksektir. Elde edilen sonuçtan hareketle daha önce estetik operasyon geçiren katılımcıların ilerleyen zamanlarda yeniden operasyon geçirebilecekleri düşünülmektedir.

Sosyal medyada geçirilen zaman değişkeni *sosyal* alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermezken ($p=0.16$); estetik cerrahi kabul düzeyi, *kişisel* ve *düşünceler* alt boyutu ($p=0.01$; $p=0.00$; $p=0.02$) sosyal görünüş kaygısı ($p=0.00$) ve beğenilme arzusu ($p=0.03$) ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Sosyal medyada 4 saat ve üzerinde vakit geçiren öğrenciler estetik cerrahiye daha fazla ilgi duymakta, bununla beraber sosyal görünüş kaygıları ve beğenilme arzuları ise artış göstermektedir. Sosyal medyada yaratılan ideal beden algısının, sosyal medyada geçirilen vakit arttıkça bireyleri etkilemekte ve estetiğe yönlendirmekte olduğu söylenebilir.

Tablo 3'te Estetik Cerrahi Kabul Ölçeği ve alt boyutlarının sosyodemografik değişkenlere göre yapılmış analizi yer almaktadır.

Tablo 3. Estetik Cerrahi Kabul Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi (ANOVA)

Değişkenler	Estetik Cerrahi Kabul		ECK Düşünceler Alt Boyutu		ECK Sosyal Alt Boyutu		ECK Kişisel Alt Boyutu	
	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss
Yaşanılan yer								
Köy- Kasaba-1	3.69	1.26	4.11	1.67	2.58	1.43	4.38	1.48
Şehir-2	4.24	1.48	4.71	1.97	3.08	1.50	4.92	1.61
Büyükşehir-3	4.45	1.38	4.78	1.84	3.25	1.69	5.33	1.41
Toplam	F=4.01; p=0.02		F=1.90; p=0.15		F=2.57; p=0.08		F=5.52; p=0.00	
	1-3						1-3	
Ne sıklıkla fotoğraf paylaşırsınız?								
Çok sık-1	4.97	1.43	5.51	1.96	3.54	1.71	5.86	1.22
Bazen-2	4.51	1.32	4.97	1.68	3.24	1.63	5.30	1.39
Nadiren-3	3.86	1.36	4.18	1.88	2.85	1.42	4.54	1.52
Hiç-4	3.51	1.32	3.85	1.67	2.51	1.45	4.19	1.67
Toplam	F=10.24; p=0.00		F=7.98; p=0.00		F=3.50; p=0.02		F=12.07; p=0.00	
	1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4		1-4		1-3, 1-4, 2-3, 2-4	

Tablo 3 incelendiğinde yaşanılan yer değişkenine göre estetik cerrahiye kabul düzeyinin farklılık gösterip göstermediğinin test edilebilmesi için verilere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Varyanslar homojen dağılım gösterdiği için ($p>0.05$) Post Hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Bonferroni testi sonucuna göre köy/kasaba-büyükşehirde yaşama (1-3) ile estetik cerrahi kabul düzeyi arasında istatistiksel farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Gruplar arasındaki farklılığın köy/kasaba-büyükşehir gruplarından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Yaşanılan yer grupları içerisinde en düşük ortalama ($\bar{X}=3.69$) köy-kasabada yaşayanlarda iken; en yüksek ortalama büyükşehirde yaşayanlarda yer almaktadır ($\bar{X}=4.45$). Estetik cerrahi *kişisel* alt boyutu düzeyinde incelendiğinde gruplar arasındaki farklılığın köy/kasaba-büyükşehir gruplarından (1-3) kaynaklı olduğu görülmüştür. Alt boyutu düzeyinde en düşük ortalama ($\bar{X}= 4.38$) köy-kasabada yaşayanlarda

iken; en yüksek ortalama büyükşehirde yaşayanlarda tespit edilmiştir ($\bar{X}=5.33$). Büyükşehirde yaşayan öğrenciler estetik cerrahiye kabul ederken köy-kasabada yaşayan öğrenciler bu fikre daha temkinli yaklaşmaktadır.

Fotoğraf paylaşma sıklığı değişkenine göre estetik cerrahi kabul düzeyinin farklılık gösterip göstermediğinin test edilebilmesi için verilere ANOVA analizi uygulanmıştır. Varyanslar homojen dağılım gösterdiği için ($p>0.05$) Post Hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Bonferroni testi sonucuna göre fotoğraf paylaşma sıklığı çok sık-nadiren, çok sık-hiç, bazen-nadiren ve bazen-hiç olanlar ile estetik cerrahiye kabul düzeyi ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (1-3; 1-4; 2-3; 2-4) ($p<0.05$). Gruplar arasındaki farklılığın fotoğraf paylaşma sıklığı çok sık-nadiren, çok sık-hiç, bazen-nadiren, bazen-hiç gruplarından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Estetik cerrahi kabul düzeyi için fotoğraf paylaşma sıklığı içerisinde en düşük ortalama ($\bar{X}=3.51$) hiç fotoğraf paylaşmayan katılımcılarda iken; en yüksek ortalama çok sık fotoğraf paylaşan katılımcılarda tespit edilmiştir ($\bar{X}=4.97$). Estetik cerrahi *kişisel* alt boyutu için en düşük ortalama ($\bar{X}=4.19$) hiç fotoğraf paylaşmayanlarda iken; en yüksek ortalamanın çok sık fotoğraf paylaşanlarda olduğu gözlemlenmiştir ($\bar{X}=5.86$). Estetik cerrahi *sosyal* alt boyutu için en düşük ortalama ($\bar{X}=2.51$) hiç fotoğraf paylaşmayanlarda iken; en yüksek ortalamanın çok sık fotoğraf paylaşanlarda olduğu gözlemlenmiştir ($\bar{X}=3.54$). Estetik cerrahi *düşünceler* alt boyutu için en düşük ortalama ($\bar{X}=3.85$) hiç fotoğraf paylaşmayanlarda iken; en yüksek ortalamanın çok sık fotoğraf paylaşanlarda olduğu gözlemlenmiştir ($\bar{X}=5.51$) (Tablo 3). Sosyal medyada çok sık fotoğraf paylaşımı yapan katılımcılar nadiren paylaşan ve hiç paylaşmayan katılımcılara göre estetik cerrahiye daha fazla kabul etmektedir. Sonuç olarak sosyodemografik değişkenlere göre katılımcıların estetik cerrahi kabul, sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Bu durumda H_1 , H_2 ve H_3 hipotezleri doğrulanmıştır.

Tablo 4'te araştırmada kullanılan 3 ölçeğin birbiriyle ilişkisinin analiz edildiği korelasyon tablosu yer almaktadır.

Tablo 4. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Estetik Cerrahi Kabul	Sosyal Görünüş Kaygısı	Beğenilme Arzusu
Estetik Cerrahi Kabul	4.23	1.44	1		
Sosyal Görünüş Kaygısı	2.29	.99	.37**	1	
Beğenilme Arzusu	2.15	.74	.36**	.76**	1

** Korelasyon $p<0.001$ önem düzeyinde anlamlı.

Tablo 4'te görüldüğü üzere estetik cerrahiye kabul, sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($p=0.00$). Estetik Cerrahi Kabul Ölçeği'nin Sosyal

Görünüş Kaygısı Ölçeği ($r=.37$) ve Beğenilme Arzusu Ölçeği ($r=.36$) ile aralarında 0.001 önem düzeyinde, pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ile Beğenilme Arzusu Ölçeği arasında 0.001 önem düzeyinde, pozitif yönlü oldukça yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=.76$) (Gürbüz ve Şahin, 2018). Katılımcıların beğenilme arzuları arttıkça sosyal görünüş kaygıları ve estetik cerrahiye kabulleri de artış göstermektedir. Bu durumda H_4 hipotezi doğrulanmıştır.

Tablo 5'te ise çoklu regresyon analizi yapılmış ve sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul düzeyine etkisi incelenmiştir.

Tablo 5. Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme Arzusunun Estetik Cerrahi Kabule Etkisi

Değişkenler	B	Standart Sapma	β	t	p	VIF
Sabit	2.70	.26		10.27	.00	
Sosyal Görünüş Kaygısı	.33	.13	.23	2.52	.01	2.34
Beğenilme Arzusu	.36	.18	.19	2.03	.04	2.34

$R= .39$; Adjusted $R^2= .14$; $F= 21.32$; $p<0.001$; Durbin Watson= 1.81

Tablo 5'te yer alan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, istatistiksel tahminler modelin anlamlı olduğunu göstermektedir ($F=21.32$; $p<0.001$). Sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul düzeylerindeki toplam varyansın %14.4'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun artmasının estetik cerrahiye kabul düzeylerini istatistiksel olarak artırdığı görülmektedir ($t=10.27$; $p=0.00$). Estetik cerrahiye kabulün en güçlü yordayıcısının beğenilme arzusu ($B=0.36$; $t=2.03$; $p=0.04$); daha sonra sosyal görünüş kaygısının ($B=0.33$; $t=2.52$; $p=0.01$) geldiği tespit edilmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı $r^2=0.14$ 'tür. Model tablosunda Durbin Watson değeri 1.81 olarak tespit edilmiştir. Bu değer 1.5 ile 2.5 arasında yer alması kurulan modelde otokorelasyon olmadığını göstermektedir (Kalaycı, 2014). VIF değeri 2.34 olduğundan, 10'un altında yer aldığı ve kurulan modelde çoklu doğrusallığa rastlanmadığı yorumlanmıştır (Büyüköztürk, 2013). Dolayısıyla katılımcıların sosyal görünüş kaygıları ve beğenilme arzuları, estetik cerrahiye kabul düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu durumda H_5 hipotezi de doğrulanmıştır.

Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzuları ile estetik cerrahiye kabul etme düzeylerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmeleri gerçekleştirilmiştir. Cinsiyet, daha önce estetik operasyon yaptırma durumu, sosyal medyada geçirilen zaman, yaşanan yer ve fotoğraf paylaşma sıklığı sosyodemografik değişkenlerinin estetik cerrahi kabul ve alt boyutları, sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermiştir. Yalnızca sosyal medyada geçirilen süre değişkeni, üç ölçek için de anlamlı farklılık göstermiştir. Ayrıca önemli bir bulgu olarak sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabul üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Mevcut araştırmada cerrahi operasyonlar içerisinde en fazla yaptırılmak istenen estetik türü rinoplasti olurken; ameliyatsız operasyonlar içerisinde botox-dolgu uygulamaları olmuştur. Katılımcılar arasında estetik cerrahiye kabul ve beğenilme arzusu ortalamasının orta düzeyin üzerinde; sosyal görünüş kaygısı

ortalamasının ise orta düzeyin altında olduğu sonucuna varılmıştır. Gençlerin beğenilme arzuları fazla, estetik cerrahiye bakış açıları olumlu iken sosyal görünüş kaygılarının olmaması kendilerine güvendikleri ve sosyal ortamlarda kendilerini rahat hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınların estetik cerrahiye daha olumlu bir tutum sergilediği gözlenmiştir. Kadınların genellikle kişisel görünümüne daha fazla önem verdikleri ve beğenilmeyi arzuladıkları düşünülmektedir. Bu gözlemler, literatürdeki bazı çalışmalarla (Seo ve Kim, 2020; Wu ve ark., 2020; Jovic ve ark., 2017) uyumluluk göstermektedir. Estetik kaygı, beğenilme ve güzelleşme arzusu, kusursuz olma ve fark edilme çabası gibi kavramların kadınlarda erkeklere oranla daha fazla göze çarptığı söylenebilmektedir (Uğurlu, 2015). Bu çalışmada elde edilen sonuçların aksine Demirel (2021), Stolić ve arkadaşları (2019), Wen ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmalarda ise cinsiyet ile ECKÖ arasında farklılık bulunamamıştır.

ISAPS (2020) verileri incelendiğinde de kadın ve erkeklerin bedenleri hakkında olan düşüncelerinin ve estetik operasyon tercihlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Erkekler kendilerini daha aktif ve fonksiyonel görmek isterken; kadınlar daha çekici ve estetik görünmeyi istemektedirler. Görünüme yatırım, yaşlanma korkusu, psikolojinin düzeltilmesi gibi faktörlerin etkili olduğu estetik uygulamalarda kadınlardaki başvuru sayısı daha fazla olmaktadır (Temizkan ve Temizkan, 2020). Bu durumun toplumsal cinsiyet algılarına dayalı olarak kadınların bakımlı olmak istemelerinden ve seçilen rolünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin SGKÖ ve BAÖ düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Cinsiyete dair SGKÖ düzeyinde elde edilen sonuç literatürle uyumluluk göstermektedir (Yıldız ve Halitoğulları, 2019; Amasyalı ve Sabuncuoğlu, 2017; Göksel ve ark., 2018; Çetinkaya ve ark., 2019; Şimşir ve ark., 2019; Kurutçu ve Yorulmaz, 2019). Elde edilen sonuçların aksine Küçük Öztürk ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni SGKÖ ile anlamlı farklılık göstermiştir. Cinsiyete dair BAÖ düzeyinde ulaşılan sonuçlar da daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Güvenç, 2022; Çağlar, 2021; Kahraman, 2021; Sarıgül, 2019). Cinsiyet değişkenine göre sosyal görünüş kaygısında farklılık olmamasının nedeninin son dönemde erkeklerin de kadınlarla benzer estetik kaygılara sahip olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Önceki dönemlerde güzel ve çekici bir görünüm kadınların tercihi iken; değişen ve modernleşen dünyada erkeklerin de bakımlı ve metroseksüel olmasından bahsedilmektedir.

Yapılan çalışmada yaş değişkeni SGKÖ ve BAÖ düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Çiçek (2021), Erdoğan (2019) ile Pehlivan ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmalarda da yaşa göre SGKÖ düzeyleri farklılık göstermemiştir. Yaşa göre BAÖ düzeyi açısından da Kahraman (2021) tarafından yapılan çalışmada herhangi bir farklılık görülmezken; Güvenç (2022) ve Çağlar (2021) tarafından yapılan çalışmalarda gençlerin beğenilme arzularının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada yaşa göre sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun farklılık göstermemesi, söz konusu ölçeklerin gençlere uygulanmasından kaynaklı olarak benzer sosyal görünüş kaygıları ve beğenilme arzuları yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Gün içerisinde sosyal medya kullanım süresine göre SGKÖ düzeyi anlamlı farklılık göstermiştir. Sosyal medyada 4 saat ve üzeri vakit geçiren katılımcıların SGKÖ düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgular Hawes ve arkadaşları (2020), Özer ve Güzel (2023) ile Yılmaz (2020)

tarafından yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermiştir. Sosyal medyada geçirilen zaman arttıkça bakım, güzellik, estetik gibi paylaşımların, yaratılan ideal beden imajlarının ve güzel/yakışıklı algılarının katılımcıları etkileyerek sosyal görünüş kaygısı düzeylerinde artışa yol açtığı düşünülmektedir.

Ayrıca mevcut araştırmada fotoğraf paylaşımı çok sık olanların ve sosyal medyada fazla zaman geçirenlerin estetik cerrahi kabulünün yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Benzer olarak Alcan ve Çetin (2022) de sosyal medyanın estetik cerrahiye artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal medyada fazla zaman geçiren kullanıcılar estetik işlemlere daha olumlu bir bakış açısıyla yaklaşmakta, vücutlarında değişiklik yaparak daha mutlu, güzel ve çekici olacaklarına inanmaktadırlar (Türk ve Bayrakçı, 2020). Sosyal medya, kullanıcılara benzemek istedikleri imajı oluşturma fırsatını efekt ve filtrelerle yapay olarak sağlayabilmektedir. Bu nedenle, sosyal görünüş kaygısı yaşayan bireylerin sosyal medyada daha fazla zaman geçirdiği düşünülmektedir. Sosyodemografik bulgularda en sık tercih edilen sosyal medya aracının %64 ile Instagram olduğunun tespit edilmesi de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Farklı sosyal medya uygulamalarına nazaran Instagram en fazla görsel paylaşımın yapıldığı bir meca olduğu için katılımcıların sosyal medyadan etkilenmelerindeki en büyük rolü üstlendiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada estetik cerrahi kabulün sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu ile aralarında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Literatürde benzer şekilde Karabacak (2022) tarafından yapılan çalışmada da beden beğenisi ile estetik cerrahiye kabul arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Bu çalışmada en yüksek ilişkinin sosyal görünüş kaygısı ile beğenilme arzusu arasında olduğu anlaşılmıştır. Son dönemde sosyal medyanın etkisi ile bireylerin daha fazla beğenilme arzusu duyararak fotoğraf ve video paylaşımları yaptığı söylenebilir. Bir süre sonra bağımlılık haline gelen sosyal medya, anı yaşamayı ve doğal olabilmeyi engelleyen bir unsur olarak gittikçe daha fazla dikkati çekmektedir. Yapılan araştırmalarda da sosyal görünüş kaygısı ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir (Özer ve Güzel, 2023).

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda diğer bir önemli bulgu elde edilmiştir. Bu araştırmada sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusunun estetik cerrahiye kabulü istatistiksel olarak etkilediği tespit edilmiştir. Etki düzeyi daha yüksek olan değişkenin ise beğenilme arzusu olduğu belirlenmiştir. Dömbekci ve Öztürk (2021) de yaptıkları çalışmada sosyal medyanın, güzellik algısının, fiziksel problemlerin ve ruhsal problemlerin kişileri estetiğe yönlendirdiğini ifade etmişlerdir.

Elde edilen bulgulardan hareketle gençlerin sosyal görünüş kaygıları arttıkça beğenilme arzularının da arttığı ve sonuçta estetik cerrahi kabulünün gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Sosyal medyada geçirilen süre artış gösterdikçe bireyler kendileri ile olan barışıklığını yitirmekte, kendilerini ve sahip oldukları özelliklerini beğenmemekte, filtre-efekt kullanımı artmakta ve efektlerin vermiş olduğu görünüm kişiyi kısa süreli olarak memnun etmekte, ancak daha sonra sosyal görünüş kaygısını doğurarak estetiğe yönlendirmelerine etki etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde yaygınlaşan sosyal medya kullanımı, özellikle gençler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Sosyal medyada geçirilen sürenin artması, psikolojik sorunlar, sosyal kaygılar ve beğenilmeye yönelik arzuların ortaya çıkmasına yol açabilir. Gençler arasında yaygınlaşan

sosyal görünüş kaygısı ve beğenilme arzusu, bu durumun bir sonucu olarak gösterilebilmektedir. Sosyal medyada gündem haline getirilen güzellik standartları ve çizilen kadın/erkek imajları genç bireylerin kimlik algılarını değiştirerek, çevrelerindeki bireylerle kendilerini kıyaslamalarına ve kolayca etkilenmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu durum gençlerin dış görünüşleriyle ilgili endişe duymalarına ve estetik cerrahi operasyonlara karşı eğilimli olmasına neden olmaktadır. Sahip olduğu özelliklerden memnun olan gençler dahi sosyal medyada fazla zaman geçirdiği takdirde bir süre sonra görünüş kaygısına kapılarak, beğeni artırmak ve çekici bulunmak adına estetik operasyonlara yönelim gösterebilmektedir.

Son yıllarda estetik cerrahi girişimlerinin gençler arasında kabul görmesi ve tercih edilme sıklığı artmaktadır. Yaş ortalaması gittikçe düşen bu kitlenin popülizmden etkilenerek estetik operasyon olma talebi yadsınamayacak boyutlara ulaşmıştır. Dolayısıyla gençlerin estetik cerrahiye yönelmeleri sonucunda gerek ekonomik gerekse tıbbi sorunlar gündeme gelebilmektedir. Ekonomik açıdan aile bütçesine ve ülke ekonomisine önemli bir yük getirmenin yanı sıra, tıbbi bakımdan da operasyon sonrası komplikasyonların ortaya çıkması ve bu durumun bağımlılık haline dönüşerek ruhsal sorunlara neden olması gibi zararları bulunmaktadır.

Estetik cerrahi operasyonların fiziksel değişimin yanında psikolojik etkileri de bulunmaktadır. Tatmin edici olmayan operasyonlar, bireylerde özgüven azaltıcı bir faktör olabilir. Bu nedenle gençlere estetik cerrahinin yalnızca dış görünüşü değil, psikolojik sağlığı da etkileyebilecek bir müdahale olduğu konusunda bilgilendirici eğitimler verilmeli, kendi değerlerini ve özgüvenlerini geliştirmek adına alternatif yöntemler sunulmalıdır. En başta aileler, çocuklarının görünüşleri ile ilgili duyduğu kaygıları anlamalı ve destek olmalıdırlar. Toplum olarak standardize edilen güzellik kavramını değiştirmeye, herkesin kendine özgü bir aurası olduğunu, tek tip bir görünümün güzellik kavramını doğurmadığını anlamaları sağlanmalıdır.

Beğenilme arzusu ve sosyal görünüş kaygısı konularında negatif düşüncelere sahip olan gençler için uzman yardımı almaları, kendilerini olduğu gibi kabul etme üzerine çalışmalar yapmaları, bünyelerinde barındırdıkları bu olumsuz düşüncelerle başa çıkma stratejileri üzerinde yoğunlaşmaları önerilmektedir. Bu durumda olası depresyon riskinin azaltılabileceği, estetik cerrahiye kabul etme oranlarında da düşüş sağlanabileceği düşünülmektedir.

Estetik cerrahiye yönelten başlıca durumlardan olan internette geçirilen zamanın azaltılması da bir çözüm olarak sunulabilir. Gençlerin tekrar topluma kazandırılabilmesi adına teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalık oluşturulmalıdır. Sosyal medya orucu, doğa yürüyüşleri ve gün içinde yapabilecekleri sportif aktivite ve hobilere yönlendirilmeleri ile zaman yönetimi becerilerinin artırılması gerekmektedir. Son olarak literatüre yeni perspektifler kazandırabilmek, toplumsal farkındalık oluşturulması ve çözüm önerileri geliştirilmesi adına konuyla ilgili farklı örneklem gruplarında araştırmalar yapılması ve kapsamın genişletilmesi önerilmektedir. Özellikle sosyal medya ve estetik cerrahiye yönelime etki eden aracı ve düzenleyici değişkenlerin sorgulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

The Effect Of Social Appearance Anxiety And Desire To Be Liked By Young People On Acceptance Of Aesthetic Surgery

*Sümeyye Özmen**

*Firdevs Çelik***

Introduction

From childhood to adulthood, humans long for approval and acceptance. Recently, this desire has become even more pronounced with the increasing popularity of aesthetic surgical procedures. With advancements in treatment methods, surgeries have become easier and faster to apply and economically accessible, which has led to a growing interest in this field. Aesthetic operations performed in Turkey, as in the rest of the world, are increasing with each year.

Although the age range of individuals seeking aesthetic operations varies, the highest demand comes from young individuals. Aesthetic surgery has become increasingly popular among young people, largely due to the influence of social media. The media creates an ideal image of what a person should look like, and many individuals feel pressured to conform to that image. This can lead to anxiety about their appearance in social situations and negatively affect their daily lives.

For this reason, it is considered meaningful to determine the relationship between the acceptance of aesthetic surgery, social appearance anxiety, and the desire for approval. This study focuses on young individuals who will serve as administrators in healthcare institutions. The aim of the study is to measure the attitudes of young people who are going to work as administrators in healthcare institutions to the existing problem. Although studies examining the acceptance of aesthetic surgery, social appearance anxiety, and the desire for approval on students separately exist in the national literature, no study applying these three scales together on a sample of health management students could be found. This uniqueness is believed to contribute to the literature and guide similar studies.

* Assoc. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Health Management, Burdur, Türkiye. sozmen@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3056-0872

** Graduate Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Social Sciences Institute, Department of Health Management, Burdur, Türkiye. firdevsc.cik@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2115-4629

Aim

The aim of this research is to determine the impact of social appearance anxiety and the desire for approval on the acceptance of aesthetic surgery among health management students in a public university. Additionally, the study seeks to identify whether there are significant differences caused by sociodemographic characteristics.

Method

This study is a descriptive and cross-sectional study conducted between January 5, 2023, and February 10, 2023. The population of the research consists of students (N=508) enrolled in the health management department during the 2022-2023 academic year at a public university. The convenience sampling method was used and 242 students participated in the research on a volunteer basis. The face-to-face questionnaire method was preferred as the data collection method, and the analysis of the data was conducted using the SPSS 26.0 package program. A questionnaire consisting of four sections was chosen as the data collection tool. The questionnaire comprises a total of 49 questions. The first section includes 9 sociodemographic questions such as age, gender, etc. The second section contains the Social Appearance Anxiety Scale, the third section includes the Desire for Approval Scale, and the final section consists of the Aesthetic Surgery Acceptance Scale.

Reliability analysis was performed on the obtained data, and T-Test, ANOVA, correlation, and multiple regression analyses were conducted. The reliability analysis results indicated that the Cronbach's alpha value for the Aesthetic Surgery Acceptance Scale is 0.93. The Cronbach's alpha value found for the personal sub-dimension is 0.90. It is 0.81 for the social sub-dimension and 0.91 for the thoughts sub-dimension. In addition, for the Social Appearance Anxiety Scale, the Cronbach's alpha was found to be 0.96, and for the Desire for Approval Scale, it was found to be 0.87. The scales were found to be highly reliable.

Results

Statistically significant differences were observed in terms of gender, previous aesthetic surgery experience, time spent on social media, place of residence, and frequency of photo sharing. However, no significant differences were found in terms of age, desired surgical operations and the frequently used social media platform.

According to the results of the ANOVA test, a statistically significant correlation was found between the acceptance level of aesthetic surgery and the place of residence. The difference between the groups was found to be between those living in a village/small town and those living in a big city. The variable of frequency of photo sharing was found to lead to significant differences in terms of the acceptance level of aesthetic surgery and its sub-dimensions.

There is a statistically significant, positively moderate correlation between the Aesthetic Surgery Acceptance Scale, the Social Appearance Anxiety Scale ($r=.37$), and the Desire for Approval Scale ($r=.36$) at the 0.001 significance level. A highly significant positive correlation was found between the Social Appearance Anxiety Scale and the Desire for Approval Scale at the 0.001 significance level ($r=.76$).

It was determined that social appearance anxiety and the desire for approval explain 14.4% of the total variance in the acceptance levels of aesthetic surgery. The increase in social appearance anxiety and the

desire for approval statistically increased the acceptance levels of aesthetic surgery ($t=10.27$; $p=0.00$). The strongest predictor of aesthetic surgery acceptance was found to be the desire for approval ($B=0.36$; $t=2.03$; $p=0.04$), followed by social appearance anxiety ($B=0.33$; $t=2.52$; $p=0.01$).

Conclusion and Recommendations

The increasing use of social media today is causing various negative effects on young individuals, including psychological issues, social anxieties, and desires for approval. This situation contributes to the widespread social appearance anxiety and the desire for approval amongst young people, escalating concerns about their physical appearance.

The growing popularity of aesthetic surgical operations amongst young individuals can bring about medical and economic challenges. Aesthetic surgeries may not only lead to physical changes but also induce psychological impacts. Unsatisfactory surgical outcomes can have a confidence-reducing effect on individuals. It is essential to inform young individuals on such operations and families should understand and support their children's concerns about their appearance. Instead of standardizing the concept of beauty in society, it is crucial to nurture the understanding that everyone is unique.

Young individuals experiencing the desire for approval and social appearance anxiety are recommended to seek professional help, work on accepting themselves as they are, and develop coping strategies for dealing with negative thoughts. Additionally, creating awareness to reduce internet usage and directing individuals towards alternative activities are considered potential solutions.

To contribute new perspectives to the literature, raise social awareness, and develop solutions, further research on different sample groups related to the topic is suggested. Especially, more detailed examinations of variables influencing the inclination towards social media and aesthetic surgery could be beneficial.

Kaynakça/References

- Alcan, A. O. ve Çetin, S. (2022). Sosyal medya kullanımının kadınların estetik cerrahiye ilişkin tutumlarına etkisi. *Osmanğazi Tıp Dergisi*, 44(4), 554-562.
- Amasyalı, M. ve Sabuncuoğlu, F. A. (2017). Level of social appearance anxiety in individuals with and without alignment of teeth. *Turkish Orthodontic Society*, 30(1), 1-5.
- Aminu, I. M. ve Shariff, M. N. M. (2014). Nijerya'da stratejik yönelim, finansmana erişim, iş ortamı ve KO-Bİ'lerin performansı: Veri taraması ve ön analiz. *Avrupa İşletme ve Yönetim Dergisi*, 6(35), 124-132. <https://doi.org/10.33736/ijbs.537.2016>
- APA. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5). American Psychiatric Publishing.
- Budak, B., Çelik, M., Gürel, Ş., Özcan, H., Subaşı, B. ve Yıldız, M. (2013). Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 3(3), 107-113.
- Büyükoztürk Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Yayıncılık.
- Çağlar, F. (2021). *Sosyal medya bağımlılığı ile narsisistik kişilik özellikleri ve beğenilme arzusu arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çelik, E. ve Makas, S. (2018). Erken dönem uyumsuz şemalar ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 926-937.

- Çetinay Aydın, P. (2017). Kaygı ve endişe. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 10(4), 228- 236.
- Çetinkaya, B., Gülaçtı, F. ve Çiftçi, Z. (2019). Lise öğrencilerinin sosyal görünüş kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 904-922.
- Çiçek, G. (2021). *Burun estetiği ameliyatı öncesi bireylerin sosyal görünüş kaygıları ile psikolojik iyi oluşlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Dean, N., Foley, K. ve Ward, P. (2018). Defining cosmetic surgery. *Australasian Journal of Plastic Surgery*, 1(1), 95-103. <https://doi.org/10.34239/ajops.v1i1.29>
- Demirel, S. (2021). *Plastik cerrahi operasyonu geçirecek hastaların estetik cerrahi kabulü ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Doğan, T. (2010). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'nin (SGKÖ) Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151- 159.
- Dömbekci, H. A. ve Öztürk, Y. E. (2021). Burun estetiği operasyonlarını etkileyen sosyal faktörler ve burun estetiğinin tubileştirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 87, 217-240.
- Erdoğan, B. (2019). *Klinik olmayan örnekleme sosyal medya bağımlılığının sosyal görünüş kaygısı ve iletişim becerileri ile arasındaki ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Erdoğan, R. A. Y. ve Aydoğdu, A. (2021). Determination of social media usage and desire to be liked levels of Kastamonu University tourism faculty students. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 47-56.
- Göksel, A. G., Caz, Ç., Yazıcı, Ö. F. ve Zorba, E. (2018). Spor hizmeti alan bireylerin sosyal görünüş kaygısı ve öznel mutluluklarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 88-101.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz*. Seçkin Yayıncılık.
- Güvenç, B. N. (2022). *Yetişkinlerin beğenilme arzusu ile sanal ortam yalnızlık ve yetersizlik duygusu ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Hart, E. A., Leary, M. ve Rejeski, W. J. (1989). Tie measurement of social physique anxiety. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11(1), 94-104. <https://doi.org/10.1123/jsep.11.1.94>
- Hart, T. A., Flora, D. B., Palyo, S. A., Fresco, D. M., Holle, C. ve Heimberg, R. G. (2008). Development and examination of the social appearance anxiety scale. *Assessment*, 15(1), 48–59. <https://doi.org/10.1177/1073191107306673>
- Haspolat, N. K. ve Kağan, M. (2017). Sosyal fobinin yordayıcıları olarak beden imajı ve benlik saygısı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 139-152.
- Hawes, T., Zimmer Gembeck, M. J. ve Campbell, S. M. (2020). Unique associations of social media use and online appearance preoccupation with depression, anxiety, and appearance rejection sensitivity. *Body Image*, 33, 66-76. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.02.010>
- Henderson-King, D. ve Henderson-King, E. (2005). Acceptance of cosmetic surgery: Scale development and validation. *Body Image*, 2(2), 137-149. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2005.03.003>
- ISAPS. (2020). International society of aesthetic plastic surgery, "International survey on aesthetic/cosmetic procedures performed in 2019". <https://www.isaps.org/wpcontent/uploads/2020/12/Global-Survey-2019.pdf> (Erişim Tarihi: 09.09.2023).
- ISAPS. (2021). International society of aesthetic plastic surgery, "international survey on aesthetic/cosmetic procedures performed in 2021". https://www.isaps.org/media/vdpdanke/isaps-global-survey_2021.pdf (Erişim Tarihi: 09.09.2023).
- İnam, Ö. ve Hotun Şahin, N. (2019). Estetik/kozmetik jinekoloji. Şahin N.H. (Ed.) *Güncel jinekoloji hemşireliği* (s.267-282) içinde. Akademisyen Yayınevi.
- Jovic, M., Sforza, M., Jovanovic, M. ve Jovic, M. (2017). The acceptance of cosmetic surgery scale: confirmatory factor analyses and validation among serbian adults. *Current Psychology*, 36(4), 707-718. <https://doi.org/10.1007/s12144-016-9458-7>
- Kahraman, N. (2021). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının beğenilme arzusu ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayınevi.
- Kaplan, V. (2022). Öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerinin incelenmesi (Kayseri ili örneği). *Humanistic Perspective*, 4(1), 107-125.

- Karabacak, Ö. (2022). *Estetik cerrahi geçiren kadınların beden beğenisi ve estetik cerrahiye kabulü: Kültürlerarası karşılaştırma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Karaca, E. ve Beydağ, K. D. (2021). Plastik cerrahi ameliyatı geçirmiş kadınların beden imajı ve benlik saygıları arasındaki ilişki. *Sağlık ve Toplum*, 31(2), 181-194.
- Karaca, S., Karakoç, A., Onan, N. ve Kadioğlu, H. (2017). Validity and reliability of the Turkish version of the acceptance of cosmetic surgery scale (ACSS). *Journal of Psychiatric Nursing*, 8(1), 17-22.
- Kaşıkara, G. ve Doğan, U. (2017). Beğenilme arzusu: Ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 51-60.
- Kurutçu, Ş. (2020). *Estetik ve cerrahi sağlık hizmeti alan bireylerde sosyal görünüş kaygısının özgüven ve utanççılık üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kurutçu, Ş. ve Yorulmaz, M. (2019). Vücut algısı ve sosyal görünüş kaygısı ilişkisinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(2), 195-208.
- Küçük Öztürk, G., Başer, E. ve Özocak, H. (2023). Investigation of basic personality traits and social appearance anxiety of individuals undergoing aesthetic surgery operations: A descriptive study. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 15(1), 245-253.
- O'Brien, K. A. (2011). *Attenuating desirable responding: A comparison of self-compassion and self-affirmation strategies*. University of Manitoba (Canada).
- Özer, P. ve Güzel, Ş. (2023). Sosyal görünüş kaygısı ve sosyal medya bağımlılığının estetik işlem yaptırma algısı ile ilişkisi. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 14(40), 1412-1432.
- Paksoy Erbaydar, N. ve Kara, Ş. A. (2019). Tıp öğrencileri ve kozmetik amaçlı tıbbi müdahaleler: deneyim ve tutumların belirlenmesi. In 3. *International 21. National Public Health Congress*, 1147.
- Pehlivan, Z., Ada, E. N. ve Öztaş, G. (2017). Ev kadınlarının sosyal görünüş kaygıları ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 28, 11-23.
- Sağlık Bakanlığı. (2021). *Anksiyete bozuklukları klinik protokolü (versiyon 1.0)*. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Araştırma, Geliştirme ve Sağlık Teknoloji Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Sarıgül, U. (2019). *Psikoloji öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri ile beğenilme arzusu ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: İzmir örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çaç Üniversitesi.
- Sarwer, D. B., Crerand, C. E. ve Didie, E. R. (2003). Body dysmorphic disorder in cosmetic surgery patients. *Facial Plastic Surgery*, 19, 7-17. <https://doi.org/10.1055/s-2003-39137>
- Seo, Y. A. ve Kim, Y. A. (2020). Factors affecting acceptance of cosmetic surgery in adults in their 20s–30s. *Aesthetic Plastic Surgery*, 44, 1881-1888. <https://doi.org/10.1007/s00266-020-01761-8>
- Stolić, D., Stolić, M., Ignjatović-Ristić, D., Jovanović, M., Čertić, B. ve Hinić, D. (2019). Structure of the attitudes towards cosmetic procedures acceptance. *Srpski Arhiv Za Celokupno Lekarstvo*, 147(9-10), 600-606. <http://dx.doi.org/10.2298/SARH190327087S>
- Şahin, D. (2019). *Ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutumların, yalnızlık, depresyon ve beğenilme arzusuyla ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.
- Şimşir, Z., Seki, T. ve Dilmaç, B. (2019). Sosyal görünüş kaygısında cinsiyet farklılıkları: Bir meta analiz çalışması. *OPUS—Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 615-637.
- Temizkan, S. P. ve Temizkan, R. (2020). Dünyada ve Türkiye'de medikal turizm kapsamında plastik ve estetik cerrahi uygulamaların hizmet pazarlaması karması perspektifinden değerlendirilmesi. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 3(2), 284-298.
- Türk, G. D. ve Bayrakçı, S. (2020). Sosyal medya ve toplumda değişen estetik işlem yaptırma algısı. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 10(39), 118-135. <https://doi.org/10.5824/ajit-e.2019.4.005>
- Uğurlu, Ö. (2015). Kadının benlik sunumunun güncel bir aracı olarak sosyal ağlar bir tasarım unsuru: "Kusursuzlaştırma". *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 231-247.
- Wen, N., Chia, S. C. ve Xiaoming, H. (2017). Does gender matter? Testing the influence of presumed media influence on young people's attitudes toward cosmetic surgery. *Sex Roles*, 76(7-8), 436-447. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0680-4>

- Wu, Y., Alleva, J. M. ve Mulkens, S. (2020). Factor analysis and psychometric properties of the chinese translation of the acceptance of cosmetic surgery scale. *Body Image*, 33, 244-256. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2020.03.009>
- Yıldız, S. B. ve Halitoğulları, H. H. (2019). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı ve benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 775-790.
- Yılmaz, D. E. (2020). *Sosyal medya kullanan genç yetişkin bireylerde beden algısı ve sosyal görünüş kaygısının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.

Kültürel Göstergeler Işığında Tofaş Araç Sahibi Gençler Üzerine Nitel Bir Araştırma*

*Melek Açıklın***

*Mehmet Çakır****

Öz

Eşya-insan ilişkisini incelemek gündelik yaşamın değişen dinamiklerini saptamanın yanı sıra bireyin iç dünyasını anlama imkânı da sunmaktadır. Nesne yani eşya bir toplumun sembolik olarak taşıdığı kültürel kodların en güçlü göstergesidir. Bu anlamıyla nesne, kültürü oluşturur ve onu var eder. Kültürel tarihimizde maddi kültürün nesneleşmiş bir biçimi haline gelen otomobiller sürücüler tarafından simgesel anlamlar yüklenerek büyüü bir çekicilik sunar. Modern yaşam ile kültüre eklenen otomobiller, özne olarak bireylerin yaşamında özel bir yer alarak bireyin ayrılmaz birer parçasına dönüşmüştür. Buradan hareketle bu araştırma Tofaş araç sahibi gençlerin anlam dünyalarını kültürel göstergeler ışığında ortaya koymayı amaçlamaktadır. 33 genç katılımcı ile yüz yüze görüşülerek verilerin toplandığı bu araştırma, Karaman ilinde yaşayan kuş serisi otomobil kullanıcılarının, araçlar ile aralarındaki etkileşimlerinden hareketle; bireysel, sosyal ve kültürel özelliklerinin ortaya konulması amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden, fenomenoloji deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sahasından elde edilen bulgular, kültürlerarası çalışmalar alanında önemli bir yeri bulunan Geert Hofstede ve arkadaşlarının kültürel unsurları analiz etmek üzere kullandıkları Soğan Şeması modeli ile yorumlanmış ve genç katılımcıların konuya ilişkin deneyimleri aktarılmaya çalışılmıştır. Maxqda 22 programı ile verilerin analiz edildiği bu araştırma, otomobilleri sadece artan yaşam konforunun sembolik bir göstergesi olarak değerlendiren yaygın bir kabule rağmen, sembolik bir araç sahipliğinin özellikle Tofaş kuş serisi modeller özelinde kimlik, statü ve sosyal farklılıkların yansımada nasıl bir kültürel bir unsur haline dönüştüğünü ortaya koyma iddiasıyla hazırlandığından önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Tüketim, Tofaş Araba, Gençlik

* Bu makale Doç. Dr. Mehmet ÇAKIR danışmanlığında Melek Açıklın tarafından tamamlanan "Gençlik Alt Kültür Grubu Olarak Kuş Serisi Araba Tutkunu Gençler: Karaman Örneği" adlı Doktora Tezi'nin bir bölümünden türetilmiştir.

** Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Karaman, Türkiye. melekacikalin@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7192-7979

*** Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Karaman, Türkiye. mehmfmet@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1917-3070

Abstract

Examining the relationship between objects and people not only identifies the changing dynamics of everyday life, but also offers the opportunity to understand the inner world of the individual. The object is the most powerful indicator of the cultural codes that a society symbolically embraces. In this sense, the object creates culture and brings it into existence. Automobiles, which have become an objectified form of material culture in our cultural history, offer a magical attraction by being attributed symbolic meanings by its drivers. Automobiles, which have been incorporated into culture with modern life, have taken a special place in the lives of individuals and have become an inseparable part of the individual. From this point of view, this research aims to reveal the semantic worlds of young Tofaş car owners in the light of cultural indicators. This research, in which data was collected by face to face interviews with 33 young participants, was conducted using the ethnography design, one of the qualitative research methods, in order to reveal the individual, social and cultural characteristics of the Bird series car users living in Karaman province, based on their interactions with their vehicles. The findings obtained from the research were interpreted with the Onion Diagram model used by Geert Hofstede and his colleagues, who have an important place in the field of intercultural studies, to analyze cultural elements, and the experiences of the young participants were tried to be revealed. This research, in which the data was analyzed with the Maxqda 22 program, is important because it is prepared with the claim of revealing how symbolic vehicle ownership has become a cultural element in the reflection of identity, status and social differences, especially in the Tofaş Bird series models, despite the widespread acceptance that automobiles are only a symbolic indicator of increased living comfort.

Keywords: Culture, Consumption, Tofaş Car, Youth

Giriş

Nesne en yalın anlamıyla insanların ihtiyaçlarını karşılayan fiziksel araçlardır. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana nesnelere kullanım değerlerinin yanı sıra birçok simgesel değerlerle donatılmışlar ve insanların fiziksel ihtiyaçlarının yanında sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamak için kullanılmışlardır. Nesnelere Sanayi Devrimi'yle yaşanan gelişmelerden etkilenmiş ve üretimin bir endüstrisi haline gelmesiyle insanların sosyal ve ekonomik yaşamında ciddi değişikliklerin yaşanmasında önemli bir role sahip olmuştur.

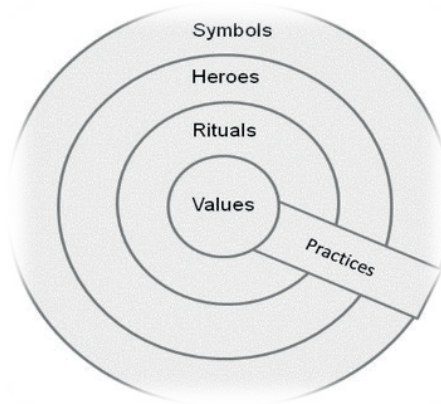
Sanayi Devrimi ile birlikte yaşanan hızlı gelişmelere ek olarak iletişim teknolojisiyle nesnelere görselliği insan-nesne ilişkisinde nesnelere, sahibine ait bilgileri aktaran bir araç haline getirmiştir. Dolayısıyla modern dönemde birlikte bireylerin farklılaşma arayışları nesne tercihlerine yansımış ve tercih ettikleri tüketim nesnelere farklılıklarını göstereceklerine inanmışlardır. Ancak tüketim endüstrisinin sunduğu çeşitliliği yeterli bulmayan bireyler, nesnelere kullanım pratikleri doğrultusunda bir tür *bricolage* (Strauss, 1984, s. 40-42) oluşturarak nesnelere yeni anlamlar yüklemişlerdir.

20. yüzyılın modern yaşamına yön veren önemli nesnelere biri olan otomobiller bireylerin *bricologe* icra ederek yeni anlamlar yaratma şekline dönüşmüştür. Bir nesnenin sahipliği üzerinden yaratılan anlamlar değil, artık nesne üzerinde kullanılan malzemeler ve farklı tasarımlarla simgesel anlamlar üretilmeye başlanmıştır (Ruppert, 1996, s. 8-9).

Diğer yandan Tofaş kuş serisi araç kullanan bireylerin trafikte sergiledikleri davranışlar nedeniyle diğer araç kullanıcılarından kolaylıkla ayrılabilmeleri ve birtakım damgalamalara maruz kalmaları günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Her geçen gün bu gençlerin görünürlüklerinin artması ve otomobilleri üzerinde yaptıkları bazı modifikasyonlar ile yeni bir kimlik inşa ettikleri düşünülmektedir. Kuş serisi araç kullanıcısı olmayı seçen bir grup bireyin sadece kolay ulaşılabilirlik nedeniyle bu araçları tercih etmedikleri, bilinçli boş zaman harcayarak hayatla baş etme yöntemlerinden biri olarak gördükleri için bu araçlara bindikleri gençler tarafından dile getirilmiştir. Gençler araç üzerinde yaptıkları çeşitli modifikasyonlarla yeniden inşa ettikleri kimliklerini, kendilerini topluma kabul ettirebilmek için kullanmaktadırlar. Bu bağlamda bilimsel bir izahı yapılabilir mi merakıyla gençlerin kültürel edinimlerini keşfetmek, anlamak ve bu durumun sosyolojik değerlendirmesini yapmak çalışmanın başlıca amacını oluşturmuştur. Araştırmada kuş serisi araç kullanıcısı olmayı tercih eden ve sosyal yaşamlarında bu türden sembolik anlam ihtiva eden nesne ile görünür olan gençlerin yeni bir kültür oluşturdukları kabul edilmiştir. Bu çalışma kurama dayalı bir nitel çalışma olduğundan sahadan elde edilen veriler Hofstede ve arkadaşlarının (2010) kültürel farklılıkları derinliklere göre açıkladıkları ve kültürel göstergelerle oluşturdukları Soğan Modeli şeması kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular bölümünde Soğan Modeli şemasının bu araştırma için nasıl bir öneme sahip olduğu detaylarıyla anlatılmıştır.

Toplumsal Deneyimlerin Derin Katmanlı Kültürel Yorumu

Hofstede (1994) bir topluluğun, grubun ya da sınıfın kültürünü diğerlerinin kültüründen ayıran özellikleri derinliklere göre sınıflandırmaktadır. Kendisi ve çalışma arkadaşlarının asıl amacı bir kültürün anlamını derin olarak sorgulamak, diğer bir ifadeyle kültürün kod haritasını oluşturmak ve bireysel-toplumsal eylemlerimizde kültürün etkisini ortaya koymaktır. Bunu yaparken her kültürün kendine özgü *değer*, *ritüel*, *kahraman* ve *sembol*'ü olduğunu kuramsal olarak sahiplenen Hofstede (Şekil 1), bireyin toplumsal eylem ve deneyimlerinin kökenine bir anlamda kültürü yerleştirmekte; bu anlamda gündelik pratiklerin kültürel kodlar ekseninde zaman ve mekâna göre farklılıklar gösterdiğini düşünmektedir.

Şekil 1: Hofstede'nin Soğan Şeması (Hofstede ve ark., 2010)

Kültürel şemasının bütün katmanlarını toplumsal deneyim ve pratiklerle ilişkilendiren Hofstede ve arkadaşları, eylem, deneyim ve pratiklerimizin kültürün dışındaki bir başkası tarafından rahatlıkla gözlemlenebileceğini fakat doğru bir şekilde anlaşılabilmesinin yalnızca o kültürün içerisindeki kişiler tarafından kültürel katmanlar ışığında yapılabileceğini savunmaktadırlar (Hofstede ve ark., 2010, s. 9). Hofstede'nin Soğan Modeli şemasının merkezinde *değerler* yer alır (Şekil 1). Hofstede *değerleri*, bir kültürü diğer kültürden ayıran ve değişimin mümkün olmadığı öge olarak tanımlar. *Değerler*, sosyal karşıtlıklar içerisinde inşa edilen duygulardır. Yani *değerler* iyiye karşı kötü; temize karşı iyi; güvenli olana karşı tehlikeli; güzele karşı çirkinin varlığını inşa eden genel eğilimler olarak açıklanır (Hofstede, 1994, s. 9). İnsanoğlu doğduğunda diğer birçok canlıya göre hayatta kalmasına imkân sağlayacak yeterince donanımına sahip olmasa da gündelik pratiklerin ilk ve önemli bir kısmını öncelikle aile içinde öğrenmeye başlar. Başlangıçta edinilen her değer bilinç altına atılsa da insan bir süre sonra bu bilgi edinme/öğrenme sürecini bilinçli olarak yapar (Hofstede ve ark., 2010).

Ritüeller kolektif faaliyetler olarak bir toplumun olmazsa olmaz kültürel eğilimleridir. Genellikle toplumsal ve dini törenler daha çok ritüeller olarak kabul edilse de o kültüre ait selamlaşma ve saygı gösterme biçimleri, karşılama törenleri vb. *ritüeller* olarak kabul edilmektedir (Taş ve Çakır, 2016, s.182). Toplum olarak *ritüeller* olarak kabul ettiğimiz eğilimler, ait olduğu kültür içerisindeki bireyler tarafından yorumlanabilmekte ve daha anlamlı hale gelebilecek biçimde yeniden dönüştürülebilmektedir (Deneçli, 2013, s. 5).

Hofstede ve arkadaşları *kahramanlar* ifadesini ait olduğu kültürde gerek davranışları gerek sözleri ile önemli bir yeri bulunan, geçmişte yaşamış veya halen yaşamakta olan ya da hayali bir karakteri betimlemek için kullanmışlardır (Hofstede ve ark., 2010, s. 8). Yaşadıkları kültürel doku içerisinde idealize edilmiş birtakım özelliklere sahip olan *kahramanlar*, diğerleri için adeta rol model olmaktadır. Soğan Modeli şemasında *semboller* en dış katmana yerleştirilmiştir. Kültürel değerlerin, fikirlerin ve duygusal anlatıların kolayca iletilmesinde nesne, obje ya da birtakım eylemler anlamlarla yüklü birer sembole dönüşebilir (Hofstede, 1994). Bireylerin sosyal yaşamda sembollerini sıklıkla kullanması *sembollerin* kültürün ayrılmaz bir ögesi olarak kabul edilmesinde etkili olmuştur zira *semboller* basit örüntülerden ziyade içinde birçok anlamı barındıran öğelerdir. Birer nesne, obje ya da basit bir davranışlar örüntüsünden ibaret olmayan *semboller*, arkasında çok fazla anlam ihtiva eden bir şeydir. *Semboller* kimi zaman diğerlerine iletilmesi istenen mesajları taşıyabilmesiyle de önemli olmaktadır. Yalnızca ortak kültürü paylaşan bireyler tarafından özel anlamlar taşıyan *semboller*, kolaylıkla yenisiyle değiştirilebilir, geliştirilebilir ve dahası bir kültüre ait olan sembol başka bir kültür tarafından kolaylıkla kopyalanabilir. Aynı kültür etrafında toplanan bireyler için özel anlamlar ifade eden *sembollere* örnek olarak kıyafet, saç stili, amblem, bayrak, jargon ya da bir nesne gösterilebilir (Hofstede ve ark., 2010, s. 8).

Araştırmanın Yöntemi

Tofaş kuş serisi araç kullanan gençlerin toplum tarafından nasıl algılandıkları, gençlerin bu algı karşısındaki tutumları ve kendilerini nasıl tanımladıkları araştırmanın temel problemidir. Bu

araştırmanın temel amacı ise; kullanıcı ile kuş serisi otomobil etkileşiminin sosyal açıdan nasıl bir anlam ihtiva ettiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın temel problemiğine cevap ararken gençlerin demografik özellikleri, ev ve aile içi ilişkileri, sosyalleşme biçimleri, eğitim durumları, kuş serisi araç kullanıcı olma sebebiyle suç ile ilişkilendirilmeleri, kent in bu gençlere neler sundukları ve nasıl deneyimledikleri gibi değişkenleri de dikkate alınmasını gerektirmiştir.

Bu araştırmanın evrenini 2022-2023 yılları arasında Karaman ilinde yaşayan 18-35 yaş arası kendilerini ifade etme şekli olarak sembolik bir aracı tercih eden 33 genç birey oluşturmaktadır. Hem evrenin farklı algılanışı hem de küçük gruplarla derinlemesine yapılacak model (Kümbetoğlu, 2015) olduğundan bu araştırmada da rastlantısal olmayan örneklem tekniklerinden amaçsal örneklem ve kartopu örneklem biçimleri kullanılmıştır. Amaçsal örneklem seçim tekniğinin kullanılma nedeni katılımcıların seçilmesinde farklılık sağlamak ve büyük evren içerisinde seçilen çalışma grubundan amaca uygun maksimum çeşitliliğe ulaşmaktır (Creswell, 2016, s. 157).

Araştırmada bireysel görüşmelere ek odak grup görüşmeleri de yapılmıştır. Böylece verilerin kısa sürede toplanması ve birbiriyle bağlantılı kişilerden daha çeşitli bilgiler elde edilmesi sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 155). Ayrıca verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşmelere ek gözlem tekniği de kullanılmıştır.

Veriler katılımcılarla yüz yüze konuşularak ve davranışları doğal ortamlarında gözlemlenerek toplanmıştır (Creswell, 2016, s. 185). Nitekim bu araştırma, ortak ilgi etrafında toplanan ve sembolik bir araca olan tutkuları nedeniyle yeni bir kültür grubu özelliği gösteren gençlerin gündelik hayatlarını nasıl anlamlandırdıkları üzerine kuruludur. Çalışmada nitel araştırma yöntemleriyle toplanan verilere dayanak olacağı düşünülerek Hofstede ve arkadaşlarının oluşturduğu Soğan Modeli şemasıyla gençlerin sembolik bir araç etrafında oluşan kültürel göstergeleri analiz edilmiştir.

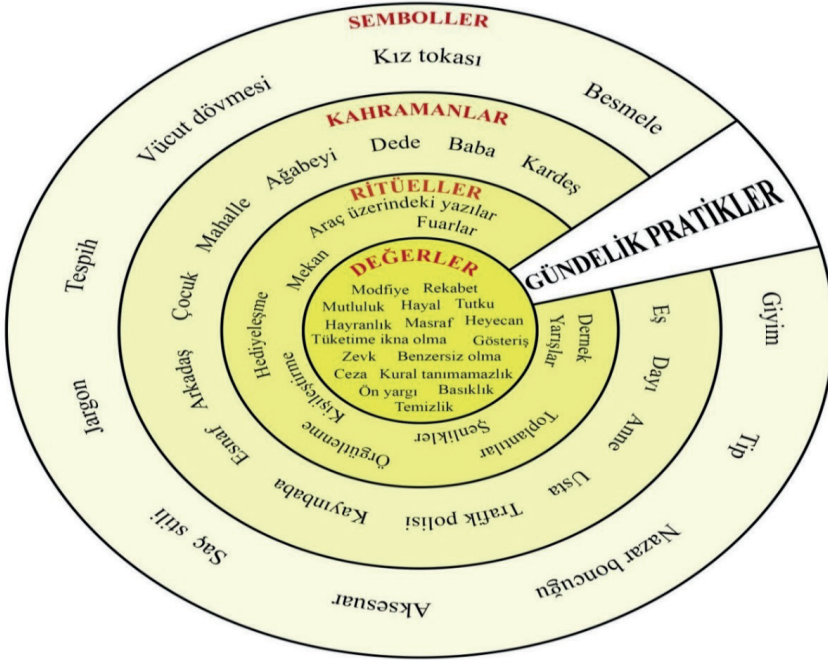
Öte yandan araştırma sonuçlarının şeffaf ve tutarlı olması bağlamında birtakım stratejiler kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 290). Bu stratejilerden ilki *uzun süreli etkileşim* ile araştırmanın saha çalışması aşamasından birden fazla gözlemci kullanılarak gözlemin yapıldığı ortamda katılımcılarla etkileşim süresi uzatılmıştır. İkinci strateji *derinlik odaklı veri toplama yöntemi* ile sorulan sorulara verilen cevapların uygunluğu kontrol edilerek gerekli durumlarda ek verilerle teyit edilmiştir. Üçüncü strateji ise *çeşitlemedir*. Her bir katılımcının farklı deneyimleri göz önünde bulundurularak genelleme gözetmeksizin tüm farklılıklarıyla değerlendirilmiştir. Bir diğer strateji ise dışardan eleştirel bir göz ile *uzman inceleme*si yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği artıracak son strateji *katılımcı teyididir*. Bu doğrultuda görüşmelerin sonunda veriler özetlenerek katılımcıların teyidi istenmiştir.

Nemutlu (2012, s. 84) gençliği tanımlayan yaş aralığı konusunda farklı yaklaşımların olmasına rağmen gençlik çalışmasının yaş-özel bir çalışma biçimi olduğunun altını çizmektedir. Popüler bir tüketim aracına dönüştüğünü düşündüğümüz Tofaş kuş serisi araç sahibi bireylerin yaş aralıklarının bu anlamda esnetilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle çalışmaya 18-24 yaş aralığında dokuz, 25-29 yaş aralığında 15, 30-35 yaş aralığında dokuz katılımcı dâhil edilmiştir.

Bulgular

Kültürel Göstergeler Işığında “Tofaşçı” Genç

Kurama dayalı bir araştırma olarak tasarlanan çalışmada toplanan verilerin kolaylıkla yorumlanabilmesi için kullanılan temalar ve kategoriler Hofstede ve arkadaşlarının kültürel farklılıkları derinliklerine göre açıkladıkları Soğan Modeli şeması dikkate alınarak *Değerler*, *Ritüeller*, *Kahramanlar* ve *Semboller* ana tema olarak belirlenmiştir. Çalışmada kuş serisi araçlar Şahin, Doğan, Kartal ve Serçe olmak üzere dört kategoriye ayrılmış ve sahadan toplanan veriler Soğan Modeli şemasında bulunan kültürel göstergelere göre sınıflandırılmış ve bir şema oluşturulmuştur.

Şekil 2: Hofstede ve Arkadaşlarının Oluşturduğu ‘Soğan Modeli’ Şemasından Hareketle Oluşturulan Kodların Gösterimi (Kaynak: Açıklık, 2023, s.102)

Kuş serisi araç sahipliğiyle oluşan kültürel göstergeler sahadan elde edilen veriler kodlanarak yukarıdaki şema yardımıyla görselleştirilmiştir. Hofstede ve arkadaşları *değerleri* diğer kültürlerden ya da insan gruplarından ayrıldığı aşama olarak gördükleri için şemanın merkezine koyarlar. Nasıl ki bir soğanın dış kabukları soyulmadan diğer katmanlarına ulaşmak mümkün değildir; kuş serisi araç sahipliğiyle oluşan kültürü de gençlerin hayatı algılayış biçimlerini ve davranışlarına yön veren değerleri anlamadan yorumlamak ve keşfetmek de mümkün olmayacaktır. İnsanın doğduktan sonra benlik ve karakterinin şekillenmesinde nasıl ki içine doğduğu kültürün değerleri ön planda ise kuş serisi araç sahipliği ile oluşan değerler de gençler için ön planda olmaktadır.

Hofstede ve arkadaşlarının *Uygulamalar* olarak adlandırdığı, bizim çalışmamızda ise Gündelik Pratikler olarak adlandırdığımız *ritüeller*, *kahramanlar* ve *semboller* katmanları şemanın dışardakiler tarafından kolaylıkla gözlenebilen kısmı oluşturmaktadır. Hofstede ve arkadaşları diğerleri tarafından kolaylıkla gözlenebilen bu katmanların ait olduğu kültürlerin zamanına ve mekânına göre değişiklikler gösterebileceğini savunurlar. Çalışmamızda önemli bir yeri bulunan Soğan Modeli şemasında, kuş serisi araç sahipliğinin oluşturduğu kültürel unsurlar çalışmamızın amacına uygun olarak kodlanmıştır. Ayrıca şemada merkezden dışa doğru, koyu renkten açık renge bir geçiş ile renklendirme yapılmıştır. Renklendirme şiddetini merkezden dışarıya belirgin bir şekilde yaparken öncelikle *semboller*, *kahramanlar* ve *ritüeller* dışardan kolayca gözlemlenebilecek ve diğer kültürler tarafından da kolaylıkla kopyalanabilecek kültürel unsurlar olduğundan daha açık renk olarak belirlenmiştir. *Değerler* ise yalnızca ait olduğu kültür içerisindeki bireyler tarafından anlaşılabilir ve yorumlanabilecek bir kültürel unsur olduğundan koyu renk olmasına özen gösterilmiştir. Kültürlerarası çalışmalarda önemli konumda bulunan Hofstede'nin Soğan Modeli şemasında *değerler* katmanı, analiz ettiği kültürün bireyleri için öznel bir değer taşıyor ise kuş serisi araçlar ile toplumsal alanda görünür olan gençler için de *değerler* önem arz eden bir katmanı oluşturmaktadır.

Kültürel anlamda özel bir yeri bulunan *ritüeller*, kuş serisi araç sahibi olan kullanıcıların gündelik hayatlarında kendilerini ifade ediş şekillerinde daha belirginleşmektedir. Kendilerini kanıtlamak farklılıklarını dışarıya yansıtmak için görseelliğin ön planda olduğu yarışlar, fuarlar, şenlikler, toplantılar ve görsel şölenler için kullandıkları mekânlar araştırmada *ritüeller* teması altında analiz edilmiştir. Kuş serisi araç kullanıcısı olmak ile ortaya çıkan *ritüeller* ancak grup içerisinde yer alan gençler tarafından anlaşıldığı ve kolektif olarak katıldıkları eylemlerin kendileri için daha anlamlı bir hale dönüştüğü görüşmelerden elde edilmiştir.

Kültürel göstergeler şemasında sonraki katman *kahramanlar*'dır. Kuş serisi araçlar özelinde bir araya gelen gençlerin inşa ettikleri yeni kültürel dokuda, idealize ettikleri ve bu kültürün devam ettirilmesinde önemli bir paya sahip insanların varlığı *kahramanlar* katmanını oluşturmuştur.

Soğan Modeli şemasına göre son katmanı oluşturan *semboller* ise araştırmada kuş serisi otomobillerin yalnızca bir ulaşım aracı olmanın ötesinde kullanıcısı için sembolik anlamlarla yüklü birer nesneye dönüşmesidir. Artık sadece kendileri için özel anlamlar ifade etmesinin yanı sıra dışarıdan da kolaylıkla fark edilmelerini sağlayacak birtakım özelliklerle donatılmışlardır. Kimi zaman kıyafetleri kimi zaman kullandıkları araç aksesuarları böyle bir gençlik grubunun varlığını dışarıdan gözlemlenebilir hale getirmiştir. Sosyal yaşamlarında özel bir anlam ifade eden nesne olarak kuş serisi araçlarla görünür olmak gençler için sembolik bir önem taşımaktadır.

Tofaş araç modellerinden Şahin, Doğan Kartal ve Serçe kullanıcısı gençler ile yapılan mülakatlardan elde edilen bulgular doğrultusunda bu dört tip kuş serisi araç sınıflandırılmıştır. Soğan Modeli şemasından hareketle kültürel göstergeler ve kültürel alt-göstergelerin gösterildiği aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 1: Kültürel Unsurlara Göre Kuş Serisi Araçların Analizi

Araba Modeli	Kültürel Göstergeler	Kültürel Alt-Göstergeler
Şahin	Değerler	heyecan, sevgi, saygı, mutluluk, zevk, onaylanma, hayranlık, keyif, önyargı, müzik, temizlik, mahremiyet, ses sistemi, basıklık, abartı egzoz, ceza, kural tanımazlık, stres atma, kendini kanıtlama, boş zaman
	Ritüeller	kişiselleştirme, dernek üyeliği, konfor algısı, araç üzerindeki yazılar, hediyeleşme, örgütlenme, şenlikler, mekan, toplantılar, yarışlar, fuarlar
	Kahramanlar	arkadaş, dayı, anne, çocuk, eş, iş arkadaşı, esnaf, usta, trafik polisi, mahalle ağabeyi, kardeş, baba, dede
	Semboller	vücut dövmesi, kız tokası, tesbih, besmele, nazar boncuğu, jargon, saç stili, giyim, tip, kolye, bileklik, amblemler
Doğan	Değerler	tepkiler, çelik jant, basıklık, boş zaman, tüketime ikna olma, sosyal medya, ritüel kirlenme, sözsüz iletişim, benzersiz olma, heyecan, gösteriş, hayal, kendini kanıtlama, sosyal çevre, mahremiyet, Tofaş kardeşliği, temizlik, kirlilik
	Ritüeller	kişiselleştirme, dernek üyeliği, konfor algısı, araç üzerindeki yazılar, hediyeleşme, örgütlenme, şenlikler, mekan, toplantılar, yarışlar, fuarlar
	Kahramanlar	arkadaş, anne, çocuk, eş, iş arkadaşı, esnaf, usta, trafik polisi, mahalle ağabeyi, kardeş, baba, dede
	Semboller	vücut dövmesi, kız tokası, tesbih, nazar boncuğu, jargon, kolye, kız tokası, bileklik
Kartal	Değerler	sosyal çevre, tepkiler, sis lambaları, çelik jant, gösteriş, tüketime ikna olma
	Ritüeller	kişiselleştirme, mekan
	Kahramanlar	baba, anne, eş, çocuk, dayı, trafik polisi
	Semboller	nazar boncuğu, jargon, bileklik, araç içi aksesuar
Serçe	Değerler	tepkiler, boş zaman, tüketime ikna olma, sosyal medya, ritüel kirlenme, benzersiz olma, heyecan, gösteriş, hayal, kendini kanıtlama, sosyal çevre, Tofaş kardeşliği, güven, etiketçilik, nam salmak, stres atmak, nostalji
	Ritüeller	kişiselleştirme, dernek üyeliği, konfor algısı, araç üzerindeki yazılar, hediyeleşme, örgütlenme, şenlikler, mekan, toplantılar, fuarlar, örgütlenme,
	Kahramanlar	arkadaş, dayı, çocuk, kayın baba, eş, iş arkadaşı, esnaf, usta, trafik polisi, mahalle ağabeyi, kardeş, baba, dede
	Semboller	kız tokası, tesbih, besmele, nazar boncuğu, jargon, giyim, tip, oyuncak, etiket

(Tüketici Yazıları (V) adlı kitaptaki Taş ve Çakır'ın (2016, s. 188) Kültürel Unsurlara Göre Reklamların Analizi tablosundan üretilmiştir.) (Kaynak: Açıklan, 2023, s.106)

Tablodaki kültürel alt-göstergeler incelendiğinde kuş serisi araç modelinin her birinde benzerlikler ve farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Kültürel göstergelerin *değerler* sınıflandırması altında bulunan kendini kanıtama, benzersiz olma ve boş zaman gibi alt-göstergelerin hemen hemen bütün kuş serisi araç modellerinde ortak olduğu göze çarpmaktadır. Diğer araç kullanıcılarının karşısında konumlanan ve farklılıklarını kullanıcı oldukları araçlar ile ortaya koyan gençlerin kendilerine has bir değerler sistemi geliştirdikleri belirlenmiştir.

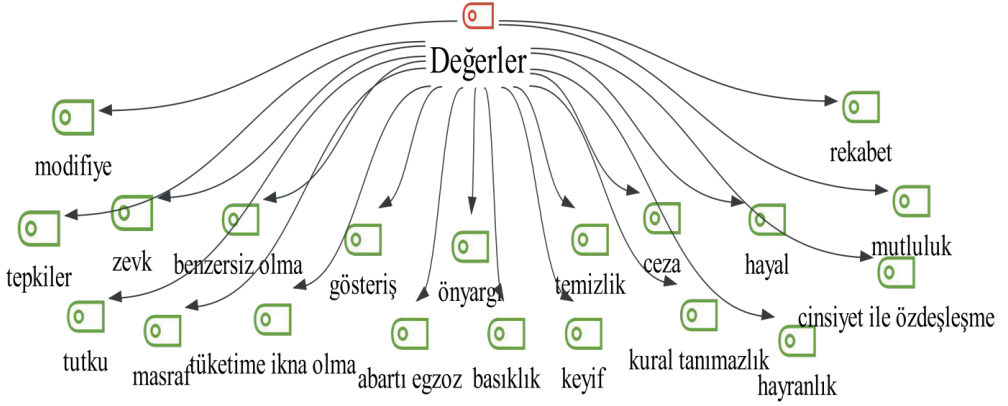
Kültürel göstergelerden *ritüeller* sınıflandırması altında bulunan kişiselleştirme, örgütlenme, mekân ve hediyeleşme alt temalarının hepsinde ortak olduğu anlaşılmıştır. Kuş serisi araçların gençler tarafından benimsenmesi ve hayatlarının büyük bir bölümünü şekillendirmesi saha çalışmasının en çok dikkat çeken yönü olmuştur. Kişiselleştirme adına kuş serisi araçlar üzerinde yapılan gerek performans gerek dış görünüşünde yapılan değişiklikler adeta sahibinin kişisel özelliklerini yansıtan birer gösterge aracına dönüşmüştür. Kuş serisi araç kullanıcıları artık araçlarıyla anılır olmuş ve araçlarından tıpkı canlı varlıkları gibi söz edilmeye başlanmıştır. Hatta her araç birer karakter olarak algılanıp isimlendirilmiş ve sosyal çevrelerinde de kurdukları her ilişkide kişiselleştirilmiş araçlarının ön plana çıktığı görülmüştür. Böylece araba gibi bir nesneye simgesel değer kazandırılarak kuş serisi araç kullanıcılarının kültürel farklılıklarını yansıtan bir meta haline dönüşmüştür (Foster, 2009, s. 25). Kültürel göstergelerden *kahramanlar* ana teması altında baba, dede, mahalle ağabeyi ve trafik polisi gibi kültürel alt-göstergeler öne çıkmıştır. Geleneksel aile değerlerinin kuş serisi araç kullanıcıları için önemli olduğu dede ve baba figürlerinin sıklıkla dile getirmesinden anlaşılmıştır. Aynı zamanda gençlerle yapılan mülakatlarda kuş serisi gibi sembolik anlamlarla yüklü bir aracın tercih edilmesi hususunda mahalle ağabeyi figürünün çok önemli bir yeri olduğu görülmüştür. Kültürel alt-gösterge olarak mahalle ağabeyinin ön plana çıkması, gençlerin mahalle kültürü gibi geleneksel değerleri önemsediklerini göstermektedir.

Kültürel göstergelerden *semboller* ana teması altında toplumsal bir tip olarak Tofaşçı tipinin öne çıktığı görülmüştür. Saha çalışmasında ortak ilgi ve beğeniler etrafında toplanan bir grup gencin benzer davranış ve eylemlerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Kiyafetleri, tercih ettikleri aksesuarları, Tofaşçı olarak kendilerince oluşturdukları davranış kalıpları ile toplumun diğer üyelerinden kolaylıkla ayırt edilebilen yeni bir gençlik tiplmesi oluşturdukları anlaşılmaktadır (Açıkalin, 2023, s. 270).

Çalışmanın bundan sonraki kısmında ise bulgular, Hofstede ve arkadaşlarının Soğan Modeli şemasındaki dört ana tema etrafında Maxqda programı ile yapılan görsellerle ve katılımcı ifadeleriyle birlikte değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Kültürün Tanımlanmasının ve Fark Edilmesinin Zor Olduğu Katman: Değerler

Sosyal yaşamda belirli durumlar karşısında ortaya çıkan karşıtıklarda birini diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanan *değerleri* bireyler, yaşamlarının erken döneminde dolaylı yollardan öğrendikleri için dışardan kolayca görülmesi ve sorgulanması güçtür. Ancak söz konusu *değerler* belirli koşullar altında ve bireylerin belirli davranışlarıyla ortaya çıkmaktadır (Hofstede, 1994). Bu çalışmada *değerler* ana teması altında gençlerin kuş serisi araçlarıyla görünür olmalarında ve kendilerini Tofaşçı olarak adlandırmalarında yeniden inşa ettikleri *değerler* ve bu *değerleri* oluşturan alt-göstergeler ele alınmıştır.

Şekil 3: Katılımcıların Değerler Konusundaki Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modelini Gösterir Şekil (Kaynak: Açıklalın, 2023)

Kuş serisi araç sahipliği ile ortaya çıkan değerlerin neler olduğuna bakıldığında ilk olarak gençlerin benzersiz olma gibi bir tutkularının olduğu görülmektedir. Örneğin Kartal 1, Karaman ilinde eşine nadir rastlanan bir araca sahip olduğundan bahsetmektedir:

"Karaman'da Kartal az olduğu için ne zaman bu arabayla gitsem caddede dönen bir daha dönüp bakıyor."
(Kartal 1)

Aracının farlarına taktırdığı silecekler, araç gövdesine yaptırdığı cila ve orijinaline sadık kalarak taktığı modifiye aksesuarlarıyla benzersiz bir araca sahip olduğunu etrafındakilere kanıtladığını düşünmektedir. Bir başka kadın katılımcı olan Şahin 6 ise hem görünüşündeki farklılıklara hem mesleği ile olan farklılığına işaret ederek kullanacağı aracında benzersiz özelliklere sahip olması gerektiğini belirtir:

"...aykırılık zaten asansör firmasında çalışmamla başlıyor. Zaten farklının diğerlerinden, dolayısıyla farklı araca binmek zorunda hissediyorsun..."(Şahin 6)

Karaman gibi küçük bir İç Anadolu ilinde kadın olarak modifiyeli bir araca binmenin çok ender görülen bir durum olduğunu belirten katılımcı, farklılığından oldukça memnun görünmektedir. Her ne kadar bireyselleştirilmiş Tofaş araca binmek genellikle erkeklerle özdeşleştirilse de araştırmamıza katılan kadın katılımcılar bu duruma tepki göstermektedirler.

Kişiselleştirilmiş bir araç sahibi olmak gençler arasında yeni bir kültür yaratsa da bu durumun toplumun diğer kesimleri tarafından hoş karşılanmadığını belirtmektedirler. Sembolik ve bireyselleştirilmiş bir araç kullanıcısı olmak diğerleri tarafından etiketlenme nedeni ve toplum kurallarına aykırı bir davranış olarak görüldüğü için de suç ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle kuş serisi araçlardan Doğan ve Şahin modeli bir araca binmek olumsuz karşılanırken Serçe gibi bir araç ile görünür olmak olumlu karşılanmaktadır. Bu durumla ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

"Benim alkolüm yok, sigaram var. O araca binmem serseri olduğum anlamına gelmez. İnsanların algısı değişmez. Bu araçlara binenler hep kötü olarak biliniyor."(Şahin 2)

Gençlerin kuş serisi araç kullanıcısı olmaları toplum tarafından önyargıyla karşılanırsa da gençler arasında sembolik araçlarla ilgili oluşan yeni bir rekabet alanı vardır. Kuş serisi araç modellerinden Serçe kullanıcıları, toplumda olumlu karşılanmalarından dolayı diğer kuş serisi kullanıcılarından biraz daha farklı bir sosyalleşme içerisindedirler. Çünkü Doğan ve Şahin kullanıcı olmak toplumca kabul edilen makul gençlik tipine uymamaktadır. Dolayısıyla gençler Tofaş kardeşliği altında bir dayanışma içerisinde olduklarını belirtmeler de aynı zamanda gizli bir rekabet içerisinde bulunmaktadırlar. Doğan 11 kodlu kullanıcı aralarında yaşanan rekabeti şu şekilde tanımlamaktadır:

“İnanılmaz bir rekabet var. Çekemezlik mi diyeyim hasetlik mi diyeyim. Herkes birbirini kıskanıyor, arkalarından konuşuyorlar.”(Doğan 11)

Serçe 5 kullanıcı ise diğer kuş serisi kullanıcıları ile aralarında yaşanan rekabeti anlatırken şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Arada kıskanç arkadaşlarda ortaya çıkıyor. Biriyle iyiydi aramız. Sonra kıskanmaya başladı. İmkânı yok böyle nostalji yapmaya.”(Serçe 5)

Serçe model araç kullanmak son zamanlarda gençler arasında prestij göstergesi olarak algılanmaktadır. Doğan ve Şahin modellerinde modifikasyon orijinal görüntüsü korunarak yapılırken Serçe modellerde biraz daha gösteriş unsuru haline dönüşerek sahibinin konumu hakkında mesajlar ileten bir iletişim aracına dönüşmektedir. Modern dünyanın simge nesnelere biri ve tüketim kültürünün en önemli göstergelerinden olan otomobiller, gençler arasında kuş serisi araç sahipliği ile ortaya çıkan aralarındaki hiyerarşiyi de sergilemektedir (Lefebvre, 2007, s. 117). Tüketim kültürü içerisinde araçları ile daha çok yer alan gençler, yeni bir kimlik de yaratırlar. Çünkü tüketim kültürü içerisinde bulunmadan yeni bir kimlik oluşturmanın mümkün olmadığı modern dünyada gençler, araçlarında yaptıkları çeşitli değişikliklerle zevkini yansıtmaktadırlar. Bu türden sembolik bir araç kullanıcısı olmayı gençler yaşam tarzı ve zevk meselesi olarak tanımlamaktadırlar. Görüşülen bütün gençlerin çocukluk hayali olan araçlara, değerinden fazla masraf edilerek istenilen görünüme kavuşması sağlanmaktadır.

“Çocukluk hayalimdi zevk için biniyorum. Bütün parçalarına kolay ulaşıyor, hem zevkime hem cebime hitap ediyor.” (Şahin 3)

Gençler görünümünde istenilen değişiklikleri yapabilecek en uygun aracın kuş serisi araçlar olduğunu belirtmektedirler. Kuş serisi araç kullanıcıları kendilerini Tofaşçı olarak tanımlarken diğer Tofaş kullanıcılarından ayrılan yönlerini temizlik ve etraflarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmayanlar olarak tasvir etmektedirler. Trafikte ya da park halindeyken kolaylıkla fark edilebilen bu araçlar, parlak oluşları ile hayranlık uyandırmaktadır. Gerçek bir Tofaşçılığı diğer Tofaş araç kullananlardan ayıran en önemli özelliğin temizlik olduğunu ise Doğan 1 şöyle ifade etmektedir:

“Gerçek Tofaşçı arabası tertemiz, dışarıya zarar vermemesiyle bilinir. Beyefendi Tofaşçı gayet sakin, arabasının temizliğiyle göze çarpar.”(Doğan 1)

Her ne kadar kuş serisi araç kullananlar, gerçek Tofaşçı ile gerçek olmayan ayrımını araçların temizliği üzerinden yapsalar da genellikle toplum tarafından kural tanımaz olarak görülmektedirler. Serçe 8, bir kuş serisi tutkunu olarak kimi zaman kurallara uymadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Ehliyet yok. Trafikten men, polisten kaçak bir arabaya biniyorum o ayrı mesele.” (Serçe 8)

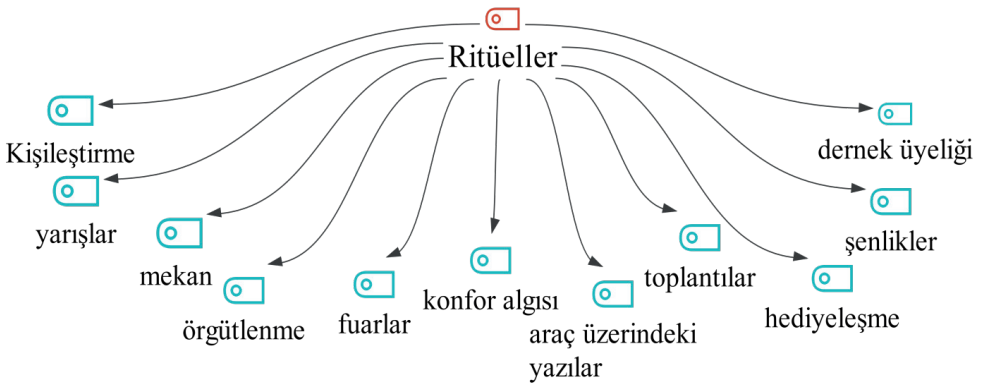
Kuş serisi araç kullanıcılarının kişiselleştirme adına araçlarında yaptıkları değişiklikler kurallara aykırı olduğundan sıklıkla trafik cezalarına maruz kalmaktadırlar. Gençler, Doğan ve Şahin modellerin trafikte daha çok durdurulup ceza yazıldığını ama Serçe modellerin cezalardan fazla etkilenmediklerini belirtmişlerdir. Doğan veya Şahin araç tutkusundan vazgeçemeyen gençler sırf bu cezaların caydırıcılığından zevklerini artık Serçe modeller üzerinden yansıtmaktadırlar. Doğan 5 yaptığı değişiklikler yüzünden trafik cezasından kaçamayacağını bilse de kuş serisi araç tutkusundan vazgeçmemektedir:

“Trafik polisleri yüzünden çarşı içine çok girmem. 25 bin cezam var. Aslında ceza yiyeceğimizi bilerek yapıyoruz değişiklikleri.” (Doğan 5)

Gençler tarafından en fazla ceza yazılan işlemlerin drift atmak, air süspansiyon, aracı haddinden fazla basık kullanmak, sis farı açık gezmek, renkli far takmak, egzoz bağirtürmek ve cam filmi kullanmak olarak ifade edilmektedir. Her şeyin görünenin üzerinden değerlendirildiği bir çağda yaşadığımızı düşündüğümüzde sahibi oldukları araçlarıyla görünür olmaktan haz duyan gençler, araçlarını diğerlerinin beğenisine sunmaktadırlar. Bunu yaparken karakterlerini, kişisel özelliklerini ve dünyayı algılayış biçimlerini en iyi yansıtacak şekilde araçlarını dönüştürürken diğer yandan bu amaç doğrultusunda kendi değerler sistemini de oluşturmuşlardır.

Özel Anlam Taşıyan Davranış Örüntüleri: Ritüeller

Soğan Modeli şemasında ritüelleri merkezden dışarıya doğru olan ikinci katmanda bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle gelenekler olan ritüeller bireylerin sosyal yaşamlarında önemli bir yeri bulunan ve ait olduğu kültür içerisinde özel anlamlar taşıyan davranış örüntüleridir (Taş ve Çakır, 2016, s. 182). Kuş serisi gibi sembolik bir araç etrafında oluşan yarışlar, şenlikler ve fuarlar gibi kullanıcılar için önem arz eden ve kolektif olarak gerçekleştirilen faaliyetler araştırmada ritüel olarak sınıflandırılmıştır. Gençlerle yapılan yüz yüze sohbetler sırasında sıklıkla vurguladıkları ifadeler doğrultusunda ritüelleri oluşturan alt-göstergeler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4: Katılımcıların Ritüeller Konusundaki Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modelini Gösterir Şekil (Kaynak: Açıklım, 2023)

Saha çalışmasında elde edilen veriler sonucunda ritüeller teması altında kişileştirme, yarışlar, fuarlar, şenlikler, toplantılar, mekân, örgütlenme, konfor algısı, hediyeleştirme, araç üzerindeki yazılar ve dernek üyeliği öne çıkmıştır.

Ritüeller teması altında ilk olarak gençlerin fabrikasyon görüntüsünün dışında yaptıkları değişikliklerle araçlarına bir kimlik kazandırmaya çalıştıkları görülmektedir. İnsanlara özgü (Yücel, 2000, s. 151) isimlendirmelerin yanı sıra Doğan 6, aracına yaptığı kişiselleştirmeler hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

“Biz işin içinde olduğumuz için takılan her parçanın anlamı oluyor ama işin içinde olmayan bu ne ya falan diyor. Bana hitap ediyor, tarzımı yansıtıyor sonuçta.” (Doğan 6)

İnsan yaşamının önemli bir parçası haline gelen otomobiller, bireysel gereksinimlerin yanında kültürel anlamlarla dolu farklılıkları yansıtan araç haline dönüşmüştür (Baudrillard, 2010, s. 14). Kuş serisi araç kullananların araçlarında değişiklikler yapması ise farklılıklarını dile getirmenin bir yolu olarak anlaşılmalıdır.

Görsel heyecanın ve hazzın hat safhada yaşandığı ve kuş serisi araç kullanıcıları için özel anlamlar ifade eden ritüelleştirilmiş tüketim mekânları genellikle şehirlerarası platformlarda düzenlenen yarışlar, fuaralar ve şenlikler olmaktadır. Gençlerle yapılan görüşmelerde görsel şölenlere genellikle tanınır olmak ve kendilerini kanıtlamak için katıldıklarını söylemektedirler. Kimi zaman ise yarışlara özgürlük duygusunu sonuna kadar yaşamak için katılmaktadırlar. Doğan 9 bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Evden çıkarken yarışa gidiyorum demiyorum kızlarlar. Gece sonunda eve dönmekte var. Bulamayınca yarışacak birilerini kıskırtıyoruz ‘yok mu yarışacak biri korkaklar’ diye sosyal medyadan. O şekilde para kazanıyoruz.” (Doğan 9)

Doğan 4 ise yarışlara katılmadığını daha çok *keyfine* binenlerden olduğunu söylemiştir. Kişisel zevklerini yansıtacak şekillerde dönüştürdükleri araçları ile cadde ve sokaklarda dolaşan 21. yüzyılın yeni flaneurleri (Benjamin, 2002, s. 92) araçlarını güç, gösteriş ve estetik algılarını yansıtmak için kullanmaktadırlar.

Kuş serisi araçların simgesel anlamlarla yüklü kimliğe bürünmesini sağlayan tutkulu gençler için fuarlar, bir başka görsel hazzın yaşandığı organizasyonlardır. Genellikle fuarlar gençleri kuş serisi aracı tüketime ikna etmek için düzenlenen en önemli mekânlardan olmaktadır. Türkiye’de modifiye alanında ön plana çıkan kişilerin davet edildiği fuarlar gibi tüketim mekânlarında, araçların gösterge değerleri (Baudrillard, 2018) üzerinden tüketim gerçekleşmektedir.

Görsel heyecanın yoğun olarak yaşandığı diğer alan ise şenlikler olmaktadır. Düğün, nişan, sünnet gibi özel gün ve davetlerde son zamanlarda görsellikleriyle dikkatleri çeken kuş serisi araçlar daha çok görünmektedir. Serçe 5, mensubu olduğu grubun diğer üyeleri tarafından sürpriz yapılarak Tofaş araçlardan yapılan konvoyun düğün törenine renk kattığını sevinçle aktarmıştır:

“Düğünümde ne kadar façacı, Şahinci varsa hepsi konvoydaydı. Arkasına da rahat mı battı yazdırmışlardı, gazeteye çıktı hatta.” (Serçe 5)

Gençler için herhangi bir nesne olmayan otomobilleri, onların özel günlerini daha anlamlı bir hale getirmiştir. Sosyal yaşamlarının yoğun temposundan kurtulmak ve özgürleşmek için gençler araçlarını sığınak olarak görmektedirler. Doğan 3, araç etrafında yaptıkları sosyal aktiviteler için belirli günlerde “*Tofaş grubu komple toplanır, bir yere gider, çay nargile yaparız. Arabalarımızı severiz*” diyerek stres attıklarını belirtmektedir.

Üretim ve tüketim ilişkileri çerçevesinde zaruri gereksinimler için kullanılan mekânlar zamanla sosyalleşmek için kullanılan mekânlara dönüşür (Lefebvre, 1991, s.26). Katılımcılar akaryakıt istasyonları, sanayi siteleri, oto-tamir ve oto-yıkama gibi mekânları sosyalleşmek için kullanılan alana dönüştürmüşlerdir. Örneğin Doğan 7 bu konuda *pazar günleri özellikle petrolde toplandıklarını* söylemektedir.

Kentin içerisinde otomobillerin ihtiyaçlarının karşılandığı alanlar artık yeni sahipleri için toplanma, sosyalleşme ve tanınma mekânlarına dönüşmüştür. Bu yeni sosyalleşme mekânlarında gençler, kullanıcı oldukları araçların kişiselleştirilmesi üzerine kurulu bir ilişki ağı içerisinde artık gönüllü olarak bir boş zaman harcamaktadırlar. Kadın katılımcılardan biri olan Kartal 2 ise zaruri olarak kullanmak zorunda olduğu bir mekânda kadın olmaktan kaynaklı birtakım zorluklar yaşadığını belirtmiştir.

Gençler araçlarını kimlik oluşturma stratejilerinden biri olarak görmekte ve görünürlüklerini arttırmak için kentin işlek caddelerini kullanmaktadırlar. Örneğin Serçe 3’ün ifade ettiği gibi *modu yakaladıkları an dikkatleri üzerlerinde toplamak* istediklerini *son ses müzik ile yavaşça adeta flaneur edasıyla kalabalık caddelerde araçlarıyla boy göstermektedirler*.

Gençler bir yaşam tarzı haline getirdikleri araçlar ile olan uğraşlarını aynı zamanda örgütlü bir yapı haline de dönüştürmek istediklerini görüşmelerde sıklıkla dile getirmişlerdir. Bu konuda sadece Serçe *modeldeki araçların toplandığı ve kendilerini etiketçiler* olarak adlandırdıkları bir gruplarının olduğunu söyleyen Serçe 11 resmi olarak bir dernek kurmak istediklerini belirtmiştir. Dernek kurmak için gerekli yerlerle iletişime geçen gençler en kısa zamanda bu isteklerinin gerçekleşeceğini düşünmektedirler.

Sosyal ilişkilerin kurulması ve devam ettirilmesi yönündeki *ritüellerden* belki de en önemlisi hediyeleşmedir. Basit bir değiş tokuş hikâyesi olmayan hediyeleşme, arkasında birçok anlam barındıran bir etkinliktir (Godbout, 2003, s. 38). Sosyal yaşamın her alanını etkileyen hediyeleşme *ritüeli*, kuş serisi araç kullananlar için de önemlidir. Aralarındaki kuş serisi araç sahipliğiyle oluşan arkadaşlık ve Tofaş kullanıcısı olmakla ilişkilendirilen kardeşlik bağının hediyeleşme *ritüeli* ile daha değerli hale geldiğini belirtmişlerdir. Doğan 6 “*Doğum günümde mesela bana araç aksesuarı alıyorlar. Hediyeleşme şekli bile değişti.*” sözleriyle bu durumdan duyduğu memnuniyeti ifade etmektedir.

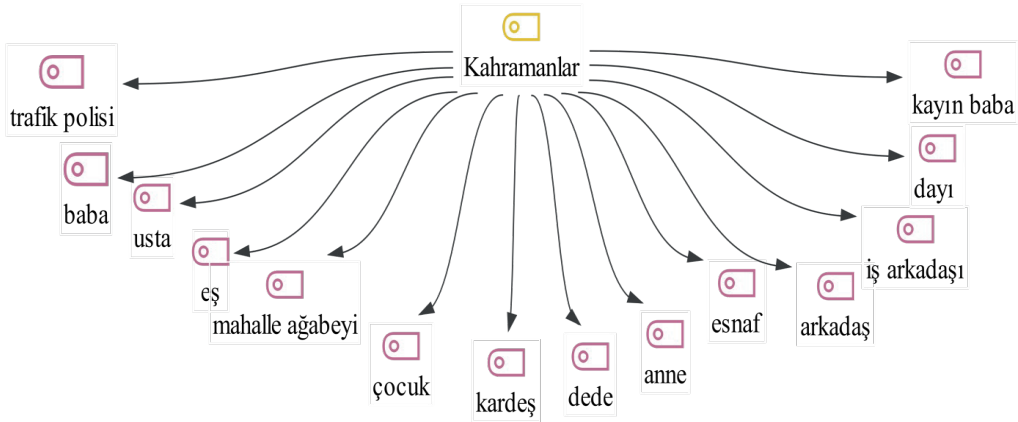
Kuş serisi araç sahipliğiyle oluşan kültürel *ritüellerden* diğeri de araç üzerinde yazılan yazılar olmaktadır. Aracın herhangi bir yerine yazılan yazı, araç kullanıcısı ve onun anlam dünyasına dair bilgiler sunmaktadır. Kuş serisi araç kullanıcıları kendilerinden yaşça büyük bir araca bindiklerinin altını çizerek “*Zaman Seni de Siler*”, “*Harcanan Bir Gençlik*” gibi zamana vurgu yapan yazıları tercih

etmektedirler. Son zamanlarda Doğan ya da Şahin model araçlarda *İnan Hiç Farketmez, Sitres Babacım Sitres* yazıları göze çarpmaktadır. Gençler için yazım hataları ya da imla kuralları önemli olmazken genellikle iletilmek istenen mesajın derinliği anlam taşımaktadır.

Genç bireyler tekdüze, derinlikten yoksun bir şekilde hayatlarını sürdürmek yerine kendilerine araçlarıyla şekillendirdikleri bir yaşam alanı yaratmışlardır. Gündelik yaşamın vazgeçilmezlerinden biri olan otomobiller, kullanıcısı için hareket özgürlüğü sunmasının yanında sahibinin benliğini yansıtan bir unsur haline dönüşmüştür. Kuş serisi araç sahipliğiyle ortaya çıkan *ritüeller* bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerine bu noktada katkı sağlamaktadır.

Değerli Görünenler: Kahramanlar

Soğan Modeli şemasında üçüncü katmanı oluşturan *kahramanlar*, ait olduğu kültürde neredeyse her davranışı değer gören ve eylemleriyle diğerlerine örnek teşkil eden kişiler için kullanmışlardır. *Kahramanlar* çalışmada gençlerin sembolik bir araçla kurdukları duygusal bağda ve tüketim nesnesi olarak tercih etmelerinde ne kadar önemli olduğunu göstermek için tema olarak seçilmiştir. Araştırmada *kahramanlar* ana teması altında gençlerin kendilerini Tofaşçı olarak adlandırmalarında rol model olarak aldıkları ve gündelik yaşamlarında sürekli araçları vasıtasıyla etkileşim halinde buldukları kişileri temsil edenler ele alınmıştır. Mülakatlarda sıklıkla vurgulanan ifadeler doğrultusunda *kahramanları* oluşturan alt-göstergeler şu şekilde gösterilmiştir:

Şekil 5: Katılımcıların Kahramanlar Konusundaki Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modelini Gösterir Şekil (Kaynak: Açıkalin, 2023)

Katılımcıların birçoğu bu araçlarla ilk olarak ailede gördükleri için ilgilenmeye başlamıştır. Orta gelirli bir ailenin alabileceği en uygun otomobil olması, aile babasının bu türden sembolik bir araca özen göstermesinde etkili olmuştur. Mülakatlarda kuş serisi araçlara olan merakın kaynağı sorgulandığında öncelikle baba ve dede figürleri işaret edilmiştir. Gençlerin baba ve dede figürlerini kuş serisi araç tutkularının başlamasında örnek göstermeleri geleneksel aile değerlerine verilen önemde göstergesidir. Diğer yandan bu türden araçlara yapılan olumsuz yorumlar ve tehlike yaratacak şekilde kullanım gençlerin annelerinin ve eşlerinin bu araca çok sıcak bakmamasına sebep olmuştur. Doğan 9 kendisinin aksine annesinin kuş serisi bir araçta görünür olmaktan dolayı utanmış olduğunu belirtmiştir.

Diğer araç kullanıcılarından farklı olarak kuş serisi araçlara olan tutkuları ile araştırmanın odak noktasını oluşturan evli gençler eşleriyle ilgili zaman zaman trafikte yaşadıkları olaylardan bahsetmişlerdir. Eşinin kuş serisi araçta görünmesinin hem kıskançlık sebebi olduğu hem de kendilerini rezil olmaktan kurtaran ve ceza yazılmasını engelleyen bir figür olduğu anlatılmıştır. Örneğin Serçe 5 arabada aşırı egzoz takılı olduğu için trafikte polis kontrolüne takıldığını ancak arabada eşinin olması dolayısıyla polisin tepkisinin *eşine dua et arabayı bağlayacaktım* şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Trafik polisleri tarafından yazılan cezalar çoğu zaman kuş serisi araç kullanıcısı gençler için caydırıcı olmaktadır. Benzersiz ve kendilerini kanıtlama uğruna araçlarında yaptıkları çeşitli değişikliklerle trafiğe çıkan gençler aldıkları trafik cezaları nedeniyle serzenişte bulunmaktadır.

Araştırmada gençlerin bu araçları tercih etme nedenlerinden biri olarak görülen en önemli *kahramanlardan* biri de mahalle ağabeyi olmuştur. Erkek çocuklarının çocukluktan itibaren arabalara olan hayranlığı düşünüldüğünde mahallede gördüğü bir ağabeyin kuş serisi araçlara olan ilgisi, çocukluklarında özendirici bir davranış olarak kabul edilmiştir. Günün birinde kuş serisi araca sahip olma ve ağabeyleri gibi bu araçla ilgilenme hayaliyle büyüdüklerini dile getirmişlerdir. Doğan 8'in *"Tofaşma heves ederdim, gaz verişlerine falan bir bakardım."* ifadesiyle gençlerin sembolik bir araca sahip olmalarında mahalle ağabeyinin önemli bir figür olduğu görülmektedir.

Araştırmada *kahramanlar* teması altında değerlendirilen önemli figürlerden esnaf, usta gibi kişiler genellikle gençlerin araçlarında yaptıkları değişiklikler konusunda fikir alışverişi yaptıkları bireylerdir. Sanayide genellikle Tofaş araçlarla ilgilenen birkaç kişi olduğunu söyleyen Şahin 1, araçların çoğu zaman o kişilere götürüldüğünü, onların olmadığı zamanlarda ise şehir dışındaki -en yakın Konya ilindeki- sanayi esnaflarına götürüldüğünü belirtmiştir.

Araştırma için önemli olan bir diğer *kahraman* ise kayınbaba figürüdür. Serçe 5'in kuş serisi araç gibi tüketim nesnesiyle görünür olmasında kayınbaba figürü oldukça önemli bir paya sahiptir. Çünkü normal kullanımı dışında kuş serisi araç alıp zevkini yansıtacak maddi güce sahip olmayan katılımcı, kayınbabasını ikna ederek böyle bir araca sahip olduğunu belirtmiştir. Kayınbabasına duyduğu minnet karşısında aracını onunla paylaştığını ve kayınpederinin de prestij göstergesi olarak kullandığını söylemiştir.

Çalışmada *kahramanlar* olarak kabul edilen kişiler sadece rol model alınan kişiler değil aynı zamanda gündelik hayatında gençlerin bu türden araçlar üzerinden sıklıkla iletişim halinde oldukları bireylerdir. Gençler araçlarıyla gündelik hayatlarını şekillendirmekte ve dolayısıyla iletişim halinde oldukları kişilerle de araçları üzerinden bir sosyalleşme sağlamaktadır.

Etno-Sembolizmin Kültürel Görünümü: Semboller

Bir kültürün dışardan en kolay gözlemlenebilen unsuru nitekim sembollerdir. Kuş serisi araç sahipliği ile oluşan kültürel göstergelerden *semboller* teması altında saha çalışmaları sırasında sıklıkla vurgulanan ve sembol niteliği taşıyan kültürel unsurlar analiz edilmiştir. Gençlerin ortak ilgisi kuş serisi araçlar etrafında oluşan ve toplumun diğer üyeleri için çoğunlukla bir anlam ifade etmeyen

gerçek Tofaşçıları, gerçek olmayanlardan ayıran en önemli özellik olarak kabul edilir. Çünkü makul olan helal basık biçimde aracı kullanmaktır zira yere çok yakın kullanmak Doğan 3 deyimıyla *serseri arabası* olarak kabul edilmektedir.

Kuş serisi araç kullananların kıyafet (dar paça kot pantolon, beyaz spor ayakkabı, şişme yelek), kişisel aksesuarlar (yüzük, kolye, bileklik), vücut dövme ve saç stilleri gibi kişisel özellikleriyle dışardan hemen fark edilen ve diğer araç kullanıcılarından kolaylıkla ayrılan bir yönü bulunmaktadır (Açıkalın, 2023, s. 270). Kalıplaşmış karakteristik özellikleriyle toplumsal alanda bir karşılığı olan, tanımlamaya ve tipleştirmeye uygun (Aydemir, 2014, s. 11) özellikleriyle araştırmanın odak noktasındaki gençler toplumsal tip oluşturmuşlardır. Doğan 10 trafikte bir polis memuru tarafından durdurulduğunu giyiminden dolayı bir Tofaşçıya benzemediği için cezai işlemlerin uygulanmadığını belirtmiştir. Polis memurunun bu davranışı Almong'un (1998) belirli sembol kümelerini belirli kişilere atfetmenin beynin sezgisel olarak kodladığı düşüncesini akla getirmektedir.

Modern dünyada bilimsel ilerlemelerin yanı sıra inanç ve dini pratikler gündelik yaşamı şekillendirmeye devam etmektedir. Dindarlığın önemli bir tezahür biçimi olan besmele çekmek, maşallah demek ya da nazar boncuğu ile kötü enerjilerden korunacağına inanmak bu gençler içinde geçerlidir. Çünkü kuş serisi bir araca sahip olmak gençler için aynı zamanda kiskanılma nedenlerinden biridir. Genellikle yakın sosyal çevrelerinin kötü enerjilerine maruz kaldıklarını ve bundan korunmak için kendilerince önlemler aldıklarını dile getirmişlerdir.

Araştırmada *semboller* teması altında kuş serisi araç kullanıcıları ve araçlar etrafında ortaya çıkan kültürü paylaşan grup üyeleri için özel anlamlar ifade eden kelimeler, nesnelere, aksesuarlar ele alınmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Nesnenin kullanım değerinin ötesine geçilerek işaret değerinin tüketildiği ve Baudrillard'ın (2018) aşırı gerçeklik olarak tanımladığı çağımızda tüketim nesnelere, maddesel varlığını yitirip simgesel değere bürünmüştür. Bu kapsamda mevcut çalışmanın konusu olan kuş serisi otomobiller kullanım değerinin dışına çıkarak sembolik anlamlarla yüklenmiş ve ulaşım aracı olarak kullanımının yanında işaret değeri yüksek tüketim nesnesine dönüşmüştür.

Gençlerin istekleri doğrultusunda değiştirilip/dönüştürülerek kişiselleştirilen otomobiller, artık kullanıcıya dair mesaj ileten iletişim aracı haline gelmiştir. Otomobiller üzerinde yapılan görsellik ve performansa dair değişiklikler, kullanıcısının biricik ve benzersiz olma arzusunu yansıtır olmuştur. Modern kültürlerin ortaya çıkmasıyla birlikte kimlik kavramı, sosyal yaşamın önemli sorunsalından biri haline gelmiş ve modern kültürler bireyleri biricik ve farklı olmaya zorlamıştır (Simmel, 2003). Küreselleşme, üretim şekillerinin dönüşümünü değiştirerek sosyal farklılıklar arasındaki keskin sınırları bulanıklaştırmış ve kimlikler birey tarafından inşa edilen olguya dönüşmüştür (Giddens, 1992). Kimliğini yeniden inşa etmek için arayış içerisinde olan bireyler etnisite ve din, hayat tarzı (Giddens, 1992) ve altkültür (Hebdige, 2004) gibi mikro yapılar içerisinde küresel kültürün önemli bir

unsuru olan tüketimle bağlarını daha da güçlendirerek kendini ifade edecek en iyi tüketim nesnesini seçecektir. Kimliğin yeniden inşa sürecinde bireyler seçtikleri hayat tarzı içerisinde farklılıklarını yansıtacak biçimde nesnelere seçmekte ve bu nesnelere üzerinden kimliklerini oluşturmaktadırlar. Bu doğrultuda yeniden kimlik inşa etme sürecinde görüşülen gençler, kendilerini ifade etme şekli olarak kuş serisi otomobilleri tercih etmişlerdir.

Gençlerin kendilerini ifade etme biçimi olarak seçtikleri nesnelere çeşitlilik göstermektedir. Tarihsel süreçte mevcut kültürün altında oluşan alt kültür grubu olarak gençlik kültürlerine örnek vermek bu noktada gerekli olabilir. Örneğin saç stilleriyle dikkat çeken emo gençliği, dinlediği müzik türleriyle oluşan hip-hop gençliği, kıyafet seçimleri ve metal aksesuar kullanımlarıyla bir döneme damgasını vuran punk gençliği, scooter ve motorlarıyla dikkatleri üzerlerinde toplayan mod ve rockers gençliği gibi kendine ait tarzlarıyla toplumun dikkatini çeken gençlik kültürleri toplumda hep var olmuştur (Yaman, 2019). Bu araştırmada görüşülen Tofaş kullanıcısı olmayı tercih eden gençler, toplumda her kesimden bireyin yer aldığı kültürel gençlik grubu olarak kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülenlerin birçoğunun ailesinde otomobile dayalı mesleklerde çalışanların olması ve o alana dayalı ilgileri olan kişilerin etrafında olması, sembolik bir araçla erken yaşlarda tanışmalarında etkili olmuştur. Gençler sembolik bir nesne üzerinden kendilerine yeni kimlik yaratmakta ve bir gruba aidiyet hissetme duygusuyla görünür olmak istemektedirler. Diğer araç kullanıcılarından farklılıklarını her defasında vurgulayan gençler, benzer ilgi ve zevkleri olan diğerleriyle bir araya gelerek grup kimliği oluşturmuşlardır. Gençlerin kuş serisi araçlar özelinde oluşturdukları grup kimliğiyle kendilerini en iyi şekilde ifade ettikleri bir yaşam tarzı olduğunu belirtmişlerdir.

Tüketim nesnelere başında gelen çağın büyümlü nesnesi otomobillerin (Barthes, 1993) kullanım değerlerinin yanında kuş serisi araç kullanmayı tercih etmeleriyle yaşam tarzlarına işaret eden simgesel değerleri yansıttığı (Bauman, 2006, s. 226) araştırma sonucundan da anlaşılmaktadır. Nesnelere tüketim olgusuyla kazandığı simgesel değerler bir yandan bireyin benzersizliğini ve farklı olmasını vurgularken diğer yandan bireylerin sosyal konumlarına ve statülerine dair bilgiler sunarak ait olunan gruba mensubiyeti hakkında da fikirler vermektedir (Bourdieu, 2015, s.15). Bu noktada kullanıcısı oldukları otomobilleriyle hem kendi bireyselliklerini ortaya koymakta hem de ortak ilgiyi paylaştıkları diğerleriyle bütünleşmektedirler. Gökalp'e göre grup özel dayanışma ile birbirlerine sıkıca bağlı bireylerden oluşurken bir grubun varlığından bahsedebilmek için ise iki temel ögenin bir arada bulunması gerekir. Bunlardan ilki grup üyeleri arasındaki belli bir temas, ikincisi ise bu temas sonucunda bir etkileşimin olmasıdır (Türkdoğan, 1998, s. 138). Bu anlamda otomobilleri ile bir sosyalleşme içerisinde bulunan gençler, kendilerini toplumun diğer sosyal gruplarından ayırt edilebilen özellikleri ile alt kültür formuna benzer özellikler taşımaktadırlar (Hebdige, 2004).

Gençler çeşitli değişikliklerle diğer kullanıcılardan farklı hatta eşsiz ve benzersiz olmayı amaçladıklarını ve diğerlerinin takdirini alarak amaçlarını gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Araçları için taktıkları

her bir aksesuar gençlerin kişiliklerine ve karakterlerine dair maddi bir biçim kazanmaktadır. Kullanım pratikleri doğrultusunda otomobilleri üzerinde yaptıkları değişiklikler bir tür *bricolage* (Strauss, 1984) yaratmaktadır. Var olan kaynakların yeni anlamlara ve amaçlara hizmet edecek şekilde bir bağlam içerisinde yeniden dönüştürülmesi gençler için önemlidir. Standart özelliklerinden daha farklı biçimlerle yeniden dönüştürdükleri araçları yeni kimlikleriyle özdeşleşmektedir. Böylece farklılıklarıyla dikkat çekme ve görünür olma isteklerine maddi bir biçim kazandıran gençler araçlarıyla tanınır olmaktan gurur duymaktadır.

Gençler simgesel olarak kimliklerinin bir uzantısı olan otomobillerini, kendilerinden bir parçaymış gibi görmekte ve benimsemektedirler. Gençler kendilerindeki eksikliği tamamladığını düşündükleri için otomobillerine herhangi bir zarar geldiğinde tıpkı kendilerine zarar gelmiş gibi endişe duymaktadırlar. Araçlarıyla aralarında kurdukları bu duygusal bağ nedeniyle herhangi bir nedenle satmakta zorlanan gençler, sattıkları otomobilleri ise yıllarca uzaktan takip etmektedirler.

Kuş serisi araçlarla olan uğraşıda gençlerin evli ve çocuklu olması önemli bir etkidir. Çünkü aylık gelirlerinin ve ailelerine ayırmaları gereken zamanın büyük bir kısmını araçlarına kullanmaktadırlar. Gençler araçlarıyla geçirilen vakti ihtiyaç giderme olarak görmektedirler. Araştırmada ortaya çıkan diğer önemli husus otomobil üretimi ve pazarlama sektöründe kadın kullanıcılara yönelik birtakım girişimler olmasına rağmen gençlerden birçoğu genellikle arabalarla olan uğraşmayı erkeklerle özdeşleştirmişlerdir. İki kadın katılımcı bu duruma karşı tepki göstermişlerdir. Sonuç itibarıyla kuş serisi gibi sembolik bir araçla görünür olan kadınların azlığı bu durumun toplum nezdinde hoş karşılanmadığını ve hoş görülenlerin ise suç ile ilişkilendirildiğini akla getirmektedir.

Kişiselleştirilerek birçok farklı anlamları barındıran bir nesneye dönüşen kuş serisi araçların kimliği gençlerin kimliğine, gençlerin kimliği ise aracın kimliğine dönüşerek Yücel'in (2000, s. 151) vurguladığı insan-nesne arasında oluşan ilişkiyle ortaya çıkan kimlikler birbiriyle örtüşmektedir. Bu minvalde gençlerin otomobillerle ilişkisi farklılaşmakta ve sahibi oldukları araçlara insansı özellikler atfederek anlamlarla yüklü bir nesneye dönüştürmektedir. Sahiplerinin ismi yerine plakaları ile öne çıkan araçlar, ulaşım aracı olarak kullanılmasının yanında gençlerin sosyal yaşamlarına hizmet eden birer araç haline dönüşmüştür. Edilgen bir yolculuğun yerine bireyin daha etkin olduğu bir yolculuk deneyimi sunan otomobiller kullanıcısının istekleri doğrultusunda farklı güç deneyimi de sunmaktadır (Ruppert, 1996, s. 171). Sonuç olarak gençler kuş serisi araçlar ile uğraşmalarını hem bir yaşam tarzı olarak görmekte hem de diğer bireyler tarafından fark edilebilmenin yollarından biri olarak bu araçları tercih etmektedirler.

EXTENDED ABSTRACT

ANALYSIS / RESEARCH

A Qualitative Research on Tofaş Car Owner Young Individuals in the Light of Cultural Indicators*

*Melek Açıkalin***

*Mehmet Çakır****

Introduction

Individuals who drive Tofaş Bird series vehicles can be easily distinguished from other car users due to their behaviours in traffic, and accordingly, they are exposed to some stigmatization in daily life. The visibility of young people who drive Bird series vehicles is increasing day by day and it is thought that these young people are building a new identity with some modifications they make on their vehicles. On the other hand, it was expressed by the participants who chose to be bird series car users did not prefer these vehicles only because of their cheap prices but they also preferred to drive these vehicles because they saw it as one of the ways of coping with life by spending a conscious leisure time.

Young people use their identities, which they reconstruct with various modifications they make on their cars, as a means of self-acceptance to the society. In this study, it is assumed that young people who prefer to be Bird series car users and who are visible in their social lives with such an object that has a symbolic meaning create a new culture. Since this study is a theory-based qualitative study, the data we obtained from the field are analyzed using the Onion Model schema created by Hofstede et al.

Values are at the center of Hofstede's Onion Model schema. Hofstede defines values as an element that distinguishes one culture from another and cannot be changed. Values are explained as general tendencies that contain contrasts, such as the good against the bad, the clean against the dirty, the beautiful against the ugly, the dangerous against the safe, and are created to dominate over the preferences of others.

* This article is derived from a section of PhD Thesis entitled "The Bird Series Car Fans As A Youth Sub-Culture Group: The Case Of Karaman", completed by Melek Açıkalin under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Mehmet ÇAKIR.

** Dr., Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Letters, Department of Sociology, Karaman, Türkiye. melekacikalinn@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7192-7979

*** Assoc. Prof., Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Letters, Department of Sociology, Karaman, Türkiye. mehnmet@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1917-3070

Rituals are the essential cultural tendencies of a society as collective activities. Although social and religious ceremonies are generally accepted as rituals, forms of greeting, welcoming ceremonies and the ways of showing respect in a culture are also accepted as rituals.

Heroes are found in the third layer, which Hofstede et al. classify from the center outwards in the Onion Model diagram in which they analyze cultural indicators. Hofstede used heroes to describe a character who has an important place in the culture to which he/she belongs with his/her behaviors and words.

In the Onion Model diagram used by Hofstede et al. to analyze cultural differences, symbols are placed on the outermost layer. Objects, artefacts or actions can become symbols loaded with meaning in order to easily communicate cultural values, ideas and emotional narratives.

Method

The population of this study consists of 33 young individuals between the ages of 18 and 35, living in Karaman province between the years 2022 and 2023 and preferring a symbolic tool as a way of expressing themselves. Qualitative research methods were used in this study to understand and explore the meaning worlds of young individuals through the ownership of a symbolic tool in the Bird series. Data were collected using semi-structured interviews and observation techniques. The obtained data were analyzed within the framework of the Onion Model schema created by Hofstede et al.

Conclusion and Discussion

Bird series automobiles have gone beyond their use value and turned into a form of consumption by young people through their sign value instead of being used only as a means of transportation from one place to another, loaded with symbolic meanings.

The bird series automobiles, which have been personalized by being changed and transformed in line with the wishes of young people, have now turned into a communication tool that conveys a message about the user. Both visual and performance changes made on the Bird series cars have turned them into objects that reflect their users' desire to be unique. Consumers who are not satisfied with the features offered by the automobile industry have attributed new meanings to their automobiles within the consumption culture. Bird series automobiles have enabled the young people interviewed within the scope of the research to produce new meanings.

Accordingly, in the process of identity reconstruction, the young people interviewed in the research preferred Bird series automobiles as a way of expressing themselves. The young people interviewed in this study, who prefer to be Tofaş Bird series car drivers, are considered as a cultural youth group that includes individuals from all segments of society.

The fact that many of the young people we interviewed in this research work in automobile-based professions in their families and have people with interests in that field in their lives has led them to meet a symbolic vehicle such as the Bird series at an early age. Young individuals create a new identity for themselves through a symbolic object and want to be visible in the social sphere with a sense of belonging to a group. Emphasizing that they are different from other car users with their Bird series

vehicles, young people create a group identity by coming together with other people who have the same common interests and tastes as them. They state that it is a lifestyle in which young people express themselves in the best way with the group identity they have created in the Bird series cars.

With the Bird series automobiles they use, they reveal their individuality on the one hand and young people integrate with other individuals with whom they share a common interest on the other. In this sense, young people who use their cars as a way of socialization have characteristics similar to a subculture with features that distinguish them from other social groups of the society.

Rather than being a car user that everyone else has, young people say that they aim to be different from other users, even unique, through various modifications on their cars. Young people said that they achieved this goal by receiving the appreciation of others. Each accessory they have on their Bird series cars takes a material form in terms of their personalities and characters.

In their social lives, they use their cars as a way of socialization. Young people see Bird series cars, which they see as a symbolic extension of their identity, as a part of themselves. Since they complete and reflect the deficiencies in themselves, young people are concerned about any damage to their Bird series automobiles. Due to this emotional bond they have established with their cars, young people are not willing to sell their cars.

They spend a large part of their monthly income and time on their cars rather than on their families. Young people see the time spent on their cars as fulfilling a need. Another important finding is that most of the young participants identify car-related occupations with men. The two female participants who drove bird series cars reacted against this situation. As a result, the scarcity of women who are visible with a symbolic vehicle such as the Bird series suggests that this situation is not welcomed by society, and those who are visible are associated with crime like other male users.

Young people's relationship with automobiles is differentiating and the Bird series vehicles they own have evolved into an object loaded with meanings. In fact, Bird series cars have become a tool that serves as a means of enriching social lives as well as a means of transportation for young people. As a result, young people view their use of Bird series cars as a lifestyle and prefer them as a means of gaining recognition from others in their society.

Kaynakça/References

- Açıkalın, M. (2023). *Gençlik alt kültür grubu olarak kuş serisi araba tutkunu gençler: Karaman örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Almong, O. (1998). *The problem of social type: A review. Electronic Journal of Sociology*. Erişim tarihi: 12.01.2024 <https://sociology.org/ejs-archives/vol003.004/almog.html>
- Aydemir, M. A. (2010). Sosyal alanın tipeleştirilmesi: Toplumsal tipler. *Sosyoloji Divanı*, Sayı:3, 9-12.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven*. (M. Rıfat ve S. Rıfat, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2010). *Nesneler sistemi*. (O. Adanır ve A. Karamollaoğlu, Çev.). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Baudrillard, J. (2018). *Tüketim toplumu*. (N. Tural ve F. Keskin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2006). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları*. (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

- Benjamin, W. (2002). *Pasajlar*. (A. Cemal, Çev.)Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayrım: Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi*. (D. F. Şannan ve A. G. Berkkurt, Çev.). Heretik Yayınları.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitapevi.
- Deneçli, C. (2013). Küresel markalar: Yerellik ve kültürel göstergeler. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication(TOJDAC)*, 3 (1), 1-11.
- Foster, H. (2009). *Tasarım ve suç*. (E. Gen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Giddens, A. (1992). *Modernity and Self-identity: Self and society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Godbout, J. T. (2003). *Armağan dünyası*. (D. Hattatoğlu, Çev.). İletişim Yayınları.
- Hebdige, D. (2004). *Altkültür: Tarzın anlamı*. (S. Nişancı, Çev.). Urzeni Yayınevi.
- Hofstede, G. (1994). The business of international business is culture. *International Business Review*. 3(1), 1-14.
- Hofstede, G. Hofstede, G. J. ve Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind (3rd Edition)*. McGraw-Hill.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Blackwell.
- Lefebvre, H. (2007). *Modern dünyada gündelik hayat*. (I. Gürbüz, Çev.). Metis Yayınevi.
- Nemutlu, G. (2012). Türkiye sivil alanında gençlik çalışmasının tarihsel gelişimi. N. Yentürk, Y. Kurtaran ve G. Nemutlu (der.), *Türkiye’de gençlik çalışması ve politikaları* (ss. 167-197) içinde. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ruppert, W. (1996). *Otomobil-uzama ve zamana egemen olma: Bisiklet, otomobil, televizyon gündelik eşyaların kültür tarihi*. (M. Tüzel, Çev.). Kabalıcı Yayınevi.
- Simmel, G. (2003). *Modern kültürde çatışma*.(T. Bora, N. Kalaycı ve E. Gen, Çev.). İletişim Yayınları.
- Strauss, C. L. (1984). *Yaban düşünce*. (T. Yücel, Çev.). Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Taş, L. ve Çakır, M. (2016). Neo-Liberal Kapitalizmin Süreklilik Stratejisi: Yerel Kültürel Unsurların Tüketim Nesnesi Olarak İnşasında Reklamların İşlevi. M. Babaoğlu, A. Şener, E. B. Buğday (Ed), *Tüketici Yazıları V* (ss. 171-197) içinde. Elma Teknik Basım.
- Türkdoğan, O. (1998). *Ziya Gökalp sosyolojisinin temel ilkeleri*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı.
- Yaman, Ö. M. (2019). *Apaçi Gençlik- Gençlerin toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul’da “Apaçi” altkültür grupları üzerine nitel bir çalışma*. Bir Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, T. (2000). Otomobil ve İnsanbiçimselleştirmek. C. İleri (Ed), *Cogito: Oto-mobil: Bir röntgen denemesi* (s.151-157) içinde. Yapı Kredi Yayınları.

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Dergimizde sadece özgün ve daha önce yayınlanmamış makalelere yer verilmektedir.

Yazı gönderme ve değerlendirme süreçleri Dergipark sistemi üzerinden yürütülmektedir. Aşağıdaki biçimsel şartları taşımayan ve imla kurallarına uygun olmayan çalışmalar bilimsel değerlendirme sürecine alınmamaktadır. Araştırmacılar intihal.net ya da turnitin gibi programlarda oluşturmuş oldukları benzerlik raporunu da sisteme yüklemelidir.

Değerlendirilmek üzere dergimizde gönderilen çalışmalar; başlık düzeni, yapı, atıf, alıntı, kaynakça, tablo ve şekiller dahil olmak üzere tümüyle APA (7th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association) yazım kuralları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Gönderilerin uzunluğunun 4.000-8.000 kelime arasında olması beklenmektedir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için editörle irtibat kurulmalıdır. Çalışmalar, Times News Roman yazı tipinde, 12 punto büyüklüğünde ve çift satır aralığında hazırlanmalı, sayfa kenar boşlukları 2.5 cm olarak düzenlenmelidir. Çalışmalar için 150-200 kelime arasında bir Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca Türkçe çalışmalar için İngilizce, İngilizce çalışmalar için de Türkçe olmak üzere, yaklaşık 750 kelime uzunluğunda bir Genişletilmiş Özet hazırlanmalıdır.

Editör değerlendirmesinden sonra, tüm makaleler en az iki hakeme gönderilmektedir. Kör hakem değerlendirmelerine dayalı olarak nihai karar Editör tarafından verilmektedir.

Tüm başvurular elektronik olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari> adresinde yer alan bağlantı kullanılarak gönderilmelidir. Kör hakemlik süreci için sisteme yüklenen makale metinlerinde kesinlikle çalışmanın yazarlarına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamalıdır.

Çalışmalarda sırasıyla aşağıdaki başlıklar yer almalıdır:

Başlık;

- 10-12 kelime uzunluğunda, içeriği yansıtan kapsayıcı nitelikte düzenlenmelidir.

Özet;

Her ampirik çalışma; Amaç, Yöntem (araştırma modeli, ölçme araçları, çalışma grubu), Temel Sonuçlar, Araştırma ve Uygulama için Öneriler alt başlıklarından oluşan, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış bir yapılandırılmış özet içermelidir. Ampirik olmayan ya da kavramsal çalışmalar kendi çerçevelerine uygun olarak Amaç, Kavramsal Model, Sonuçlar ve Öneriler gibi alt başlıklar taşınmalıdır.

Çalışmanın özgün değeri Amaç alt başlığı altında kısaca vurgulanabilir. Yapılandırılmış özet yaklaşık 150-200 kelime sınırlarında olmalıdır.

Anahtar Kelimeler;

- En az 3 en çok 5 anahtar kelime ya da kelime grubu belirlenmelidir. Anahtar kelimeler mümkün mertebe başlıkta yer almayan kavramlardan oluşmalıdır.

Giriş;

- Araştırmanın kavramsal temeli ve çerçevesi, alanyazında yer alan konu ile ilgili geleneksel ve güncel tartışmalar ve mevcut çalışmanın ilgili alanyazına katkısı bu bölümde geniş olarak açıklanmalıdır. İlgili alandaki mevcut bilgi birikimi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve mevcut araştırmanın önemi ve özgün değeri güçlü biçimde vurgulanmalı, amaç ve alt problemleri net olarak tanımlanmalıdır. Araştırmacılar gerekli gördükleri takdirde bu bölüm içerisinde alt başlıklar oluşturabilirler.

Yöntem;

- Araştırmanın modeli, evren, örneklem ya da çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenilirlik kanıtları, veri toplama ve analiz yöntemleri ile sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Bulgular;

- Araştırma bulguları, araştırmanın problem cümlesi ile uyumlu olarak, gerekli durumlarda tablo, şekil ya da grafik desteği ile sunulmalıdır. Araştırmanın çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik bilgileri, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır.

Tartışma;

- Araştırmanın temel bulguları özetlenmeli, bulgular ilgili ve güncel alanyazınla ilişkilendirilerek tartışma derinleştirilmeli ve çıkarımlara (sonuç) ulaşılmalıdır. Tartışmada eleştirel ve bilimsel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler;

- Tartışma sonucunda ortaya çıkan temel çıkarımlar ve bu çıkarımlara bağlı olarak geliştirilen öneriler özetlenmelidir. Sonuç ve öneriler araştırma bulgularının ötesine geçmemelidir.

Kaynakça;

Kaynakçanın oluşturulmasında APA son sürümü esas alınmalıdır. Araştırmacılar, nitelikli bir çalışmanın hem ilgili alanyazındaki klasik kaynaklara/yaklaşımlara atıfta bulunması hem de güncel tartışmaları ihtiva etmesi gerektiğini dikkate almalıdır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Notes for Writers

Our journal accepts only original and previously unpublished articles.

All processes related to the submission and evaluation of manuscripts are run through Dergipark. Studies not following proper formatting or spelling rules will not be considered for scientific evaluation. A similarity report issued from programs like www.intihal.net or turnitin must accompany all submissions of manuscripts.

Studies sent to our journal for evaluation are to follow APA style guidelines (7th Edition of the Publication Manual of the American Psychological Association). This includes all headings, citations, quotations, references, and figures included in the study, as well as the actual structure of the study itself.

As we expect that manuscripts' length range from 4,000 to 8,000 words, authors should contact the editor for works exceeding the upper limit. Studies should be double spaced and written in 12 point Times New Roman font. Page margins should be at 2.5 cm. An abstract consisting of 150 to 200 words in both Turkish and English should accompany all studies. Furthermore, a Turkish extended abstract of approximately 750 words should accompany English-language studies whereas an English extended abstract of equal length should accompany Turkish-language studies.

After evaluation by the editor, all articles are sent to at least two referees for blind review. Basing his/her decision on the referees' comments, the editor makes the ultimate decision for whether the article will proceed on to subsequent stages.

All applications are to be sent electronically using the link found on <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari>. During the blind review process, absolutely no information related to the author(s) of a study is to be included in the texts uploaded.

Studies should include the following headings:

Title;

- The title should consist of 10 to 12 words and reflect the content of the work in a comprehensive manner.

Abstract;

Empirical studies should contain a structured abstract in both Turkish and English that consists of the following sections: Aim, Method (research model, measurement tools, and study group), Basic Conclusions, and Recommendations for Future Research and Practice. Non-empirical or conceptual studies, however, should include the following sections, as necessary: Aim, Conceptual Model, Conclusions, and Recommendations.

The study's original value may be briefly emphasized in a sub-section under the study's aim. The structured abstract should range from 150 to 200 words.

Keywords;

- A minimum of three and a maximum of five keywords or word groups should be specified. As much as possible, keywords should be concepts not used in the title.

Introduction;

- The conceptual foundation and framework of the research, traditional and contemporary discussions related to the subject in the literature, and how it will contribute to the relevant literature should be broadly expounded upon in this section. The current knowledge accumulation should be critically evaluated, the importance and original value of the research strongly emphasized, and the objectives and sub-problems clearly identified. Researchers may add supplemental sub-headings as they deem fit in this section.

Method;

- In this section, the research model, universe, sample or study group, data collection tools, evidence on the study's validity and reliability, and the data collection and analysis methods used in this study, including their limitations, should be explained in details.

Findings;

- The research findings should be in harmony with the problem statement of the research and supported by the necessary tables, figures, and/or graphics. The demographics of the study group should be presented under the method and not under the findings. Likewise, information on the validity and reliability of the measurement tools used during research should also be presented in the method and not under the findings.

Discussion;

- The basic research findings should be summarized, discussion on the findings should be deepened and related to the relevant contemporary literature, and conclusions should be made. Discussion should be critical and scientific in nature.

Conclusions and Recommendations;

- The basic conclusions resulting from the discussion and recommendations based on these conclusions should be summarized without exceeding the actual scope of the findings.

References;

The most recent version of APA should be used as a basis while composing references. Researchers should keep in mind that a high-quality study should include references not only to classic sources and approaches present in the relevant literature but also to contemporary discussions.

BU SAYIDA

Filiz Çömez Polat

Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite İle Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri: Adana Örneği
Levels of Physical Activity and Psychological Well-Being of University Students Living in Dormitories: Case of Adana

Erinç Erbildim & Buse Keskindağ

Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Çalışma
Experiences of University Students during COVID-19 Pandemic: A Phenomenological Study

Fatma Ceyda Baş & Ahmet Faruk Yıldırım

Çokkültürlü Kişilik Özellikleri ile Hoşgörü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği
Examining the Relationship between Multicultural Personality Traits, Tolerance and Self-Esteem: A Case of Sociology Students

Sümeyye Özmen & Firdevs Çelik

Gençlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ve Beğenilme Arzusunun Estetik Cerrahiyi Kabul Etme Üzerine Etkisi
The Effect Of Social Appearance Anxiety And Desire To Be Liked By Young People On Acceptance Of Aesthetic Surgery

Melek Açıkalin & Mehmet Çakır

Kültürel Göstergeler Işığında Tofaş Araç Sahibi Gençler Üzerine Nitel Bir Araştırma
A Qualitative Research on Tofaş Car Owner Young Individuals in the Light of Cultural Indicators

